

OTOMATİKLEŞMİŞ SÜRELİ YAYIN DENETİM SİSTEMLERİ:
ANKARA'DA BULUNAN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ İÇİN
SİSTEM SEÇİMİ

Mehmet Emin Küçük

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Kütüphanecilik Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Eylül, 1989

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Kütüphanecilik Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
.....
Prof. Dr. İlhan Kum

Üye
.....
Prof. Dr. İrfan Çakın (Danışman)

Üye
.....
Prof. Dr. Nilüfer Tuncer

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../1989

Prof. Dr. Tuğrul ÇUBUKÇU
Enstitü Müdürü

"Anneme, Babama ve Ağabeyime"

ÖZET

Kütüphane otomasyonunun geçmişi 1960'lara kadar gitmesine rağmen süreli yayınların otomasyonu oldukça yeni aşamadır. 1980'lere kadar olan yavaş gelişme bu yıllardan itibaren hız kazanmıştır.

Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerinde bilgisayara dayalı çalışmalar planlanmakta ve uygulamaya konulmaktadır. Bu çalışmada otomasyonu en güç modül kabul edilen süreli yayınların otomasyonu konusu ele alınmış ve sağlanabilecek sistemlerin özellikleri belirlenmiştir.

Araştırmamız kapsamında incelenen kütüphanelerin personel ve bütçe olanakları; yerel olarak sistem geliştirmelerine, bir sistemi yerel kullanım için uyarlanmalarına uygun değildir. Araştırma sonucunda mikro-bilgisayara dayalı, karma yapıdaki anahtar teslim sistemlerin üniversite kütüphanelerinin süreli yayınlarını denetim altında tutmaları için uygun olduğu anlaşılmıştır.

SUMMARY

Despite the fact that the history of library automation goes as far back as 1960's, the automation of periodicals is comparatively a recent development. The slow development in this aspect has accelerated since early 1980's.

At present, activities relating to the automation of periodicals are planned and carried out in the university libraries in Ankara. This study undertakes the analyses of automating periodicals which is claim to be the most difficult modul process of library work. The study also inquires into the characteristics of existing automated systems for periodicals.

At the end of this study we have come to the conclusion that the university libraries in Ankara are not capable of neither developing local automated system nor adapting a system for local use nor joining to the library cooperatives. This is largely due to the quality of personnel working in these libraries and the extent of financial support received by these libraries. Therefore microcomputer based turnkey system, possessing hybrid structure, would be the most logical features of the system for these libraries automating procedures for periodicals.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Önsöz.....	
I. GİRİŞ.....	1
I.1. KONUNUN ÖNEMİ	1
I.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ.....	2
I.3. YÖNTEM.....	2
I.3.1. ÇALIŞMA ALANI VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	3
I.4. DÜZEN.....	4
I.5. KAYNAKLAR.....	4
II. SÜRELİ YAYININ TANIMI, ÖNEMİ, GELİŞİMİ, İŞLEMLERİ.....	6
II.1. SÜRELİ YAYIN NEDİR?	6
II.2. SÜRELİ YAYINLARIN ÖNEMİ.....	7
II.3. SÜRELİ YAYINLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	7
II.4. SÜRELİ YAYIN DENETİM İŞLEMLERİ.....	10
II.4.1. SEÇİM VE SAĞLAMA İŞLEMLERİ.....	10
II.4.1.1. SÜRELİ YAYINLARIN SEÇİMİNDE KULLANILABİLECEK YÖNTEM VE KAYNAKLAR.....	12
II.4.1.2. YAYINLARIN SAĞLANMASI.....	13
II.4.1.3. SAĞLANAN YAYINLARIN İZLENMESİ.....	14
II.4.1.4. YAYINCI YADA ARACI FİRMANIN UYARILMASI.....	15

II.4.2. SÜRELİ YAYINLARIN KATALOGLANMASI VE SINIFLANDIRILMASI.....	17
II.4.3. CİLDE HAZIRLAMA.....	18
II.4.4. SÜRELİ YAYINLARIN HİZMETE SUNULMASI.....	18
II.4.5. MALİ DENETİM.....	20
III. OTOMASYON SİSTEMİ VE BİLEŞENLER.....	21
III.1. OTOMASYON SİSTEMİ VE BİLEŞENLERİ.....	21
III.1.1. BİLGİSAYARLAR.....	22
III.1.1.1. DONANIM.....	24
III.1.1.1.a. GİRİŞ/ÇIKIŞ BİRİMLERİ.....	24
III.1.1.1.b. MERKEZİ İŞLEM BİRİMİ.....	25
III.1.1.1.c. ANA BELLEK.....	25
III.1.1.1.d. YARDIMCI BELLEKLER.....	26
III.1.1.2. YAZILIM.....	27
III.1.1.2.a. SİSTEM YAZILIMI.....	28
III.1.1.2.b. UYGULAMA YAZILIMI.....	31
III.1.1.3. YAZILIM VE DONANIM SEÇİMİNDE ÇÖZ ÖNÜNE ALINACAK UNSURLAR.....	31
III.1.2. İNSANLAR.....	34
III.1.2.1. OTOMASYON KÜTÜPHANECİLERİ.....	35
III.1.2.2. SİSTEM ÇÖZÜMLEYİCİLER.....	37
III.1.2.3. PROGRAMCILAR.....	37
III.1.2.4. BİLGİSAYAR İŞLETMENLERİ.....	38
III.1.2.5. BİLGİSAYAR OPERATÖRLERİ.....	38

IV. SÜRELİ YAYINLARIN OTOMASYONU VE BİLGİSAYARA DAYALI KÜTÜPHANE SİSTEMLERİ.....	40
IV.1. SÜRELİ YAYINLARIN OTOMASYONU.....	40
IV.2. SÜRELİ YAYINLARIN OTOMASYONUNU GÜÇ KILAN NEDENLER.....	42
IV.3. SÜRELİ YAYINLARIN OTOMASYONUNU ZORUNLU KILAN NEDENLER.....	43
IV.4. SÜRELİ YAYIN DENETİM SİSTEMLERİ VE ÖZELLİKLERİ.....	44
IV.5. BİR SÜRELİ YAYIN DENETİM SİSTEMİNDE BULUNMASI GEREKEN FONKSİYONLAR.....	45
IV.6. SÜRELİ YAYIN DENETİM SİSTEMİNİN SEÇİMİNDE GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN UNSURLAR.....	48
IV.7. SÜRELİ YAYINLARIN OTOMASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN SEÇENEKLERİ.....	49
IV.7.1. ANAHTAR TESLİM SİSTEMLER.....	50
IV.7.2. UYARLAMA SİSTEMLER.....	51
IV.7.3. YEREL OLARAK GELİŞTİRİLEN SİSTEMLER.....	52
IV.7.4. KOOPERATİF SİSTEMLER.....	53
IV.8. SİSTEMİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ.....	55
V. ANKARA'DA BULUNAN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ.....	56
V.1. BİLKENT ÜNİVERSİTESİ.....	56
V.1.1. BİLKENT ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ.....	56
V.1.1.1. BİNA.....	57
V.1.1.2. PERSONEL.....	57

	<u>Sayfa</u>
V.1.1.3. DERME.....	57
V.1.1.4. BÜTÇE.....	58
V.1.1.5. SÜRELİ YAYIN İŞLEMLERİ.....	58
V.1.1.6. OTOMASYON ÇALIŞMALARI.....	59
V.2. GAZİ ÜNİVERSİTESİ.....	60
V.2.1. GAZİ ÜNİVERSİTESİ MERKEZ KÜTÜPHANESİ....	60
V.2.1.1. BİNA.....	60
V.2.1.2. PERSONEL	61
V.2.1.3. DERME.....	61
V.2.1.4. BÜTÇE	61
V.2.1.5. SÜRELİ YAYIN İŞLEMLERİ.....	62
V.2.1.6. OTOMASYON ÇALIŞMALARI.....	62
V.3. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ.....	62
V.3.1. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANELERİ.....	63
V.3.1.a. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP MERKEZİ KÜTÜPHANESİ.....	63
V.3.1.b. BEYTEPE MERKEZ KÜTÜPHANESİ.....	63
V.3.1.1. BİNA.....	63
V.3.1.2. PERSONEL.....	64
V.3.1.3. DERME.....	64
V.3.1.4. BÜTÇE.....	65
V.3.1.5. SÜRELİ YAYIN İŞLEMLERİ.....	65
V.3.1.6. OTOMASYON ÇALIŞMALARI.....	66
V.4. ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ.....	67
V.4.1. ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ.....	67

	<u>Sayfa</u>
V.4.1.1. BİNA	67
V.4.1.2. PERSONEL.....	68
V.4.1.3. DERNE.....	68
V.4.1.4. BÜTÇE.....	69
V.4.1.5. SÜREMLİ YAYIN İŞLEMLERİ.....	69
V.4.1.6. OTOMASYON ÇALIŞMALARI.....	69
VI. DEĞERLENDİRME.....	71
VII. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	77
KAYNAKÇA.....	82
EKLER.....	90

TABLOLAR

<u>Tablo</u>		<u>Sayfa</u>
1	Sürekli Yayın Derme Bilgileri.....	71
2	Aboneliği Devam Eden Sürekli Yayınların Toplam Sürekli Yayınlara Oranı.....	72
3	Bağış ve Değişim Yoluyla Sağlanan Yayınların Toplam Sürekli Yayın Sayısına Oranı.....	73
4	Tüm Üniversite Kütüphanelerinde Sürekli Yayın Bölümünde Çalışanların Mevcut Personele Oranı ve Sürekli Yayın Bölümünde Çalışan Kütüphanecilerin Toplam Kütüphanecilere Oranı.....	74
5	Yayın Satın Alımı İçin Ayrılan Sürekli Yayınların Payı	75

ÖNSÖZ

Gündelik ve bilimsel yaşamın vazgeçilmez bir parçası olan süreli yayınlar, denetimi en güç modül kabul edilmektedir. Süreli yayınların elle denetiminin güçlüğü bilgisayara dayalı bir çalışmayı zorunlu hale getirmektedir.

Süreli yayınların bilgisayarla denetimi, bu yayın türünün doğasından kaynaklanan nedenlerden dolayı diğer işlemler modüllerine göre oldukça yavaş gelişmiş, ancak 1980'lerin başından itibaren bilgisayar teknolojisine paralellik göstererek hız kazanmış, sistem türünde ve sayısında artışlar görülmeye başlanmıştır.

Herhangi bir sistemin başarısı, onu oluşturan insanların bilgi, beceri ve deneyimleri ile doğru orantılıdır. Ancak yanlış seçim ve uygulama başarılı bir sistemi başarısız kılabilir. Bu nedenle sistemin yetenekleri kadar uygulamaya yer olan kütüphanenin amaçları, işlevleri, fonksiyonlarını gerçekleştirme biçimi uygulamanın başarısını etkileyecektir.

Araştırmamızda süreli yayın denetimi, otomasyon sistemi ve süreli yayınların otomasyonu incelenmiş, Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerimizin yapısına uygun olabilecek sistem türü belirlenmeye çalışılmıştır. Yine süreli yayın işlemlerini bilgisayarla gerçekleştirmeyi düşünen kütüphanelerimize yardımcı olabilecek, piyasada bulunan sistemler tanıtılmaya çalışılmıştır.

Gerek akademik yaşamımda gerekse tez çalışmam sırasında yardım ve desteklerini esirgemeyen değerli hocam Sayın Prof.Dr.İrfan Çakın'a, H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü elemanlarına, sistem satıcılarıyla yazışmaların gerçekleştirilmesini sağlayan ve kütüphane olanaklarını kullanmama izin veren Sayın Dr.Phyllis L. Erdoğan'a, YÖK Dokümantasyon Merkezi çalışanlarına, sorularımı yanıtlamak için vakit ayıran tüm kütüphane çalışanlarına ve tezin daktilo edilmesinde emeği geçen Muzaffer Şahin'e teşekkür ederim.

BÖLÜM I

GİRİŞ

I.1. KONUNUN ÖNEMİ

Bilgi ve kaynaklarının hızlı artışı, kütüphaneleri teknolojinin olanaklarına profesyonelce kullanma konumuna getirdi. Geleneksel kütüphane işlemleri bilgisayara dayalı olarak gerçekleştirilmekte, teknolojinin olanaklarından özellikle bilgisayarlar, kütüphanecilere, bilgi artışına kontrol etmede ve değişen kullanıcı gereksinimlerini karşılamada yardımcı olmaktadır.

Bilgisayar kullanımını bir çok kütüphane işleminde hızla yaygınlaştırırken, süreli yayın işlemlerinde aynı hız görülmektedir. Süreli yayınların bu konuda diğer kütüphane işlemlerinden daha az ilgi görmüş olmasından ötürü bilgisayara ilişkin geçmişler pek uzun sayılmaz (Leggate ve Dyer 1986:87). Oysa süreli yayın işlemlerinin fazla rutin ve zaman alıcı olması, dermeye ilişkin listelerin hazırlanacağı anda güncelliğini kaybetmesi, elle işlenen kayıtların kullanıcılar tarafından zor anlaşılması ve kullanım sıklığı, otomatikleşmiş bir sistemi zorunlu kılmaktadır. Süreli yayınların bilgisayarla denetiminin teknolojik gücü günümüzde yine teknolojinin sağladığı gelişmelerle büyük ölçüde giderilmiş durumdadır.

Konunun teknolojik güçlüğünün bir parça giderilmesinin yanında, kütüphanecilerin süreli yayınları çok zahmetli bir yayın tipi olarak görmeleri, bir çok kuruluşu kütüphanecilerin karşı karşıya olduğu soruna çözüm aramaya itti (Rush 1986:87). Sonuçta süreli yayın denetim sistemlerinin sayısında büyük artış görüldü (Rush 1986:97).

Batı dünyasındaki tüm bu gelişmeler ülkemiz kütüphanelerini etkilemekte gecikmemiş, bir kaç yıldır bazı kütüphanelerimizde bilgisayarlı çalışmalar yapılmaya başlanmış (Tuncer 1986:8) ve üniversite kütüphanelerimiz tüm

işlemlerinde bilgisayar kullanımını planlar duruma gelmiş (Tonta 1987:259-278) ve bazılarında uygulamaya geçilmiştir.

Otomasyon çalışmalarının giderek yaygınlık kazandığı ülkemiz kütüphaneleri için süreli yayınların otomasyonunun içeriğinin analizlenmesi, sayısında büyük artış görülen sistemlerin belirlenmesi oldukça önemli bir husustur.

I.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ

Araştırmanın amacı, Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerine uygun süreli yayın denetim sisteminin yapısına ve özelliklerini belirlemek, süreli yayın denetiminde kullanılabilecek sistemleri değerlendirmek ve tanıtmaktır. Çalışmamızın ülkemizde yeni yeni gelişmekte olan yazılım sektörüne süreli yayın denetim ve otomasyonunun tanıtılmasında yararlı olabileceği de ikincil bir amaç olarak düşünülebilir.

Araştırmamızın hipotezi, "Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerimizin insan gücü ve maddi olanakları yerel olarak sistem geliştirmek için yetersizdir. Bu nedenle süreli yayınlarını mikro bilgisayara dayalı, karma yapıdaki anahtar teslim bir sistemle denetim altında tutmaları bütçe, derme ve personel özelliklerine uygundur" şeklindedir.

I.3. YÖNTEM

Araştırmamızda "Betimleme Yöntemi" kullanılmıştır. Betimleme yöntemi;

Objelerin, varlıkların, kurumların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bu tip incelemeler mevcut durumları, koşulları ve özellikleri aynen ortaya koymaya çalışır (Bkz: Kaptan 1977:129).

şeklinde tanımlanmaktadır.

1.3.1. ÇALIŞMA ALANI VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Çalışmamız Ankara'da bulunan üniversitelerin merkez kütüphaneleriyle sınırlandırılmıştır. Bunlar; Ankara Üniversitesi Muhlis Erkmen Kütüphanesi, Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi, Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi ve Beytepe Merkez Kütüphanesi ve ODTÜ Merkez Kütüphanesi'dir. İncelenen kütüphaneler içinde Ankara Üniversitesi Merkez Kütüphanesi (Muhlis Erkmen Kütüphanesi) henüz merkezi bir kütüphane olma özelliğini kazanmamış olması nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır. Bunun yanı sıra Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi ve Beytepe Merkez Kütüphaneleri ayrı ayrı incelenmiştir.

Çalışmamızda süreli yayınların bibliyografik dene-timinin unsurları olan ISSN (International Standart Serial Number), ISDS (International Serials Data System), SISAC Testi (Serials Industry Systems Advisory Committee Test) gibi unsurlar, başlıbaşına araştırma konusu olması nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır.

Çalışmanın sonunda 58 tane sistem tanıtılmıştır. Sistemler hakkındaki bilgiler ticari rehberlerden, sistem satıcılarından elde edilen gösteri diskleri ve broşürlerden elde edilmiştir. Tanıtımda objektiflikten uzaklaşmamak için her bir sistem için elde edilebilen ortak bilgiler verilmiştir.

Araştırmamıza konu olan üniversite kütüphanelerine ilişkin bilgilerin toplanmasında anket, gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Çalışma kapsamına alınan üniversite kütüphanelerine ilişkin veriler Mart-Ağustos 1989 tarihleri arasında toplanmıştır.

I.4. DÜZEN

Araştırma raporunun metin kısmı 7 bölüm altında toplanmıştır.

I.Bölüm; giriş bölümüdür. Bu bölümde konunun önemi, araştırmanın amacı ve hipotez, araştırma yöntemi, çalışma alanı ve veri toplama teknikleri, araştırma raporunun düzeni ve kaynaklar açıklanmıştır. Araştırma raporunun Türkçe ve İngilizce özetleri I.Bölümden önce verilmiştir.

II.Bölüm; süreli yayının tanımı, önemi, tarihsel gelişimi ve süreli yayın denetim işlemlerine ayrılmıştır.

III.Bölüm; otomasyon sistemi ve bileşenlerine ayrılmış, sistemler ve alt sistemler ayrıntılı olarak incelenmiştir.

IV.Bölüm; süreli yayınların otomasyonu ve kütüphanelerin seçeneklerine ayrılmıştır.

V.Bölümde; Ankara'da bulunan üniversite kütüphaneleri tarihçe, bina, bütçe, derme, personel, süreli yayın işlemleri ve otomasyon çalışmaları açısından incelenmiştir.

VI.Bölümde; üniversite kütüphanelerimize yönelik olarak elde edilen veriler gruplandırılmış, değerlendirilmiş ve hipotezlerimiz kanıtlanmaya çalışılmıştır.

VII.Bölüm; sonuç ve önerilere ayrılmıştır.

İncelenen 58 sistem, sistem satıcılarına gönderilen mektup örneği ve kütüphanelere uygulanan anket formu ve kullanılan bilişim terimlerine yönelik sözlük verilmiştir.

I.5. KAYNAKLAR

Araştırmamızla ilgili verilerin toplanmasında aşağıdaki kaynaklar taranmıştır.

-Library and Information Science Abstracts (1970-1989).

-Library Literature (1936-1988).

-Türk Kütüphaneciler Derneği (1952-1988)

-Türk Kütüphaneciliği (1987-1989)

-Türkiye Bibliyografyası (1935-1988)

-Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-1988).

Çalışmamızda "Library Tecnology Reports", "Serials Review", "Serials Librarian" isimli süreli yayınlar, Tedd (Tedd 1985) ve Corbin'in (Corbin 1985) eserleri sıkça kullanılmıştır.

Araştırma raporunun yazımında Turabian'ın "A Manual for Writers of Term Papers, Theses, and Dissertations" (Turabian 1973) ve Karasar'ın "Araştırmalarda Rapor Hazırlama" (Karasar 1984) adlı eserlerinden yararlanılmıştır. Raporun yazımında "Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans ve Doktora-Sanatta Yeterlik Tezleri Yazım ve Basım Yönergesi" esas alınmıştır.

BÖLÜM II

SÜRELİ YAYININ TANIMI, ÖNEMİ, GELİŞİMİ, İŞLEMLERİ

II.1. SÜRELİ YAYIN NEDİR?

Sürelî yayın kavramını açıklayabilmek amacıyla bir çok tanım yapılmıştır. Ancak Gürsoy (1975:1) ve Tunçkanat'ın (1979:6) da belirttiği gibi tek ve üzerinde görüş birliği yapılmış bir tanım yoktur. Örneğin Yurdadoğ sürelî yayını, "belirli aralıklarla çıkan, tamamlanma sorunu bulunmayan ve her sayısı birden çok yazarın yazılarından oluşan yayın türüdür" (Yurdadoğ 1974:61) olarak tanımlamıştır. Ülkemizde yapılmış bir başka tanım ise:

Aynı adla, devamlı seri halinde, belirli zamanlarda ve yılda en az bir defa yayınlanan, her sayısı üzerine tarih ve numarası konulan yayımlara "sürelî yayın" adı verilir. Bu yayınlarda değişik yazarlar tarafından yazılmış yazılar bulunur ve çoğunlukla resimlidir (Bkz:TSE 1965)

şeklindedir. Osborn (1980) da eserinde birçok tanıma yer vermiştir. Bunlardan Lehman'ın tanımı şöyledir:

Daha çok güncel olaylarla ilgili yada özel bir alandaki en son gelişmelere dikkati çeken, sonsuza dek yayımlanacağı varsayılarak, düzenli olarak yayımlanan yayınlara sürelî yayın denir... (Ekz: Osborn 1980:7).

Her ne kadar yukarıda verilen tanımlar birbirinden farklı gibi gözükse de, zaman ve içerik açısından benzerlik gösterdiklerini söylemek olanaklıdır. Zaman açısından; sonsuza dek yayımlanma, belirli aralıklarla yayımlanma gibi içerik açısından da; birden çok yazarın güncel olaylara ilişkin düşün ve incelemelerini içermesi benzerliği vardır. Benzerliklerden yola çıkarak; Belirli bir ad altında, sonsuza dek yayımlanacağı var sayılan, yılda en az bir defa olmak üzere belirli aralıklarla yayımlanan, birden çok yazarın genel veya özel konulardaki düşün ve incelemelerini içeren yayınlardır diyebiliriz.

II.2. SÜRELİ YAYINLARIN ÖNEMİ

Özel ve/veya genel konulardaki en güncel bilgileri içermesi bakımından, süreli yayınlar gerek bilimsel gerekse gündelik yaşamın değişmez ögesidir. Bu nedenle bir enformasyon merkezi durumundaki kütüphanelerin en önemli materyallerinden biridir.

Süreli yayınların bütçe, kullanıcı ve teknik işlemler açısından kütüphanelerdeki yükü ve önemi fazladır. Öyle ki yayın sayısı hızla artmakta, fiyatlar yükselmekte, bibliyografik denetim güçlüğü yoğunlaşmakta, depolama sorunu büyümekte, bunların yanı sıra yayının sayfalarının çürümesi, ciltleme sorunları, kayıp eksik veya zarar görmüş sayıların tekrar sağlanması (Bloomberg ve Evans 1981: 378) gibi nedenler ve işlemlerin tek düze ve sıkıcılığının kütüphanecileri isteksizliğe itmesi, bu yükü daha da artırmaktadır. Fiyat artışları kütüphane bütçelerinin dengesini bozarken öncelikle süreli yayınlara ayrılan payı etkilemektedir. Sonuçta kütüphaneciler bütçeyi artırmak yada fiyatı fazla yüksek olmayan, en fazla gereksinim duyulan yayınlara abone olmak seçenekleriyle karşı karşıyadır. Ancak bunlar gerçekleştirilmesi pek de kolay olmayan istek ve seçeneklerdir.

II.3. SÜRELİ YAYINLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Süreli yayınlar oldukça gerilere giden bir tarihe sahiptir. İlk süreli yayın olarak kabul edilen ANNAL, 4700 yıl öncesine ait bir kaynaktır (Osborn 1980:24). Daha sonra Roma'da günlük olarak derlenen ve yayınlanan, senato kararlarını halka duyuran (Osborn 1980:25) ilk gazete diyebileceğimiz ACTA SENATUS, (Osborn 1980:26) sonra da ACTA DIURNA POPULI ROMANI yayımlanmıştır (Osborn 1980:26).

Çin'de ise ilk gazete Han döneminde yayımlanan TI-PAO'dur (İ.Ö. 206-220). 1736'da ismi CHING-PAO olarak değiştirilmiştir (Osborn 1980:26).

Avrupa'da ise 13.yüzyılda büyük ticarethaneler arasında yazılan mektuplar (newsletter) süreli yayınların öncüleri arasındadır. Basılı ilk gazete AVISA, RELATION ODER ZEITUNG 15 Ocak 1906 da ilk sayısını çıkarmıştır. Fransızca ilk gazete ise 1620'de Amsterdam'da basılmıştır. Yine ilk İngilizce gazete 1620'de basılmıştır. 1641 Kasım'ında THE HEADS OF SEVARAL PROCEEDINGS IN THIS PRESENT PARLIMENT adı altında ilk tipik İngiliz gazetesi haftalık olarak yayımlanmaya başlanmıştır. Yaklaşık 20 yıl sonra ilk günlük gazete A PERFECT DIURNAL OF EVERY DAYES PROCEEDINGS IN PARLIAMENT İngiltere'de yayımlanmıştır (Osborn 1980:26-28).

İlk Amerikan gazetesi ise ilk sayısından sonra yayını kesen PUBLICK OCCURRENCES 25 Eylül 1690 yılında Boston'da çıkarılmıştır. 14 yıl sonra ise BOSTON NEWS-LETTER adı altında yeni bir yayın çıkarılmıştır (Osborn 1980:26-28).

Tarih süreci içinde teknolojinin gelişimine paralel olarak, günümüz süreli yayınlarının öncüleri gerek kullanılan materyal, gerek baskı biçimi, gerekse içerik olarak değişiklik göstermiştir. İletişimin gerçekleştirilmesinde ticaretle uğraşanların ve bilim adamlarının yazdıkları mektupların (news letter) yetersiz kalmasının doğal sonucu olarak, gazete ve mektuplardan farklı yapıdaki ilk haftalık dergi JOURNAL DES SÇAVANS 5 Ocak 1665 tarihinde Fransa'da çıkarılmıştır (Osborn 1980:29). Yine 1665 yılında İngiltere'de JOURNAL DES SÇAVANŞ'tan daha bilimsel yapıdaki PHILOSOPHICAL TRANSACTIONS:GIVING SOME ACCOMPT OF THE PRESENT UNDERTAKINGS, STUDIES, AND LABOURS OF THE INGENIOUS IN MANY CONSIDERRABLE PARTS OF THE WORLD yayımlanmaya başlanmıştır (Osborn 1980:30).

Süreli yayınlar her geçen yüzyıl biraz daha canlılık kazanmış, yüzyılımızda denetimi en güç yayın olma özelliğine sahip olmuştur. Teknolojideki tüm gelişmeler diğer yayın türlerini etkilediği gibi süreli yayınlarında etkilemiş, elektronik dergiler yayımlanmaya başlanmıştır. Süre-

li yayınların göstermiş olduğu gelişmeler Osborn tarafından dört ana dilime ayrılmıştır. Bunlar:

1. 1700'e kadar olan devre: İnkunabel devri de denilen almanaklar, takvimler, basılı haber mektupları, haber bültenleri gibi üncülerin yer aldığı devredir.

2. 1700-1825: Haftalık gazetelerin daha sonra da günlük gazetelerin görülmeye başlandığı devredir. Bilim dernekleri kurularak, organizasyonların bildirilerini kendi dergilerinde yayınlamaya başlamaları bilimsel süreli yayınların başlamasına neden olan devredir.

3. 1825-1890: Bu devrede süreli yayın sayısında ve tirajında büyük artış olmaya başlamıştır. Teknik ilerlemenin doğal sonucu olarak, değişik konulara yönelik dergilerin nicelik ve nitelik olarak zenginlik kazanmaya başladığı devredir.

4. 1890 ve Sonrası: Süreli yayınlar, ucuz kağıt, hızlı baskı araçları ve bilgisayar kullanımıyla, 19.yüzyılın sonundan itibaren çok önemli kitle iletişim aracı konumuna gelmiştir (Osborn 1980:31-34).

Süreli yayınlar gerek içerik gerekse biçim olarak zenginlik kazanmış, nicelik olarak büyük artışlar kaydetmişlerdir. Dünyada ne kadar süreli yayının bulunduğu konusunda bir çok yazarın tahmin ettiği rakam vardır. Süreli yayınlara yönelik güçlü bir veri tabanı olan BOWKER SERIALS BIBLIOGRAPHY DATABASE 1984 yılında 160 ülkenin 63.000 yayıncı ve tüzel kuruluşuna ait 116.000 yayını kapsamaktadır (Ulrich's...1984). Yine aynı veri tabanı 1985 yılında 128.000 yayını kapsamıştır (Ulrich's...1985). Yalnızca bu veri tabanının sağlamış olduğu artış 12.000 yayınlara, yıllık yaklaşık % 9.7 düzeyindedir. 1987-88 yılında ise yayın sayısı 139.700'e yükselmiştir (Ulrich's... 1987-88). İki yıllık artış oranı ise % 11 düzeyindedir. 2000 yılında 1.500.000 süreli yayının olacağını varsaymaktadır (Osborn 1980:25).

II.4. SÜRELİ YAYIN DENETİM İŞLEMLERİ

Sürelî yayınların işlemleri kütüphanelerin amaçları doğrultusunda gerçekleştirilir. Amaçlardaki farklılık bazı durumlarda sürelî yayınlara yönelik işlemlerin farklı olmasına yol açabilmektedir. Ancak genelde sürelî yayın işlemlerini aşağıdaki gibi gruplandırmak olanaklıdır.

A) Seçim ve sağlama işlemleri

- Abone olunacak sürelî yayınların belirlenmesi,
- Belirlenen yayınların kütüphaneye sağlanması,
- Sağlanan yayınların izlenmesi (check-in),
- Zamanında gelmeyen yayınların belirlenip, firma veya yayıncının uyarılması (claiming).

B) Kataloglama ve sınıflandırma

C) Cilde hazırlama

D) Hizmete sunma

- Üdünç verme,
- Dolaşıma sunma (routing)
- Listeleme işlemleri

E) Mali denetim

II.4.1. SEÇİM VE SAĞLAMA İŞLEMLERİ

Sürelî yayın seçim işini bir sanat olarak algılayan Osborn, sürelî yayın seçim ilkelerini aşağıdaki şekilde belirlemiştir.

- New Serial Titles-Classed Subject Arrangement'ın aylık sayılarının hızlı ve sistematik bir şekilde izlemek,
- Herhangi bir konu ve ülkeye ilişkin literatürü veren araçları sağlamak ve kullanmak,

- Öz hazırlama ve indeksleme birimlerinde değerlendirilen süreli yayınları sağlamak,
- İlgili alanlardaki temel süreli yayın(lar)ın sağlanması-na özen göstermek,
- Olanak bulunabilirse, bir süreli yayına abone olmadan önce örnek sayı edinerek, örnek sayıyı denetim ve inceleme amacıyla gözden geçirmek,
- Yayınların sağlanmasında, yerel kütüphanelerle işbirliği programını gerçekleştirmek,
- Yayınların korunması amacıyla yerel kütüphanelerle koordineli bir program geliştirmek,
- Sürekli gelen yayınlar için dizinler oluşturmak,
- Gazetelerin dışında kalan diğer süreli yayınların orijinaleri tercih edilmelidir. Eğer mikrokopi sağlanacaksa, fotokopisi yapılabilecekler alınmalıdır,
- Derneğin zenginleştirilmesinde, setlerin ve eksik sayıların sağlanması oldukça önemlidir. Bunun için bütçe-de ödenek bulundurmak,
- İvedi olmaktan çıkmış gereksinimleri karşılayan yada herhangi bir alanda değerli bir kaynak olabilecek monograf eserlerindeki tüm eserleri sağlamaya hazır olmak,
- Çift kopya olarak abone olunan süreli yayınları gözden geçirmek, fazla kopyanın kütüphanenin programına yardımcı olup olmayacağına araştırmak,
- Değiş yada değişim yoluyla sağlama olanaklarını araştırmak,
- İzleme kayıtlarını en az 3 yılda bir gözden geçirerek, gerekli olup olmadıklarına karar vermek (Osborn 1981-82).

II.4.1.1. SÜRELİ YAYINLARIN SEÇİMİNDE KULLANILABİLECEK YÖNTEMLER VE KAYNAKLAR

Kütüphanecilerin süreli yayın seçiminde kullanabilecekleri temel kaynaklardan bazıları şunlardır.

Ayer Directory of Publication : Yıllık olarak yayınlanan Amerikan gazete ve dergilerini listeleyen standart bir kaynaktır. Ayrıca Kanada, Filipinler, Küba ve Bermuda'ya da kapsar. Kolej, din ve sirantla ilgili süreli yayınları içermektedir.

Ülkeler ve eyaletler hakkında tanımlayıcı ve istatistik bilgileri vermekte, her bir süreli yayına ilişkin adı, sıklık, özelliği veya politikası, kuruluş tarihi, kolon ve sayfa ölçüleri, abonelik ücreti, tirajı, editörlerinin ve yayıncılarının adı gibi standart bilgiler bulunmaktadır (Winchell 1951:89).

Library of Congress. New Serials Titles-Classed Subject Arrangement: Kütüphanelere yeni gelen süreli yayınları listeleyen aylık bir yayındır. 3 aylık, yıllık, 10 yıllık ve 20 yıllık toplu ciltler vermektedir. NST-CSA toplu ciltleri olmayan aylık bir yayındır. Dewey Onlu Sınıflandırma Sistemi esas alınarak düzenlenmiş ve yalnızca LC'de olan yayınları verir (Bloomberg 1981:279).

Stanlard Periodical Directory: Amerika ve Kanada'ya ait 60.000'den fazla süreli yayını içerir. Ele aldığı konular endüstri, tıp, mühendislik, sosyal bilimler vb.dir. Ulrich's International Periodical Directory gibi Bowker'ın veri tabanını kullanır. Ancak bu iki rehber birbirinin aynı değildir (Bloomberg 1981:279).

Ulrich's International Periodicals Directory: 500'den fazla konuda tüm dünyada yayımlanmış 70.000'den fazla süreli yayını kapsar. Rehberi destekleme amacıyla hazırlanan IRREGULAR SERIALS AND ANNUALS 35.000'den fazla, yılda iki kezden az veya düzensiz olarak yayınlanan dergi, yıllık, ek, konferans bildirileri ve diğer yayınları kapsamaktadır. Yine bu yayına ek olan (her ikisine) ULRICH'S

QUARTERLY, yeni süreli yayınları, isim değişikliklerini ve yayını kesilen süreli yayınlar gibi güncel bilgileri verir. Herbir sayısı yaklaşık 1.500 yeni yayını listeler (Ulrich's...1987-88).

Süreli yayın seçiminde yukarıdaki ve benzer temel kaynaklara başvurmak yöntemlerden biridir. Diğer yöntemleri şöyle sıralayabiliriz. Yayınevlerinin kataloglarına incelemek, diğer kütüphanelerin aksesyon listelerini incelemek, ticari ve milli bibliyografyaları sistematik bir şekilde incelemek, uzmanların ve meslektaşların görüşüne başvurmak, öz ve indesklardaki yeni yayınları aramak, süreli yayınlarda yer alan tanıtma ve eleştirileri incelemek ve çevredeki kütüphanelerin çalışanlarıyla işbirliğinde bulunmak (Osborn 1982-83).

II.4.1.2. YAYINLARIN SAĞLANMASI

Sipariş edilecek yayının belirlenmesinden sonra sağlama işlemine geçilir. Süreli yayınların sağlanması 4 yolla gerçekleştirilebilir.

1. Abonelik (Sipariş) : Abonelik genellikle bir firma aracılığıyla gerçekleştirilir. Ancak bazen yayıncıyla doğrudan ilişkiye girmek de olanaklıdır (Grenfell 1965:5).

Süreli yayınların sipariş işlemi monograflara oranla oldukça farklıdır. Çünkü bir monografı bir kez sipariş ettikten sonra işlem tamamlanmış olur. Ancak gecikme durumunda yayıncı uyarılır. Oysa süreli yayınların tüm sayı ve ciltleri için bu kontrolün yapılması zorunludur. Ayrıca her yıl aboneliğin yenilenmesi söz konusudur. Süreli yayınların siparişini 3 gruba ayırabiliriz. Bunlar, A.İlk kez abone olmak, B.Aboneliğin yenilenmesi, C.Eski sayı ve ciltlerin siparişi (Grenfell 1965:24-25).

2. Bilimsel Kuruluş ve Benzerlerine Üyelik : Genellikle araştırma kütüphaneleri bilimsel dernek ve kuruluşların üyeleridir. Bu kuruluşlar üyelerine ücretsiz yada

indirimli abonelik sağlarlar.

3. Bağış: Kamu ve özel sektöre ait kurum ve kuruluşlar yayınlarını kütüphanelere bağışlayabilirler. Bu yayınlar arasında kuruluşların çıkardığı bülten ve dergilere de rastlanabilir.

4. Değişim : Kütüphaneler ellerinde bulunan çift kopye süreli yayınları karşılıklı olarak değiştirebildikleri gibi, eksik sayı ve ciltleri aynı yolla tamamlayabilmektedirler (Grenfell 1965:5-6).

II.4.1.3. SAĞLANAN YAYINLARIN İZLENMESİ

İzleme, süreli yayın işlemlerinin en önemli parçasını oluşturur. Bir kütüphanenin kullandığı (oluşturduğu) süreli yayın denetim sisteminin başarısını izleme işlemleri belirler(Bloomberg 1981:278). Kütüphanelerin süreli yayın kayıtlarının tutulması ve izleme işlemlerinin gerçekleştirilmesinde farklı yaklaşımları olabilmektedir. Bunlar; genel kütüphane kataloğunda süreli yayın kayıtlarının yer alması ve bu kayıtların kopyası durumunda bir listenin hazırlanması, güncel bilgileri içeren kayıtların ayrı bir dizinde, eski ciltlere ilişkin bilgilerin genel kütüphane kataloğunda bulundurulması ve son olarak tüm süreli yayınlara ilişkin kayıtların tutulduğu süreli yayın dizinin oluşturulması şeklindedir (Brown ve Lynn 1980:27-28).Genelde tercih edilen yaklaşım bağımsız süreli yayın dizini oluşturmak şeklindedir. Bağımsız dizinin oluşturulduğu kütüphanelerde eğer süreli yayın sayısı fazla ise, işlemleri hızlandırmak amacıyla bu dizin parçalara ayrılarak, her bir parça bir kişinin sorumluluğuna verilebilir. Nitekim ülkemizde yaklaşık 10.000 süreli yayına sahip YÖK Dokümantasyon Merkezi süreli yayın dizini 5 parçaya ayırarak, her bir parçayı bir kişinin sorumluluğuna vermiştir.

Süreli yayınların izlenmesinde kullanılan izleme fişleri değişik firmalarca (Kardex v.b.) üretebildiği gibi kütüphanelerin kendi tasarımları da olabilmektedir. Bu

fişlerde aşağıdaki bilgi alanlarının yer alması beklenir.

- Süreli yayının adı,
- Sıklık,
- Abone tarihi,
- Bir cildin içerdiği sayı adedi,
- Bir yılda çıkarılan cilt sayısı,
- Yayıncı veya aracı firma adı,
- Yayıncı veya aracı firma adresi,
- Ciltleme bilgilerinin verileceği alan,
- Gelen ve gelecek sayıların işleneceği alan,
- Doluşuma sunulup-sunulmadığının, eğer sunuluyorsa kimlere gideceğinin bildirildiği alan,
- Notlar alanı.

İzleme işlemi yalnızca gelen sayıların işlenmesi işlemini kapsamaz. İzleme, postadan süreli yayın bölümüne gelen yayınların düzenlenmesi, cilt/sayı numaralarının kontrolü ve bunların kayıtlara geçirilmesi, gelmeyen cilt/sayıların uyarı işleminde kullanılmak üzere listelenmesi, doluşuma (route) gidecek süreli yayınların belirlenmesi, eğer kütüphane süreli yayınları sınıflıyorsa yayının üzerine sınıf numarasının yazılması, yayına kütüphanenin damgasının vurulması, ciltlenmeye hazır olanların belirlenmesi işlemlerini de içeren süreci kapsar (Bloomberg 1981: 281-282).

II.4.1.4. YAYINCI YADA ARACI FİRMANIN UYARILMASI

Bir süreli yayına ait, gelmesi gereken cilt/sayıların gelmediğinin belirlenmesi ve bunlardan yayıncı/aracı firmanın haberdar edilmesi işlemi (Grenfell 1965:58)"uyarı" olarak tanımlanmaktadır.

Gelmeyen sayıların belirlenmesinde farklı yaklaşımlar olabilmektedir. Bunlardan bazıları; a) Posta açılırken gelmeyen sayıların belirlenmesi, b) Süreli yayınlar dizininin sistematik olarak gözden geçirilmesi, c) Faturaların ödenmesi sırasında eksik sayıların fark edilmesi, d) Kul-

lanıcıların sorunları sonucunda eksik sayıların farkedilmesi (Brown 1980:272).

Kütüphaneler nasıl bir yaklaşım içinde olurlarsa olsunlar, uyarı işleminin gerçekleştirilmesi sırasında, genelde dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır,

- Bibliyografik bilgiler açık ve tam olmalıdır.
- Uyarı işlemi sürekli gelen yayınlar için yapılmalıdır. Kütüphaneye gönderimi durdurulan yayınlar için özel mektup yazılmalıdır.
- Uyarı yapanın adı, adresi açık bir şekilde gösterilmelidir.
- Yayınların iki yada daha fazla seri içinde yayımlanabileceği hususunda dikkatli olunmalıdır.
- Bazı ciltler birbirini izleyen bir şekilde yayımlanmayabilir. İzleme fişi üzerinde bulunan notlara dikkat edilmelidir.
- Abone tarihinden önce yayımlanmış sayılar için uyarı yapılmalıdır.
- Baskısı tükenmiş olanlar için uyarıda bulunulmamalıdır.
- Bağış ve değişim yoluyla gelen yayınlar için uyarıda bulunulmamalıdır. Ancak nazik bir dille kütüphaneye ulaşmayan sayı bildirilmelidir, eksik sayının elde edilip-edilemeyeceği sorulmalıdır (Brown 1980:272-273). Ayrıca yayıncı/aracı firma tarafından gönderilen yayın hakkında bilgi veren liste vb. kayıtlar dikkatle kontrol edilmelidir.

Uyarı işleminde kullanılan formlar yine kütüphanelerce geliştirilebildiği gibi aracı firmanın basılı formları da kullanılmaktadır.

II.4.2. SÜRELİ YAYINLARIN KATALOGLANMASI VE SINIFLAN- DIRILMASI

Diğer alanlarda olduğu gibi kataloglama ve sınıflama işlemlerinde de farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Sınıflama işlemleri genel sınıflama prensipleri içinde ele alınır ve gerçekleştirilir. Ancak bu yayın tipinin sınıflandırılması, genelde tercih edilmemektedir. Öldü süreli yayınlar genel koleksiyondan farklı yerde hizmete sunulmakta, genelde çok bilinen bir isimleri bulunmaktadır. Bu yüzden kendilerine ayrılan salon veya kütüphanede konu başlıklarına veya isimlerine göre yerleştirilmektedir.

Süreli yayınların kataloglanması ise karmaşık ve uzman katalogcuların dahi sorunlarla karşılaştıkları bir işlemdir. Sorunlar genellikle sık isim değişikliği, yayın tarihinin belirlenmesi ve temel giriş ögesi değişikliklerinden kaynaklanmaktadır (Bloomberg 1981:285). İsim değişiklikleri süreli yayınlar için öylesine olağan bir durum haline gelmiştir ki "yayımlanmaya başladığından bu yana isim değiştirmemiş süreli yayının olması çok nadir bir olaydır" (Brown 1980:188) şeklinde ifadeler kullanılabilir.

Sorun, genellikle her bir yayın adına giriş düzenlemekle çözülmektedir. Kataloglama sırasında göz ardı edilmemesi gereken unsurlar şunlardır.

- Süreli yayının isim değiştirmesi yada temel giriş ögesinin değişmesi durumunda yeniden kataloglama yapılır.
- Genelde süreli yayınların temel giriş ögesi yayın adıdır.
- Bir süreli yayın çıkardığı ilk cilt/sayı dikkate alınarak kataloglanır, fakat kütüphanede bulunan ilk cilt/sayı da dikkate alınabilir.
- mevcutlar, temel fişin arkasındaki mevcutlar kartında veya ayrı bir süreli yayınlar listesi olarak hazırlanan katalogta verilir.

- Yayın adı değişikliklerinde uygun göndermelerde bulunmak kullanıcı için yararlı olur (Bloomberg 1981:285).

II.4.3. CİLDE HAZIRLAMA

Sürekli yayın bölümlerince gerçekleştirilen işlerden biri de yayınların cilde hazırlanmasıdır. Sürekli yayınların cilde hazırlama işlemi kitaplara oranla daha karmaşık bir yapıdadır (Brown 1980:277; Osborn 1980:358). Karmaşıklık yine sürekli yayın işlemlerinin devamlılığından kaynaklanmaktadır.

Cilde hazırlama işleminde neyin ciltleneceği, ciltlemenin ne zaman yapılacağı konusunda karar verilmesi oldukça önemlidir. Çünkü bazı sürekli yayınların ciltlenmeden hizmete sunulması, daha yararlı olabilir. Ayrıca ciltlemenin yapılacağı zaman aralıklarının yayının kullanımını etkileyebileceği göz önünde tutulmalıdır.

Sürekli yayın dizininde, ciltleme işlemlerine yönelik bilgilerin de bulunması gereklidir. Bu bilgiler,

- Sürekli yayının ne zaman cilde gönderileceği,
- Bir ciltte kaç sayının bulunduğu,
- Ciltten ayrı olarak bir indeksinin olup olmadığı,
- Cilt sırtına yazılacak yayın adı ve cilt numarası,
- Cilt rengi (Bloomberg 1981:293).

II.4.4. SÜRELİ YAYINLARIN HİZMETE SUNULMASI

a. Ödünç Verme : Sürekli yayınların ödünç verilmesi diğer yayınlara göre adet ve süre açısından farklılık gösterir. Makalelerin kısa sürede okunması, güncel bilginin kullanıcılara fırsat eşitliği ilkesi gözönüne alınarak iletilmesi, kısa süre ve az sayıda ödünç verilmesine neden olur. Kütüphanelerce genelde tercih edilen ödünç verme süreleri, bir günlük veya bir gecelik, üç günlük ve bir haftalık sürelerdir.

Kütüphaneler ödünç verme süresinde olduğu gibi ciltli ve ciltless yayınların ödünç verilmesinde farklı yaklaşımlarda bulunabilmektedirler. Örneğin ciltless süreli yayınlar için bazı kütüphaneler son sayı gelir gelmez ödünç verilebilir, bazıları son sayıdan önceki sayıları ve yine bazıları üç ay veya daha öncesine ait yayınları ödünç vermektedir. Ciltli süreli yayınlar için ise, az sayıdaki sayfalar için fotokopi alınması önerilmekte, kullanımı az olan yayınlar ödünç verilmekte, danışma eserleri ve sık kullanılan süreli yayınlar ödünç verilmeyebilmektedir (Brown 1980:349-350).

b. Dolaşıma Sunma: Kütüphaneler daha öncede belirtildiği gibi, ellerinde bulunan son sayıyı ödünç vermeyebilmektedirler. Bu nedenle özellikle üniversite kütüphaneleri, araştırmacıların izledikleri yayınların en son sayısında nelemin bulunduğunu içindkiler sayfasının fotokopisini göndererek bildirirler. İçindkiler sayfasının fotokopisinin gönderime alternatif olarak, yayının kendisi isteklilere gönderilmektedir.

Süreli yayın kütüphanecisinin hangi süreli yayının kimler için dolaşıma sunulacağına karar vermesi, dolaşıma sunulacak yayının izleme kaydında dolaşıma sunulacağı ve kullanıcıların belirtilmesi gereklidir.

Süreli yayın sırasıyla, dolaşım formu üzerinde adı bulunan kullanıcılar arasında kendilerine ayrılan süreyi aşmamak üzere dolaştırılır ve en son kullanıcıdan kütüphaneye dönüşü sağlanır. Dolaşım formu süreli yayına eklenerek kullanıcıların kendilerinden sonra gelen kullanıcı hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanır.

Bir dolaşım formunda genelde aşağıdaki bilgi alanlarının bulunması beklenir.

- Süreli yayının kimliği,
- Yayının dolaştırılacağı kişinin adı ve bölümü,
- kullanıcının yayını aldığı ve gönderdiği tarih,

- Kullanıcıların imza veya özel işaretleri.

c. Listelerin Hazırlanması: Kütüphanede hangi süreli yayın, hangi cilt/sayılarının bulunduğunu gösteren listeler, kullanıcıların süreli yayın dermesinden yararlanabilmeleeri için gerekli kaynaklardır.

Demeye yeni bir süreli yayının girişi, eksik olan bir sayısının sağlanması yada gelmesi gereken bir sayının gelmesi gibi nedenlerden dolayı süreli yayın listeleri hazırlandığı anda güncelliğini kaybedebilmektedir. Sağlıklı bir danışma hizmetinin verilebilmesi için güncellenmenin yapılması gereklidir.

II.4.5. MALİ DENETİM

Satın alınmasına karar verilen süreli yayın ve yayınların yayıncıya ve aracı firmaya sipariş edilmesinden sonra proforma yada kesin faturalar kütüphaneye gönderilir. Gelen faturalar, süreli yayın adı, fiyatı vb. denetim unsurları gözönüne alınarak kontrol edilir. Yanlılıkların ayıklanması ve giderilmesi bakımından mali denetimin en güç işlemleri diyebileceğimiz bu kontrol işlemi tamamlandığında, fiyatlarda fark varsa farkların nedenleri mutlaka araştırılmalıdır.

Mali denetimde bir başka önemli unsur da, önceden belirlenen fiyatla faturada gösterilen fiyat arasındaki fark ile kur farkı gibi sonradan doğabilen ödemeler için uygun fonların düzenlenmesidir.

BÖLÜM III

OTOMASYON SİSTEMİ VE BİLEŞENLER

III.1. OTOMASYON SİSTEMİ VE BİLEŞENLERİ

Belirli kütüphane işlemlerinin bilgisayara dayalı olarak gerçekleştirilmeye başlanması, otomatikleşmiş kütüphane sistemi (automated library system) kavramını da beraberinde getirdi. Otomatikleşmiş bir sistemin incelenmesi veya değerlendirilebilmesi için otomasyon sistemi ve bileşenlerinin incelenmesi gereklidir. Bu nedenle konuya girmeden önce, sürekli birbirleriyle karıştırılan, otomasyon ve mekanizasyon kavramını açıklamak, sınırlarını çizmek, ayrıca otomasyon sistemini oluşturan alt sistemleri ve bu sistemlerin birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya koymak yararlı olacaktır.

... eski Yunanca'da 'Mekhanikos'dan gelen mekanizasyon kelimesi ile 'el ile çalıştırılan bir alet', daha açık deyim ile 'insan elinin etkisi ile harekete geçen ve bir yapmaya başlayan kuvvetler (Bkz: Akman 1975:182) akla gelir.

Mekanizasyonda bireyin girdi, makina, çıktı üzerinde tam bir denetimi söz konusudur.

Yine Yunanca "automatos" kökenli, kendiliğinden hareket eden ⁽¹⁾ anlamındaki otomasyon, "bir sürecin, özdevimli araçlar kullanılarak gerçekleştirilmesi (Köksal 1981:68) olarak tanımlanmaktadır. Her iki tanım birbirine yakın gibi gözükmesine rağmen, sistemlerde kullanılan araçların nitelikleri farklıdır. Özdevimli araçlarda programlanabilirlik olanaklıdır. Programlamanın sağladığı girdi-çıkış iletişimi, işlemlerin kendiliğinden, kişi müdahalesi gerekmeden akışını sağlar.

(1) Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedisi. C9. İstanbul, Meydan, 1979. 694.

Otomasyon sistemi yalnızca programlama olanağının yani bilgisayar sistemlerinin bulunduğu bir yapı olarak düşünülmemelidir. Özellikle "otomatikleşmiş kütüphane sistemlerini "insan-makine sistemleri" yada "bilgisayarın insanlara yardımcı olduğu sistemler" (Corbin 1985:4) olarak tanımlayabiliriz. Bu nedenle otomasyon sisteminin bileşenlerini iki gruba ayırmak olanaklıdır. Bunlar 1) Bilgisayarlar, 2) İnsanlar.

III.1.1. BİLGİSAYARLAR

Bilindiği gibi bilgisayarlar 1960'lı yıllarda kütüphanelerde kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bilgisayarlardan önce de, bilgi ve kaynaklarının organizasyonunda mekanik araç ve gereçler kütüphanelerce etkin bir biçimde kullanılmaktaydı. Delikli kartlar, kart diziciler vb. nin etkin kullanımı dolaylı da olsa mekanizasyonun evrimine katkıda bulunmaktadır. Örneğin A.B.D.Silahlı Kuvvetleri bünyesinde bulunan bir kütüphanenin yöneticisinin (John Shaw Billings) de katkıları bulunduğu "Hollerith Tabulating Machine" (Pizer 1984:335) bilgisayar öncülleri arasında yer alır. Bilgisayarlar geliştirildikten sonra kütüphaneler bilgisayarların ilk kullanıcıları arasında yer almışlar (Corbin 1985:3) ve günümüzün en profesyonel kullanıcıları olmuşlardır.

Günümüzün harika aracı bilgisayar, şöyle tanımlanmaktadır:

Çok sayıda aritmetiksel yada mantıksal işlemlerden oluşan bir işi, çalışması sırasında bir işletmenin işe karışması gerekmeksizin önceden verilmiş bir izleneye göre, özdevimli olarak yürüten bir veri işleyici (Bkz: Köksal 1981:27).

Herhangi bir araca bilgisayar diyebilmemiz için, aracın donanım ve yazılım olmak üzere iki ana parçadan oluşmuş, verilerin edinilmesi, saklanması, işlenmesi ve sonuçların gereksinim duyanlara iletilmesi gibi işlemleri gerçekleştirebilir olması gereklidir.

Bilgisayarlara üç gruba ayırabiliriz. Bunlar:

a. Benzestirmeli Bilgisayarlar (Analog Computers): Bu bilgisayarlar bir işlemi, ilgili fizik yasalarından yararlanarak hesaplarlar. Kullanım alanı bilimsel çalışmalarla sınırlıdır.

b. Sayısal Bilgisayarlar (Digital Computers): Tüm işlemlerini elektronik devreleri aracılığıyla gerçekleştirirler. Bu devreler sayısal ve analog devrelerdir. Sayısal bir devre yalnızca iki durum tanır, akıman olması (on/1) veya olmaması (Off/0). Mantıksal devre ise sinyalin varlığının ve yokluğunun yanında değerini de ölçebilir. Üzette sayısal bilgisayarlar, mantıksal işlemleri devrelerinin bir dizi on/off (1/0) durumu aracılığıyla yapan bir aygıttır.⁽¹⁾ Ele alacağımız tüm konular bu grub bilgisayarlarla yönelik olacaktır.

c. Karma Bilgisayarlar (Hybrid Computers) : Her iki özelliği de bünyesinde bulandıran bilgisayardır.

Sayısal bilgisayarları üç tipe ayırabiliriz. Bunlar:

1. Büyük Boy Bilgisayarlar (Mainframe): İşlem hızları, depolama kapasiteleri çok yüksek olan, çok kullanıcı, oldukça pahalı sistemlerdir.

2. Orta Boy Bilgisayarlar (Mini): Özellikleri itibarıyla büyükboy bilgisayarlardan bir alt düzeydeki sistemlerdir.

3. Küçük Boy Bilgisayarlar (Micro) : Kütüphanelerde kullanımı oldukça yaygın olan mikro bilgisayarlar şöyle tanımlanmaktadır.

...aritmetiksel ve mantıksal işlevleri yerine getiren ve mikro bilgisayarın merkezi işlem biriminin (MİB) işlemlerini kontrol eden tek bir mikro işlemci yonga (chip) üzerine yerleştirilmiş bir bilgisayardır (bkz:Tonta 1988:23).

(1) Bilgisayar Çağdaş Teknoloji Ansiklopedisi. C 1. İstanbul, İletişim Yayınları, 1984:33.

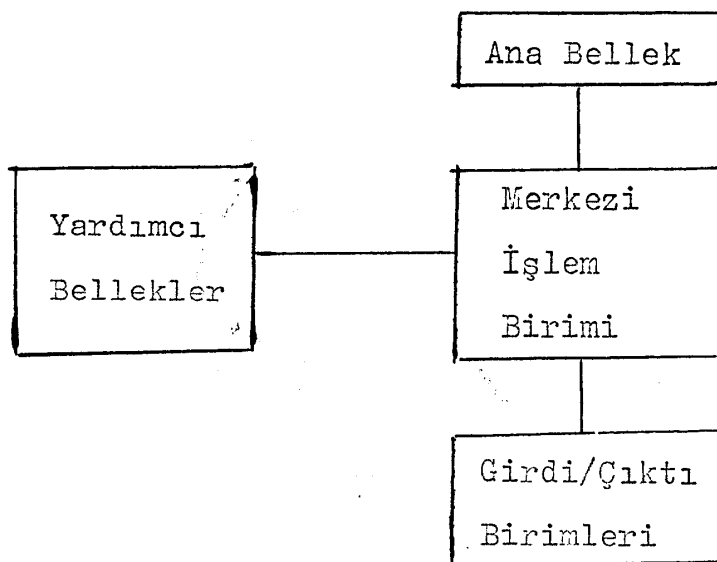
İşlem hızı, depolama kapasitesi diğerlerine düşük olan ancak oldukça hızlı gelişen tiptir. Öyleki günümüzde mikro mini ayırımı yok olmak üzeredir. En fazla yazılım desteğine sahip olan bu grubu bilgisayarlar, değişik amaçlar (işler) için kullanılabilirler. Tek başlarına kullanılabilirdiği gibi yerel ve diğer ağlarda terminal görevi de görebilirler.

III.1.1. DONANIM

Bir bilgisayarın iki temel bileşeni vardır. Bunlar donanım ve yazılımdır. Bilgisayarın fiziksel parçaları anlamındaki donanım şöyle tanımlanmaktadır.

Bilgisayar izlenceleri, yordam, kurallar ve bunlara ilişkin belgelemeye karşıt anlamda, bilgi işlemede kullanılan fiziksel öğeler yada fiziksel öğeler bütünü (Bkz: Köksal 1985:40).

Bir bilgisayarın donanımını oluşturan bileşenler şunlardır:

III.1.1.1.a. GİRDİ/ÇIKTI BİRİMLERİ

Bilgisayarlar hem veriyi işleyerek kullanıcılarının gereksinimleri ve tasarımları doğrultusunda bilgi haline dönüştürür. Ancak bilgisayarın işleyebileceği verileri yükleyebilmek için bir takım araçlara gereksinim vardır. Klavye, ışıklı kalem, bar kod okuyucuları gibi optik oku-

yucular veri giriş araçlarını oluşturur. İşlenen verilerin dış ortama aktarılmasında kullanılan ekran ve değişik tipteki yazıcılar çıktı araçlarını oluşturur.

III.1.1.1.b. MERKEZİ İŞLEM BİRİMİ

Bir bilgisayarda, komutların yorumlanması ve uygulanmasını gerçekleştiren çevirimleri kapsayan ve aritmetik mantık birimi ile denetim biriminden oluşan donanım birimi (Bkz:Köksal 1985:19)

olarak tanımlanan merkezi işlem birimi için bir bilgisayarın beynidir diyebiliriz. Aritmetik mantık biriminde aritmetiksel ve mantıksal işlemler gerçekleştirilir. Denetim birimi ise bir trafik görevlisi gibi işlemlerin sırasını, veri akışını kontrol eder.

III.1.1.1.c. ANA BELLEK

Merkezi işlem birimiyle birlikte düşünülen bir bellek olup, iç bellek te denilir. İki tür ana bellek vardır. Bunlar; 1) Salt okunur bellek (Read Only Memory-ROE), 2) Doğrudan erişimli bellek (Random Access Memory-RAE).

1. ROM : "Bilgisayarların alçak düzey işlemlerinin kontrolü için gerekli programları ve talimatları depolar" (Dbase... 1986:39). Bilgisayar yapımcıları tarafından hazırlanan, kullanıcıları ve programcıları ilgilendirmeyen bellek türüdür. İçindeki bilgiler elektrik kesilmesi vb. durumlarda kaybolmazlar. Değişik tipleri bulunmaktadır. Bunlar, Programlanabilen (Programmable ROM-PROE), hem programlanabilen hem de silinebilen ROM (Erasable Programmable ROM-EPROE).

2. RAE : Girdi birimlerinden girilen verilerin, mikro işlemcinin yorumuna sunulduğu, programların yüklendiği ve işletildiği bellektir. RAE'a yüklenen programlar, veriler, elektrik kesilmesi, voltajın düşmesi veya makinanın kapatılması durumunda kaybolurlar. Bu nedenle çalışma sırasında bilgileri sık sık belleklere aktarmak, olanaklıysa kesintisiz güç kaynağı kullanmak yararlıdır.

III.1.1.1.d. YARDIMCI BELLEKLER

Ana bellek bilgi veya verileri sürekli saklamak için gerek kapasite gerekse bilgi güvenliği için uygun değildir. Bu nedenle bilgi veya verilerin kalıcı ortamda saklanması zorunludur. Bu ortamlar; 1) Manyetik bantlar, 2) Sabit diskler, 3) Floppy diskler, 4) Optik diskler.

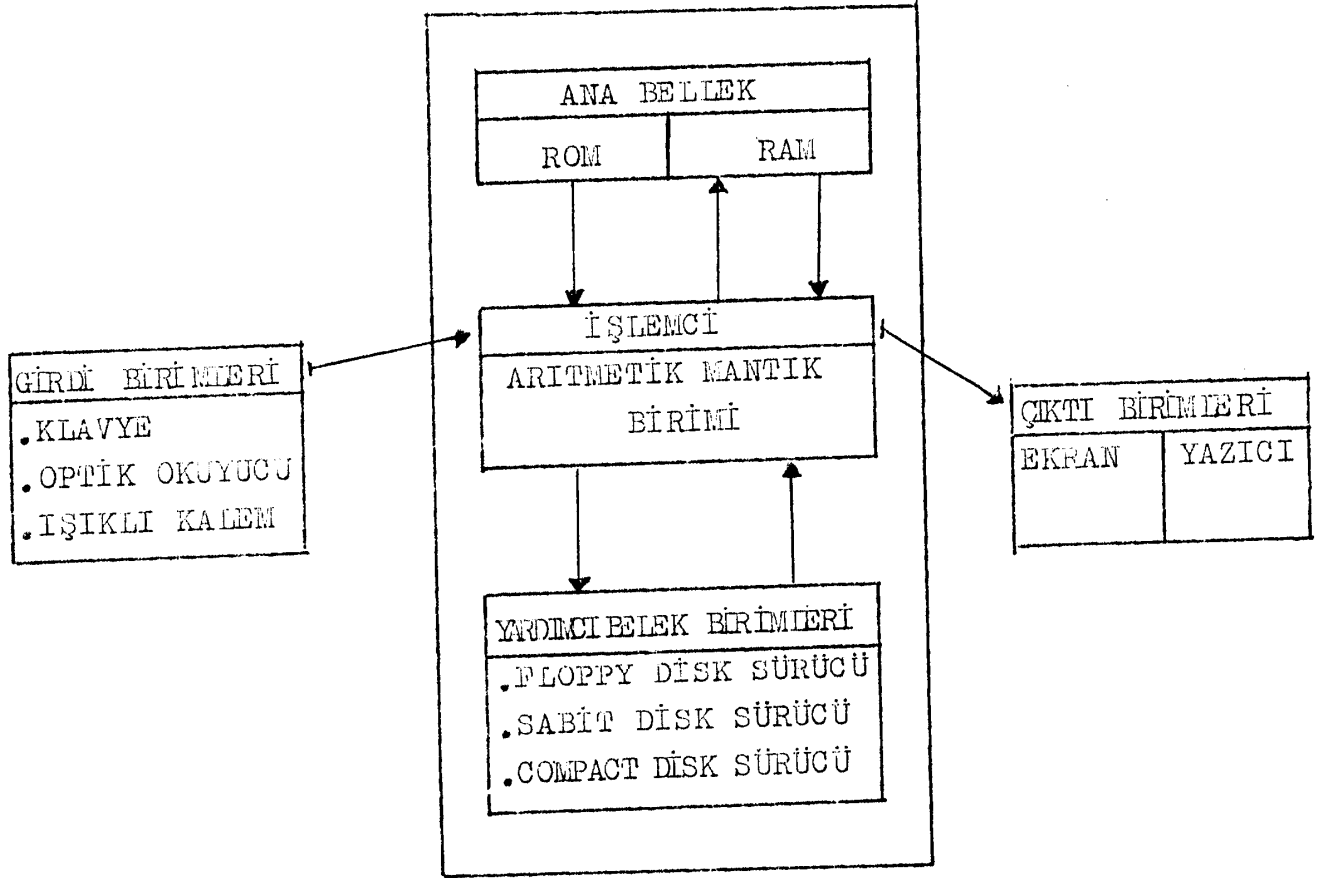
1. Manyetik bantlar : Çok büyük yığınlar halindeki bilgilerin, verilerin saklanması amacıyla kullanılır. Değişik uzunluklarda olabilmektedir.

2. Sabit diskler : Manyetik plakların oluşturduğu disk bütünüdür. Sabit diskler floppylere oranla çok daha fazla bilgi depolarlar ve bilgiye erişim daha hızlıdır.

3. Floppy diskler : Kapasiteleri itibarıyla diğer yardımcı bellek türlerine göre oldukça düşük, bilgisayardan tamamen bağımsız, kolaylıkla taşınma özelliğine sahip, mikro bilgisayarlar için tasarlanmış birimleridir. İstenildiğinde sürücülere yerleştirilerek kullanılırlar. Manyetik plağı ve sürücünün niteliklerine göre çift taraflı, çift yoğunluklu ve yüksek yoğunluklu gibi özellikler kazanırlar. Yazma okuma anında diskin sürücüden çıkarılması, nem, sıcaklık, eğip bükme, sert kullanışlar, manyetik ortamda tutmak, manyetik bölgenin elle tutulması bozulmalara neden olur.

4. Optik diskler: Yukarıda belirtilen yardımcı bellek türlerine optik disk ailesinin üyelerini de eklemek olanaklıdır. Yeni bir çağır açan bu teknoloji kütüphanecilikte etkin kullanıma sahip olmaya başlamıştır. Örneğin lazer teknolojisi ile bilgisayar teknolojisinin bütünleştirilmesinin bir ürünü olarak ortaya çıkan compact diskler, Gutenberg'in matbaayı buluşu kadar önemli sayılmaktadır (Electronic... 1987:232).

Donanımın bileşenlerini ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini aşağıdaki gibi sembolize etmek olanaklıdır.

III.1.1.2. YAZILIM

Bir bilgisayarın ikinci ana sistemini oluşturan yazılım;

Bir bilgi işlem dizgesinin işleyişi ile ilgili bilgisayar izlencelerinin, yordamların, kuralların ve gerektirdiğinde belgelemenin tümü (Bkz: Köksal 1985:86)

olarak tanımlamaktadır.

Yazılım sistemini ikiye ayırabiliriz; Sistem yazılımı ve Uygulama yazılımı.

III.1.1.2.a. SİSTEM YAZILIMI

Sistem yazılımı;

Bir bilgisayarın işlemlerini, işlemleri, derleyicileri ve yorumlayıcıların denetlemesini sağladığından bir insanın merkezi sinir sistemine benzetebilir (Bkz: Tonta 1988:26).

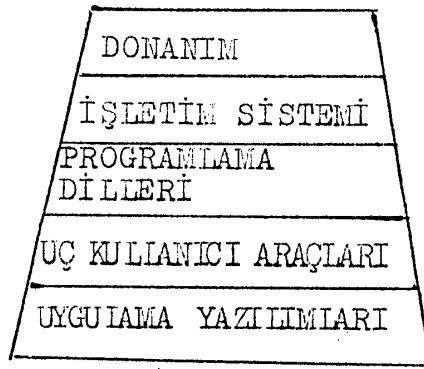
Sistem yazılım içinde yer alan alt sistemler şunlardır;

1. İşletim Sistemleri :

Bir bilgisayar dizgesinin donanım ve veri kaynaklarını, istenilen hizmet türü için bunlardan en yüksek verimi sağlayacak bir çalışma düzenine göre görevlere atayan, başka bir deyişle yöneten, bunun için izlencelerin uygulanmasına ilişkin çalışma planı, yanlış ayıklama, giriş çıkış güdümü, bellek atama, günlük sayısını vb. hizmetleri sağlayan yazılım dizgesi (Bkz: Köksal 1985:54)

işletim sistemi olarak tanımlamaktadır.

İşletim sistemleri, kullanıcı ve diğer yazılımların iletişimine girmesini sağlar. İşletim donanımına ve yakın sistem yazılımlarıdır. Aşağıda donanım yazılım yakınlığı gösterilmiştir (Coorporation 1984:1).

Piyasada çok değişik işletim sistemleri ve bunlara uyumlu bilgisayarlar bilinmektedir. Bilinen başlıca işletim sistemleri arasında MS-DOS, UNIX, PICK, MUMPS, AOS-VS'i sayabiliriz.

2. Programlama Dilleri: "Bir bilgisayara özel işi nasıl gerçekleştireceğini söyleyen emirler listesi program olarak bilinir" (Tedd 1985:31). Bilgisayarlar kendi başlarına iş yapma yeteneğinden yoksundurlar. Bu nedenle herhangi bir işi gerçekleştirebilmeleri için anlayabilecekleri yapıdaki emirler listesine gereksinim duyarlar. Programlama dilleri bir ölçüde bilgisayarlar ile insanların ortak dilleridir. En çok bilinen programlama dilleri arasında ADA, ALGOL, ASSEMBLER, BASIC, C, COBOL, FORTRAN, PL/I, PASCAL ve RPG'yi sayabiliriz.

Programlama dilleri için alçak ve yüksek düzeyli dil terimleri kullanılmaktadır. Eğer bir dil makina kodundan uzakta, yani emirler listesi derleyiciler yada yorumlayıcılar tarafından makinanın anlayabileceği yapıya kavuşturuluyorsa, yüksek düzeyli diller grubuna girmektedir. BASIC ve COBOL programlama dilleri bu gruba örnek olarak gösterilebilir. Makina kodu veya buna yakın olan programlama dilleri alçak düzeyli diller grubuna girer. Örneğin ASSEMBLER.

Alçak ve yüksek düzeyli dillerin birbirlerine göre avantaj ve dezavantajları söz konusudur. Örneğin alçak düzeyli bir dille program yazmak oldukça zordur, ancak bu programlar çok hızlı çalışırlar. Yazılımın hızı çok önemli olmasına rağmen programlamada yüksek düzeyli diller tercih edilir. Bunun nedenleri şunlardır;

- Program yazmak ve hatalardan arındırmak programcı açısından daha kolay ve hızlıdır,
- Programların beslenmesi daha kolaydır. Bazen bir çok program uygulama sırasında kişilerin gereksinimlerine göre değişiklik gerektirir.
- Donanımın değiştirilmesi durumunda programları uyarlamak daha kolaydır.

- Programların diğer kütüphanelerce farklı bilgisayarlar-
da kullanımını kolaylaştırır (Tedd 1985:33).

3. Derleyiciler ve Yorumlayıcılar: Yüksek düzeyli bir dille yazılmış programın makina koduna derlenmiş olması yada yorumlanabilir olması, işletilebilmesi için gereklidir. Derleme işlemini aşağıdaki gibi sembolize etmek olanaklıdır;

KAYNAK PROGRAM -----> DERLEME İŞLEMİ -----> AMAÇ PROGRAM
AMAÇ PROGRAM -----> İŞLETİM -----> SONUÇ

Yorumlayıcılar derleyicilere çok az benzerler. Bir programı makina koduna çevirme yerine, ilgili kısımları işletim anında yorumlarlar (Tedd 1985:34). Bu nedenle derlenmiş programlara oranla daha yavaş çalışırlar. Derleme işlemi bir defaya mahsus olmak üzere gerçekleştirilir, yorumlama ise her işletim sırasında gerçekleştirilir. Sembolize edilecek olursa;

KAYNAK PROGRAM -----> YORUMLAMA -----> İŞLETİM -----> SONUÇ

4. Yardımcı ve Hizmet Programları: Bilgisayar kullanıcılarının bir takım özel işleri gerçekleştirmesine yardımcı olan sistem programlarına yardımcı ve hizmet programları denir. Genelde bu programların gerçekleştirildiği işler şunlardır;

- Alfabetik veya numerik sıralama,
- Kelime işlem,
- Kütük kopyalama,
- Bilgilerin başka bir ortama aktarılması,
- Kütüklerin bakımı ve beslenmesi,
- İzleme ve hatalardan arındırma (French 1986:257).

5. Veri Tabanı Yönetim Sistemleri:

Bir veri tabanı yönetim sistemi, birbiriyle ilişkili verilerin koleksiyonunu ve bu verilere ulaşan programlar bütünüdür. Veri koleksiyonu genellikle veri tabanı olarak adlandırılır. Veri tabanı bir özel işe ilişkin bilgileri içerir. Veri tabanı yönetim sisteminin temel hedefi, veri tabanında saklanan bilgiye erişimde etkin ve uygun kullanımı sağlamaktır. Veri tabanı yönetim sistemleri yığın halindeki bilgileri yönetme amacıyla tasarlanmıştır (Bkz: Korth ve Silberschatz 1986:1).

Bu nedenle kütüphanelerin kullanımı için oldukça uygundur.

III.1.1.2.b. UYGULAMA YAZILIMI

Uygulama programları bilgisayar üreticileri veya yazılım evleri tarafından kullanıcılara sunulur. Fakat bir çok durumda kullanıcılar, kullanıcı programları olarak adlandırılan uygulama programlarını kendileri üretirler (French 1986:254).

Uygulama yazılımları, kullanıcı uygulama ve uygulama paketleri olarak ikiye ayrılır (French 1986:259).

1. Kullanıcı Uygulama Programları: Kullanıcıların özel işlerini gerçekleştirmek için yazdığı uygulama yazılımıdır.

2. Uygulama Paketleri: Genel iş yaşamına ve benzer uygulamalara yönelik olarak hazırlanmış uygulama yazılımıdır.

III.1.1.3. YAZILIM VE DONANIM SEÇİMİNDE GÖZ ÖNÜNE ALINACAK UHSURLAR

Otomatikleşmiş kütüphane sisteminin kurulmasında en önemli adımlardan birisi, uygun donanım ve yazılımın belirlenmesi ve seçilmesidir. Otomasyona geçmeye karar veren ve ön çalışmaları tamamlayan bir kütüphane, sistem seçimi işlemiyle karşı karşıya gelmiş, çok önemli bir karar aşamasındadır. Seçim işleminde yapılacak en büyük

yanlış donanımın öncelikli olarak ele alınmasıdır. Çünkü donanım, yazılımı işletmek içindir. Bu nedenle yazılım daha önce ele alınmalı ve incelenmelidir.

Herhangi bir yazılımın incelenmesi ve seçiminde göz önünde bulundurulması gereken unsurları dört grupta toplayabiliriz. Bunlar; 1) Genel unsurlar, 2) Teknik unsurlar, 3) Destek unsurlar , 4) Yasal unsurlar .

1. Genel Unsurlar:

- a) Yazılım diğer kütüphanelerce kullanılmakta mıdır? Kullanılıyorsa diğer kütüphanelerin düşünceleri nelerdir?
- b) Yazılımın maliyeti ne kadardır?
- c) Yazılımı kim hazırlamıştır? Hazırlayanlar bu konuda uzman mıdır?
- d) Yazılımı kim sağlamaktadır? Hazırlayanlar mı, başkaları mı?
- e) Yazılım istenilen işlemleri uygun zaman içinde gerçekleştirebiliyor mu?

2. Teknik Unsurlar :

- a) Yazılımda kullanılan dil biliniyor mu?
- b) Yazılımın çalıştığı işletim sistemi sahip olduğunuz veya olabileceğiniz donanımla uygunluk gösterecek mi?
- c) Yazılımın kullanılabilmesi için alfabetik vb. sıralama programları, düzeltme programları veya kelime işlem programları gibi başka programlara gereksinim var mı?
- d) Tutanak sayısı, kütük büyüklüğü, bilgi alanı sayısı, bilgi alanı uzunluğu vb.nin sınırı nedir? Değişmez ve değişken uzunluklu bilgi alanlarına izin veriyor mu?

- e) Yazılım programcı olmayanların kullanımı için uygun mu veya kullanma anında uzman bilgisine sahip olmak gerekiyor mu?
- f) Eğer önceden bir donanıma sahip olunmuş ise, yazılım sahip olunan donanımda işletmek için uygun mudur?

3. Destek Unsurlar :

- a) Elde edilebilecek belgeler nelerdir?
- b) Yazılımın kurulmasında satıcı veya üretici tarafından destek veriliyor mu?
- c) Yazılımın kullanılmasına yönelik eğitim verilmekte midir?
- d) Satın alınan yazılımın kurulması sırasında değişiklik yapılması gerekiyorsa, uygun değişiklikler sağlanıyor mu?
- e) Yazılımın geliştirilmiş şeklini gelecekte elde etmek olanaklı mıdır?
- f) Sistemi satın alanların oluşturduğu dayanışma ortamı var mıdır?

4. Yasal Unsurlar :

- a) Garantisi var mı?
- b) Kütüphanenin bağlı bulunduğu resmi birimlerce, yapılacak sözleşme onaylanacak mı? (Tedd 1985: 41-43).

Donanımın seçiminde dikkat edilecek unsurlar ise; herşeyden önce seçilen yazılımın çalışmasına olanak tanımalıdır. Yani uygun işletim sistemine, yazılım ve veriler için yeterli bellek kapasitesine, işlemlerin gerektirdiği hıza, uygun basma ve ekran özelliklerine sahip olmalıdır. Bilgisayar teknolojisinin hızlı gelişimi bu konuda ayrıntılı ölçütler vermeyi zorlaştırmaktadır. Bu nedenle teknolojideki gelişmelerin yakından izlenmesi

yararlı olacaktır.

Gerek yazılımın gerekse donanımın seçimiinde uzmanlarla çalışmak, onların deneyimlerinden yararlanmak en akılcı yoldur. Sistemler hakkındaki bilgiler, yıllıklar, ticari kaynaklar, üreticilerin çıkardığı kaynaklardan ve sistemleri kullanan kütüphanelerden elde edilebilir. Ayrıca üretici firmaların ürünlerini tanıtmak amacıyla düzenlediği gösterilere katılmak yararlı olabilir (Tedd 1985:27).

III.1.2. İNSANLAR

Otomasyon sisteminin bir alt sistemi olarak insan unsuru en az bilgisayarlar kadar sistemin değişmez bir parçasıdır. Gerek sistemin kurulmasında gerekse işletilmesinde insan unsuru önemli rol oynar. Bilgisayarlar herhangi bir işi kullanıcılarının tasarım gücü çerçevesinde gerçekleştirebilirler ve bir sistemin başarısı onu oluşturan insanların bilgi ve becerileriyle doğru orantılıdır. Bu nedenle uygun nitelik ve yeteneklere sahip kişilerin görevlendirilmesi ve organize edilmesi, yapılması gereken öncelikli bir iştir.

Bilgisayara dayalı bir sistemin tasarımı, programlanması, sınanması ve kurulması sırasında tam zamanlı çalışan kişilere gereksinim vardır. Sistem kurulduktan sonra da bu kişilerin yardımı olmaksızın yönetimi olanaksızdır (Kimber 1974:29).

Kütüphane otomasyonu projesini geliştirecek ve yürütecek ekibin üyelerinin bilgi işlem ve kütüphanecilik uzmanlığına sahip olması gerekir. Ancak tüm üyelerin hepsinden her iki konuda uzman olmaları beklenmez. Kütüphanenin hedef ve amaçları, yöntemleri uzman kütüphaneci tarafından, bilgisayar uzmanlarına tam olarak aktarılmalıdır. Çalışmaları yürütecek kişilerin kendi alanlarında yeterli bilgi ve deneyime sahip olmalarının yanında birbirleriyle iletişim kurabilme yeteneklerine sahip olmaları gerekir. Çalışmalarda karşılanabilecek en büyük sorunun

iletişimin sağlanamaması olacağı unutulmamalıdır (Kimber 1974:30-31).

Otomasyon çalışmalarında ortak dili konuşabilen, uygun niteliklere sahip kişilerin görevlendirilmesi, iyi organize edilmesi ve yükümlülüklerinin açıkça ortaya konulması sorunların ortadan kaldırılmasında önemli et-kendir.

Otomasyon projelerinde görev alacak kişileri beş grupta toplayabiliriz. Bunlar; otomasyon kütüphanecileri, sistem çözümlenleyicileri, programcılar, sistem işletmenleri ve operatörlerdir.

III.1.2.1. OTOMASYON KÜTÜPHANECİLERİ

Kütüphane otomasyonu projesinin başarılı bir şekilde tamamlanması ve yürütülmesi sorumluluğunu taşıyan, proje yöneticisi olarak görevlendirilen kimse olarak tanımlanmaktadır. Otomasyon çalışmalarına danışmanlık etmek, eğer danışmanlık başka biri tarafından veriliyorsa, danışmanla birlikte çalışmak ve onunla iletişim kurmak, kütüphanedeki çalışmaları koordine etmek, genel olarak çalışmaların sorumluluğunu taşımakla yükümlüdür (Corbin 1985:43-44). Kütüphane yöneticisinin denetimi altında çalışan otomasyon kütüphanecisinin, kütüphanecilik yada bilgisayar bilimlerinden master derecesi almış, otomatikleşmiş kütüphane sistemleri ve ilgili konularda en az üç yıllık deneyime sahip olması gerekir (Corbin 1985:198).

Otomasyon kütüphanecisinde bulunması gereken nitelikler şunlardır;

- Yaratıcı, sistematik ve mantıksal yaklaşıma sahip, yeni görüşlere açık, zor görevlere karşı iyimser yaklaşımda bulunabilmelidir.
- Sistemler, donanım, yazılım ve uzak iletişim konusunda kıvrak zekaya sahip olmalıdır.
- İyi yönetim yeteneğine sahip olmalıdır.

- Sistemin geliştirilmesinde yardımcı olabilecek satıcı, aracı firma, resmi kurum ve yöneticilerle, kütüphane personeliyle iletişim kurma ve etkili çalışma yeteneklerine sahip olmalıdır.

Sorumlulukları ise;

- Projenin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacak görev ve faaliyetlerin çözümlenmesi.
- Projede yer alacak personelin seçilmesi ve projenin tüm aşamalarındaki amaç ve hedeflerin belirlenmesi.
- Günlük işlerin belirlenen bütçe ve zaman çizelgesine göre organize ve koordine edilmesi.
- Yeni sistemin gereksinimlerinin belirlenmesinde var olan uygulamaların araştırılması ve çözümlenmesi.
- Yeni sistem için gerekli yazılım, donanım ve diğer gereksinimlerin belirlenmesi.
- Alternatif sistemleri inceleyerek, kütüphanenin gereksinimlerini karşılayacak en iyi sistemin önerilmesi.
- Sistemin kurulmasının koordine edilmesi ve karşılaşılabilecek sorunların çözülmesi.
- Sistemin geliştirilmesine katkıda bulunabilecek sistem çözümleyiciler, programcılar, donanım ve yazılım satıcıları ile iletişim kurulması.
- Kütüphane personelinin donanım, yazılım ve genel olarak otomatikleşmiş kütüphane sistemleri hakkında bilgilendirilmesi.
- Kütüphane yöneticisi ve diğer personelin projenin gelişimi ve karşılaşılan sorunlar hakkında bilgilendirilmesi.
- Sistemin içeriğinin idari ve mali otoritelerin yanısıra değişiklikten çekinen, prestijini yada işini kaybedeceğini düşünen personele tanıtılması (Corbin 1985:44-45).

III.1.2.2. SİSTEM ÇÖZÜMLEYİCİLER

Otomasyon kütüphanecisinin denetimi altında çalışan sistem çözümleyicisinin kütüphanecilik veya bilgisayar bilimlerinden master derecesi almış, otomatikleşmiş kütüphane sistemleri yada sistem çözümlemede en az üç yıllık deneyime sahip olması aranılmaktadır(Corbin 1985:199).

Sorumlulukları;

- Var olan sistemin incelenmesi, otomatikleşmiş sistemin gözebileceği sorunların belirlenmesi.
- Otomatikleşmiş sistemin tasarlanması ve iş akışının çıkarılması.
- Yeni sistemin gereksinimlerinin belirlenmesi.
- Eski ve yeni sistemlerin maliyet analizinin yapılması.
- Yeni sistem için form ve raporların tasarlanması.
- Gerekli dokümantasyonun tasarlanması ve hazırlanması (Corbin 1985:46-47).

III.1.2.3. PROGRAMCILAR

Projenin bir parçası olarak yazılım geliştirilecekse, bir yada daha fazla sayıda programcıya gereksinim vardır. Otomasyon kütüphanecisinin denetimi altında çalışan programcıdan, kütüphanede kurulacak sistemin tasarımı, kodlanması, sınanması, hatalardan arındırma ve besleme işlerini yapması beklenilir. Özellikle herhangi bir yazılım, yerel kullanım için uyarlanacaksa yada bir sistem kütüphanede kurulmadan önce bazı değişiklikler yapılacaksa mutlaka programcı gereksinimi doğacaktır (Corbin 1985:46-47). Bir programcı bilgisayar bilimleri mezunu ve en az iki yıllık deneyime sahip olmalıdır.

Sorumlulukları;

- Yazılım tasarlanması, kodlanması ve sınanması.
- Yazılımın beslenmesi.

- Diğer organizasyon ve kütüphanelerden sağlanabilecek ve kullanılabilir yazılımların incelenmesi.
- Programlamadaki gelişmeleri izleyerek proje ekibinin bilgilendirilmesi,
- İlgili görevlerin gerçekleştirilmesi (Corbin 1985:199).

III.1.2.4. BİLGİSAYAR İŞLETMENLERİ

Otomasyon kütüphanecisinin denetimi altında çalışır ve kütüphanedeki bilgisayar işletiminden sorumludur. Operatör ve diğer işletim personeline rehberlik eder. En az lise yada dengi okul mezunu, bilgi işlem için gerekli kursları tamamlamış olması gereklidir.

Sorumlulukları;

- Kütüphanedeki bilgisayar sisteminin günlük işletimi ve denetimi.
- Tüm toplu işlem programlarının organizasyonu, çalıştırılması, izlenmesi ve tamamlanması.
- Operatör ve diğer işletim personelinin eğitilmesi ve rehberliği.
- Bilgisayar odasında kullanılan özel donanımın envanterinin tutulması.
- Donanım ve yazılımın korunması.
- İlgili diğer işlerin gerçekleştirilmesi (Corbin 1985 : 200).

III.1.2.5. BİLGİSAYAR OPERATÖRLERİ

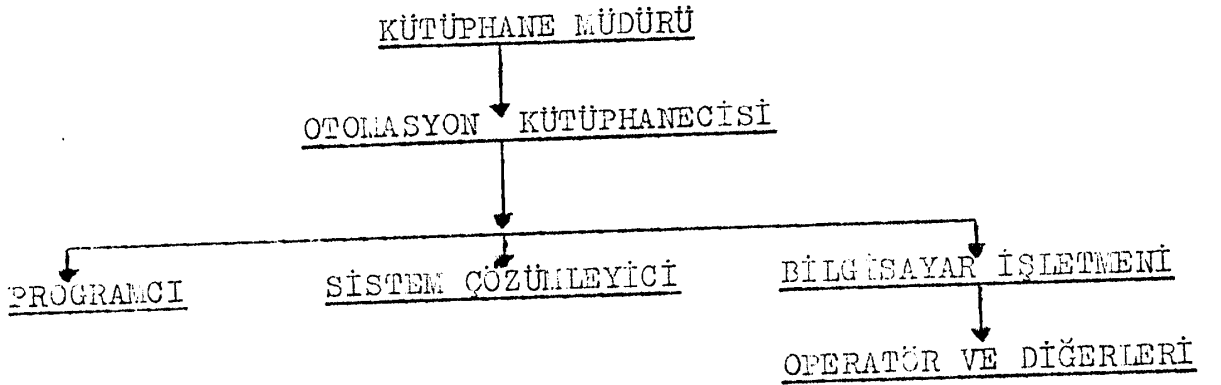
Bilgisayar işletmenin denetimi altında çalışır ve sistemin işletilmesinde yardımcı olmakla yükümlüdür. Lise veya dengi okuldan mezun, en az bir yıllık bilgi işlem deneyimine sahip olması gerekir.

Sorumalulukları;

- Bilgisayar sisteminin işletilmesi ve izlenmesi.
- Gece gerçekleştirilen işlerin rapor edilmesi.
- Toplu işlem programlarının çalıştırılması, izlenmesi ve tamamlanması.
- Gerekli veri tabanı kütüklerinin kopyalanması.
- Yedeklenen kütüklerin korunması.
- İlişkili görevlerin yerine getirilmesi (Corbin 1985: 201).

Yukarıda belirtilen kişiler yeni bir sistem hazırlanması için oluşturulan ekipte gereksinim duyulan sayıda bulunurlar. Ancak kütüphane anahtar teslim sistemi kullanacaksa, sistemin işletilmesinden sonra en az bir otomasyon kütüphanecisi, bir sistem işletmeni ve bir operatörün görevlendirilmesi yararlı olabilir.

Proje grubunda yer alacak kişilerin organizasyonunu aşağıdaki gibi gösterilebilir.

BÖLÜM IV

SÜRELİ YAYINLARIN OTOMASYONU VE BİLGİSAYARA DAYALI KÜTÜPHANE SİSTEMLERİ

IV.1. SÜRELİ YAYINLARIN OTOMASYONU

Sürelî yayınların otomasyonu oldukça yeni aşamadır. Ancak sürelî yayın işlemlerinde mekanik olanakların kullanılması 1940'lı yıllarda dile getirilmiş ve 1949 yılında University of Texas Library delikli kartları sürelî yayın işlemlerinde kullanmıştır. 1960'lı yıllarda proto tip sistemler geliştirilmeye (Advances..1971:107) ve bilgisayarlar sürelî yayın denetiminde yardımcı olmaları için kullanılmaya başlanmıştır (Tedd 1984:162). Kütüphane otomasyonunun uygulanmaya geçirildiği yıllarda, sürelî yayınların listelerinin hazırlanması en yaygın işlem olmuştur (Woods 1986:367).

Sürelî yayınların otomasyonu diğer kütüphane işlemlerine göre oldukça farklı bir şekilde gelişmiştir. Her ne kadar sürelî yayınların denetiminde mekanik olanakların kullanımı 1940'lı yıllarda gündeme gelmişse de bilgisayara dayalı denetimi, 1970'li yılların sonlarında gerçekleştirebilmiştir. Bilgisayarla denetim uzun yıllar tartışılmış, kimi uzmanlar konuyu ütöpik, kimileri ise bilgisayarlar için oldukça uygun bulmuşlardır. Örneğin, Swihart ve Hefley; sürelî yayın işlemlerini bilgisayara dayalı olarak gerçekleştirmenin yararları, diğer fonksiyonları karşılaştırıldığında daha azdır ve sürelî yayınların otomasyonu teknik zorluklardan dolayı güçtür, (Swihart ve Hefley 1973:185) şeklinde konuya yaklaşmışlardır. Huibert Paul ise konuyu "Grönland'da muz yetiştirmeye" benzetmiştir (Paul 1982:39-62).

Sürelî yayınların otomasyonuna olumsuz açıdan yaklaşılmasının en büyük nedeni, bilgisayar teknolojisinin ne kadar hızlı gelişeceğini kestirilmemiş olması ve bu yayın tipinin doğasından kaynaklanan sorunlardır.

Başlanışta 80 kolonluk kart kapasitesinde küçük kütüklerde tutulan kayıtlar, artan yayın sayısı, kullanıcıların daha ayrıntılı bilgi gereksinimi ve bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler sonucunda gözden geçirilerek, daha modern bilgisayarlara daha fazla bilgi içerecek şekilde transfer edilmiş, böylelikle sistemlerin evrimi başlamıştır. Bilgisayar ve elektronik sanayindeki gelişmeler sorunlara çözümler getirmeye başlamıştır. Gelişmeler karşısında olumsuz yaklaşımlarda kaybolmaya başlamıştır. Ünceleri konuyu, 1982 yılında yazdığı makalesinde "Grönland'da muz yetiştirmeye" benzeten Paul 1986 yılında yazdığı makalesinde yaklaşımında değişiklik gözlenmektedir (Paul 1985-86: 91-95).

Başlanıştaki teknolojik yetersizliğin yanında, kütüphanecilerin süreli yayınları çok zahmetli özel bir yayın tipi olarak görmeleri (Rush 1986:87), diğer kütüphane fonksiyonlarına göre daha az önem verilmesi (Leggate ve Dyer 1986:218) gibi nedenler de olumsuz yaklaşımların bir başka boyutunu oluşturmaktadır.

1980'lore kadar olan yavaş gelişme, bu yıllardan itibaren bilgisayar teknolojisinin gelişimine paralellik göstererek hız kazanmıştır. Kütüphaneler yeni sistemlerini kurmaya başlamıştır. Örneğin, UCLA Library 1980 yılında süreli yayın işlemlerini bilgisayara dayalı olarak gerçekleştirebilmek için çalışmalara başlamıştır (McKinley 1985:50-61). George Mason University Law Library 1983 yılında (Burnett ve Petit 1984-85:132), Hastings Law Library 1984 yılında (Peritore 1986:69-74), Yale Law Library 1985 yılında (Kelsey 1987:21) satın aldıkları sistemleri kurmuşlardır. Dikkati çeken bir diğer örnek te, otomasyon çalışmalarına önderlik etmiş olan Library of Congress, UCLA ve FAXON Check-in sistemlerini kullanarak gerçekleştirdiği altı aylık pilot proje sonunda kendi sistemini kurmaya karar vermiştir (Linkins 1986:239).

Yukarıda sıralanan örneklerden anlaşılacağı gibi 1980'li yıllarda süreli yayınların otomasyonu hızla yay-

gınlaşmaya başlamıştır. 1985 yılının Ocak ayında verilen bir seminerde 22 büyük satıcıdan yalnızca üç tanesinin sistemlerinin süreli yayın denetimi içerdiği, 1985 sonu için elde edilebilecek süreli yayın denetim sisteminin 11 ile 15 arasında olacağı belirtilmiştir (Linkins 1986: 239). Fakat Rush 1986 yılında yazdığı makalesinde, süreli yayın denetiminde kullanılabilecek 60 adet sistemi listelemiş ve yerel olarak geliştirilen sistem sayısının bilinmediğini belirtmiştir (Rush 1986:87).

IV.2. SÜRELİ YAYINLARIN OTOMASYONUNU GÜÇ KILAN NEDENLER

Otomasyona geçişte karşılaşılabilecek potansiyel sorunlar, kuşkusuz süreli yayınların otomasyonu için de geçerlidir. Bunlar;

- Bilgisayarlar çaba harcamaksızın herşeyi yapamazlar.
- Bilgisayara dayalı işlemler bazen zaman açısından elci sistemlere göre daha avantajlı olmayabilir.
- Bilgisayara dayalı sistem ucuz değildir.
- Yeni bir sistem kurmak kolay değildir.
- Bilgisayara dayalı kütüphane sistemlerinde kütüphaneler arasında program aktarmak kolay değildir.
- Bilgisayar hizmetlerini paylaşmak ucuz değildir.
- Özel kütüphane sistemlerini tek bir tümleşik sistem içinde birleştirmek kolay değildir.
- Kullanıcılar bilgisayara dayalı kütüphane sisteminden daha iyi hizmet elde etmeyebilirler (Tedd 1984:8-9).

Yukarıdaki potansiyel sorunlara ek olarak, özellikle süreli yayınların otomasyonunda karşılaşılan sorunlar şunlardır;

- Çoğu ticari olmayan örgütlerce yayınlanmadığından süreli yayınların güç elde edilmesi.

- Süreli yayınlara isim değiştirme, iki yada daha fazla ayrı yayına ayrılma, yayını durdurma veya uzun yıllar sonra tekrar yayımlanma eğilimi göstermesi.
- Yayımlandığı halde hangi sayıların gelmediğini saptamadaki zorluklar ve yayıncı yada aracı firmaya uyarı yapıp yapılmayacağı.
- Olası yayıncı değişiklikleri.
- Özel sayılar, ekler, indeksler vb. çıkması.
- Özellikle araştırma kütüphanelerinde süreli yayınların çoğunun satın alınmayıp, hediye veya değişim yoluyla sağlanıyor olması.
- Tek tek sayıların ödünç verilmesi ve depolamadaki fiziksel sorunlar.
- Bil cildin tüm sayılarının geldiğinin farkedilerek ciltcilere gönderilecek şekilde hazırlanması (Tedd 1984:161).

IV.3. SÜRELİ YAYINLARIN OTOMASYONUNU ZORUNLU KILAN NEDENLER

Yukarıda sıralanan tüm güçlük ve olumsuzluklara rağmen süreli yayınların bilgisayarla denetimi aşağıdaki nedenlerden dolayı gereklidir;

- Süreli yayınların elle işlenmesi hem çok pahalı hem de personelin zamanını almaktadır.
- Tutulan kayıtlar kullanıcılar açısından fazla anlaşılır olmadığından, kütüphanecilerin yardımına gerek duyulmaktadır.
- Süreli yayın işlemlerinin rutin olması, süreli yayınları otomasyon için başlıca aday durumuna getirmektedir (Corbin 1982:22-42).

IV.4. SÜRELİ YAYIN DENETİM SİSTEMLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Sürelî yayın denetim sistemlerini üç gruba ayırabiliriz. Bunlar, a) Bağımsız sistemler, b) Tümüleşik sistemler, c) Karma sistemler.

a. Bağımsız Sistemler: Yanlızca sürelî yayın işlemlerini gerçekleştiren sistemlerdir.

b. Tümüleşik Sistemler: Diğer fonksiyonlarla birlikte sürelî yayın denetim fonksiyonunun da bulunduğu, tüm fonksiyonların tek bir sistem içinde toplandığı sistemlerdir.

c. Karma Sistemler: Modüler sistem diyebileceğimiz bu sistem, çok fonksiyonlu bir sistemin parçası olarak hem bağımsız olarak kullanılabilen, hem de diğer fonksiyonlarla da tümleşebilir yapıdadır.

Bu sistemlerin genel özelliklerini altı gruba ayırabiliriz. Bunlar;

- 1) Toplu veya etkileşimli işlem modunda olanlar.
- 2) Tek veya çok kullanıcılı olanlar.
- 3) Bağımsız yada çok fonksiyonlu sistemin parçası olanlar.
- 4) Büyük, orta yada mikrobilgisayara dayalı olanlar.
- 5) Kooperatif yada yerel olarak kullanılan sistemler.
- 6) Hazır yada yerel olarak geliştirilen sistemler (Rush 1986:90).

Toplu işlem prensibine göre çalışan sistemler, anında bilgiyi ulaştıramadığından çok az ilgi görürler. Etkileşimli sistemlere göre hataların düzeltilmesi ve veri tabanının beslenmesi daha zor ve zaman alıcıdır.

Bir sistemin kullanıcı sayısı sürelî yayın sayısına, fonksiyonlarının sınırına, sistemle ilgili olarak çalışacak olanların sayısına bağlıdır. Mikro bilgisayara dayalı tek kullanıcılı sistemler olduğu gibi çok kullanıcılı sistemler de piyasada bulunmaktadır (Rush 1986:90).

Sistemler yukarıda verilen özelliklerden birden fazlasına sahip olabilmektedir. Bu nedenle herhangi bir sistemin olası avantaj ve dezavantajlarına belirleyen kütüphanenin yapısı olacaktır. Ancak yine de konuya ilişkin değişik yaklaşım görmek olanaklıdır. Örneğin Tonkery ve Johnson:

Tümleşik kütüphane sisteminin en iyi çözüm olduğu, kütüphane otomasyonunda yeni görüştür. Çevirimiçi katalog ve ödünç verme fonksiyonlarında bu durum geçerli olabilir, ancak tümleşik sistem süreli yayın dermesinin denetim ve yönetiminde en iyi çözüm olmayabilir (Bkz: Tonkery ve Johnson 1987:25)

şeklinde konuya yaklaşmaktadırlar.

Tonkery ve Johnson'un da belirttiği gibi kütüphane otomasyonunda yeni eğilimin dışında kalan eğilimlerin altında, bağımsız sistemlerin, tümleşik sistemlere göre daha ayrıntılı ve özel fonksiyonları içermesi, tümleşik yada karma sistemlerdeki tümleşmenin sınırlı bibliyografik veriyle gerçekleştiği varsayımlarının yattığı söylenebilir. Ancak teknolojiadaki gelişmelerin bibliyografik verilerin düzenlenmesinde büyük kolaylıklar sağladığı da ortadadır.

IV.5. BİR SÜRELİ YAYIN DENETİM SİSTEMİNDE BULUNMASI GEREKEN FONKSİYONLAR

Tedd, bir süreli yayın denetim sisteminin temel işlevlerini şöyle sıralamaktadır;

- Satın alınacak uygun süreli yayının seçilmesi.
- Siparişlerin üretilmesi. Süreli yayın aboneliklerinin çoğu, önceki aboneliklerin yenilenmesi biçimindedir. Aboneliğin ne zaman yenileneceğinin otomatik olarak bildirilmesi.
- Mali konuların organize edilmesi ve uygun fonlardan harcama yapılması.
- İzleme ve uyarı işlemlerinin gerçekleştirilmesi.

- Mevcut sayılara ilişkin bilgilerin güncel ve doğru olarak tutulması.
- Çevirimiçi tarama yada basılı veya bilgisayar çıktısı mikroform aracılığıyla, mevcutların ayrıntılarına erişilmesi.
- Tek tek sayıların kurumun üyelerine ödünç verilmesi yada dolaşıma sunulması.
- Tek tek sayıların yada ciltlerin dermeden ödünç alınabilmesi.
- Tamamlanmış ciltlerin ciltlenmek üzere düzenlenmesi.
- Yönetim bilgisi üretimi (Tedd 1984:164).

Bir süreli yayın denetim sisteminin temel fonksiyonları, izleme ve uyarı hazırlama fonksiyonlarıdır. Bunlara ek olarak sipariş, ödünç verme, ciltleme, mali denetim, listeleme ve tarama fonksiyonlarını sayabiliriz (Leggate ve Dyer 1986:225). Fonksiyonları ve ayrıntılarını şöyle sıralayabiliriz;

- Tarama: Tarama işlemi mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilmelidir. Truncation, Boolean mantıksal işlemleri vb. tarama öğeleri kullanılabilenmelidir.
- Erişim: Tarama sonuçlarına dayalı erişim faaliyetlerini kapsar.
- Abonelik yönetim ve denetim: Kesilen, eski yada halen gelen sayıların kayıtlarının tutulması, fatura ödemelerinin izlenmesi, abonelik süresi bitenler için uyarının yapılması ve aboneliğin sağlanması, sipariş ve yeniden aboneliğin elektronik posta vb. kanallarla gerçekleştirilmesi, istatistiksel analizler ve raporların üretilmesi vb. alt fonksiyonları içerir.

- Kataloglama: MARC'a dayalı kataloglama, otorite kontrol, göndermeler, bibliyografik verilerin dış belleklerden bilgisayarca kabulü, katalog üretimi vb. alt fonksiyonları içerir.
- İzleme: Gelmesi beklenen sayının tarih ve numarasını önceden haber verebilme özelliği bulunmalıdır. Gelen sayının işlenmesinde ISSN, CODEN gibi standart numaralar, bar kod kimliği ve optik okuyucuların kullanılması avantaj sağlar. Gelen sayının işlenmesinin yanında, örnek, fazla kopya vb. nin de kaydedilmesine olanak sağlamasını içerir.
- Dolaşıma sunma: Yayının gideceği birim yada kişiye ilişkin izinler oluşturabilmelidir. Ayrıca dolaşım formları vb.ni üretebilen fonksiyonları içerir.
- Uyarı hazırlama: Gelmeyen sayıların belirlenerek, otomatik yada isteğe bağlı olarak uyarı mektuplarını hazırlamayı içerir.
- Cilde hazırlama: Cildi tamamlanan, ciltlenmeye hazır olanların belirlenmesi ve ilgili fonksiyonları içerir.
- Optik karakter okuyucular için kimlikleyebilme fonksiyonu.
- Mikro film denetimi.
- Süreli yayın listelerinin hazırlanması.
- Etiketlerin, formların, raporların basılması.
- Veri giriş ve diğer fonksiyonların sınırlandırılması, şifre ve numaraların denetimi.
- Eğer sistem çok kullanıcılysa terminalden terminale mesaj gönderilebilmesi.
- Kullanıcıyı kullanım anında yönlendirmesi, kolaylık sağlayabilmesi.
- Sistemin işleyişine ilişkin raporların üretilmesi.

- Güncelleştirmeyi olanaklı ve kolay kılması (Rush 1986: 88-89), gibi ayrıntıları içermelidir.

IV.6. SÜRELİ YAYIN DENETİM SİSTEMİNİN SEÇİMİNDE GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN UNSURLAR

Sistem seçiminde incelenmesi gereken üç temel unsur; sistemi kullanacak kütüphanenin yapısı, sistemin kapasitesi ve fiyatıdır. Kütüphane kendi yapısını çözümlyerek, tercih edecekleri sistemde hangi fonksiyonların bulunması gerektiğini belirlemelidir. Sistem tipini belirleme ve seçme aşamasına gelen kütüphane, sistemlerin kapasitelerinin kendi yapılarına uygun olup olmadığını sınavacaktır. Kapasite konusunda sorulması gereken sorular şunlardır;

- Sistemin destekleyeceği süreli yayın sayısı ne kadardır?
- Sistem tüm bibliyografik verileri mi yada yalnızca süreli yayın adını mı destekliyor?
- Kütüphane bir süreli yayından kaç kopya alıyor?
- Ne tür bir indeksleme kullanılmıştır?
- Bibliyografik kayıtlara erişim noktaları zengin midir?
- Sistem ciltten dönen yayınların bilgilerini mevcutlarla birleştiriyor mu?
- Sistem ne kadar ayrıntılıdır ve ayrıntıların boyutu nedir?
- Dolaşım listesinde kaç kişiye ilişkin bilgi bulundurulabilecektir.
- Bilgi alanlarının büyüklüğü ne kadardır?
- Bir kayıttaki maksimum bilgi alanı sayısı ne kadardır?
- Uyarı verileri, dolaşım bilgisi, notlar, bar kod tanımlayıcı, geldiği tarih gibi herbir sayının her bir kopyası için kaydedilecek ayrıntıların sayısı nedir?

- Sistem tarafından desteklenen ve kaydedilen sipariş, ciltleme ve düşünceler gibi diğer verilerin sayısı nedir?
- Sistem aynı anda kaç kullanıcıya izin vermektedir? (Rush 1986:90).

Sistemin kapasitesi doğal olarak fiyatı da etkilemektedir. Yine ayrıca kapasiteye bağlı olarak kullanıcı sayısı, kullanılan bilgisayarın tipi gibi unsurlar da sistemlerin fiyatını etkilemektedir. Yazılım ücreti dışında, sistemin işletilmesine yönelik olarak işletim maliyeti de gözönüne alınmalıdır. Yine Tedd'in belirttiğine göre OCLC'nin sisteminde bir süreli yayının işlenmesi 0.06 Pound, yerel bir süreli yayın kaydı yaratmak 0.18,5 Pound, gelmeyen bir sayı için uyarı yapmak 0.36 Pound tutmaktadır. Değişik sistemlerde bu maliyetler değişebilmektedir (Tedd 1984: 172).

IV.7. SÜRELİ YAYINLARIN OTOMASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN SEÇENEKLERİ

Süreli yayın işlemlerin bilgisayara dayalı olarak gerçekleştirmeye karar veren kütüphanelerin başlıca seçenekleri Foster tarafından şöyle belirlenmiştir;

- Kütüphanenin yada bağlı bulunduğu kurumun sahip olduğu donanım üzerinde çalışabilecek yerel bir sistem geliştirmek.
- Kooperatif kütüphane ağları tarafından geliştirilmiş bir sistemi kullanmak.
- Ulusal hizmetlerden yararlanmak.
- Aracı firmaların hizmetlerinden yararlanmak.
- Anahtar teslim sistem seçmek.
- Herhangi bir sistemi yerel kullanım için uyarlamak.
- Süreli yayınların otomasyonundan vazgeçmek (Foster 1984:1).

IV.7.1. ANAHTAR TESLİM SİSTEMLER

Günümüzde otomatikleşmiş kütüphane sisteminin kurulmasında en yaygın yol anahtar teslim bir sistem satın almaktır. Organizasyon ve firmalarca tasarlanan, programlanan, sınınanan, kütüphanelere satışa yada kiraya sunulan, kurulmaya ve çalışmaya hazır olan sistemlere anahtar teslim sistem denir. Sistem paketi, genelde bilgisayar ve gerekli donanımı, yazılımı, tenitım, eğitim ve kullanım el kitabı gibi dökümanları içerir. Bazı satıcılar, donanım ve yazılımın kurulmasını, kütüphane personelinin eğitilmesini, donanım ve yazılımın desteklenmesini ve bakımını sağlamaktadır.

Sistem bazı avantaj ve dezavantajlara sahiptir. Bunlar;

a. Avantajları: Bir sistemi bu yolla kurmanın en büyük avantajı, satın almaya karar vermeden önce diğer kütüphanelerde işletilen farklı sistemlerin incelenebilme olanlığının bulunmasıdır. Her bir sistem satın alınmadan önce dengeli karşılaştırmayla değerlendirilebilir. Diğer avantajlarını şöyle sıralayabiliriz;

- Tasarım, programlama ve sinama gibi pahalı ve zaman alıcı işlemler satıcı firma tarafından gerçekleştirildiği için kütüphanenin bu işlemlerle uğraşmasına gerek yoktur.
- Sistem bir kaç ayda yada bir yıldan az bir sürede, hızlı bir şekilde sağlanabilir ve kurulabilir.
- Kütüphanenin bilgisayar ve konu uzmanı görevlendirmesine gerek yoktur. Bu uzmanlık satıcı tarafından sağlanır.
- Bu sistemlerin çoğu, kütüphanelerin gereksinimlerinin büyük bir kısmını karşılayabilir.
- Satıcı firma sistemin kütüphanede kurulmasından ve çalıştırılmasından sorumlu olacaktır.
- Kütüphane personelinin sistemin işletilmesi ve yönetilmesini öğrenirken önceden özel bilgisayar bilgisine

sahip olmaları gerekmez.

- Sistemin kurulmasından sonra, donanım ve yazılımın bakım ücretininin dışında başka bir ücret ödenmez.
- İlk bakışta pahalı gibi görünmesine karşın, diğer sistemlere göre daha ucuzdur.

b. Dezavantajları :

- Sistem genel veya tipik kütüphane işlemleri için tasarlandığından, sistemi alacak kütüphanelerin istemediği özellikleri içerebildiği gibi istenilen özellikleri içermeyebilir. Bu da kütüphaneyi, paketin verdiğiyle yetinmeye zorlar.
- Sistem kurulduktan sonra, değişen durum ve gereksinimler karşısında yeniden kurmak veya uygun hale getirmek pahalı ve güçtür.
- Sistemi destekleyen bilgisayar sistemi için, bilgi işlem merkezinde veya kütüphanede bir yer sağlanmalıdır.
- Bilgisayar, elektrik enerjisinin, ısıtma ve havalandırmanın olduğu, güvenliğin sağlandığı, sessiz ve tozsuz herkese açık olmayan bir yerde tutulmalıdır.
- Kütüphane personelinin bilgi işlem yada bilgisayar ön bilgisine ve deneyimine sahip olmasına gerek olmamasına karşın, projenin yönetilmesinde, sistemin kurulmasında, işletilmesinde ve yönetilmesinde yeterli uzmanlığa sahip birine gerek vardır (Corbin 1985:9-11).

IV.7.2. UYARILMA SİSTEMLER

Bir yazılımın kopyalanıp uyarlanmasıyla uygun bir bir sistem oluşturmak, otomatikleşmiş kütüphane sistemlerinin kurulmasında bir başka seçenektir. Bu seçeneğin de avantaj ve dezavantajları şöyle sıralanabilir.

a. Avantajları : Sistemi uyarlama amacıyla kopyalayan kütüphane pahalı ve zaman alan tasarım, programlama ve sına-
nama işlemlerini ortadan kaldırmış olacaktır. Bir diğer
avantajı ise; uyarlamaya ve sağlamaya karar vermeden önce
sistemin incelenebilme olanağının bulunmasıdır.

b. Dezavantajları :

- Kopyalanan sistem, kopyanın alındığı kütüphanenin tüm
politika ve özel durumunu yansıtır ki bu durum sistemi
kullanmayı düşünen kütüphanenin yapı ve politikasıyla
gelişebilir.
- Uyarlama, kurma, bakım ve uygulama yazılımı için bilgi-
sayar ve sistem uzmanlarına gereksinim vardır.
- Personelin ön bilgisayar yada bilgi işlem bilgisine
yada deneyimine gerek olmamasına karşın, projenin yö-
netilmesi, uyarlama, kurma ve daha sonra sistemin işle-
tilmesi ve yönetiminden bir kişinin sorumlu olması gerek-
lidir.
- Sistemi destekleyen bilgisayar ve yardımcı araçlar için
kütüphanede veya bilgi işlem merkezinde kütüphaneye hiz-
met veren bir yer sağlanmalıdır.
- Anahtar teslim sistemlere göre daha fazla zaman ve para
aldığı gibi, sonuçta nasıl bir sistemin ortaya çıkacağı
da belli değildir (Corbin 1985:11).

IV.7.3. YEREL OLARAK GELİŞTİRİLEN SİSTEMLER

Bir diğer seçenek ise, bir sistemin ilk kez tasarımı,
programlanması, sınılanması ve kurulmasıdır.

a. Avantajları :

- Sistem kütüphanenin tüm gereksinim ve istekleri doğrul-
tusunda tasarlanabilir.
- Kütüphane sistemin geliştirilmesi, kurulması ve işletil-
mesinin tüm aşamalarını denetim altında tutar.

- Kurulduktan sonraki işler için harcama yapılması gerekmez.

b. Dezavantajları :

- En zor ve saman alıcı metoddur.
- Kütüphanenin tasarım, programlama, sinama, kurma ve bakım için oldukça uzmanlaşmış bilgisayar ve sistem uzmanlarına sahip olması gereklidir.
- Sistem bir kaç yılda tam işler hale gelebilir.
- Kütüphane, bünyesinde sistemi destekleyen donanımı sağlamalı, bulundurmalı ve bakımını yapmalı ya da kütüphaneye hizmet veren bilgi işlem merkezindeki araçları kullanmalıdır.
- Geliştirme, işletim, bakım gibi tüm harcamalar göz önüne alındığında yerel olarak geliştirilen sistemler diğerleri kadar pahalı olacak, belki de daha kötü sonuç verecektir (Corbin 1985:12).

IV.7.4. KOOPERATİF SİSTEMLER

Bir diğer seçenek ise, bir sistemin bir ağ aracılığıyla, paylaşılması yani ortak kullanılmasıdır. Bir kütüphane konsorsiyum, şirket yada başka kuruluşlarca geliştirilen yada sağlanan, belirli kütüphanelerin bilgi ağı aracılığıyla kullanımına sunulan sistemlerdir.

a. Avantajları:

- Anahtar teslim sistemlerde olduğu gibi, bu sistemin en büyük avantajı kütüphanenin sistemi kullanmaya karar vermeden önce, diğer kütüphanelerdeki işletimi inceleyebilmesi, iyi ve kötü özelliklerini görebilmesidir.
- Kütüphanenin bünyesinde bilgisayar sistemi bulundurmaya gerek yoktur.
- Kooperatif sistemle bağlantı sağlayacak araçlar çok kısa bir süre içinde kütüphanede kurulabilir.

- Kütüphanenin tasarım, programlama ve sinama için zaman ve para harcaması gerekmez.
- Sistemi sunan firma yada kuruluş kütüphanede sistem çalışmalarının gerçekleştirilmesinden sorumlu olacaktır.
- Kütüphanenin bilgisayar ve sistem uzmanları sağlmasına gerek yoktur. Bu uzmanlık, sistemi satan firma veya organizasyonca sağlanacaktır.
- Eğer kütüphane sağlanan hizmetlerden memnun olmazsa, yattığı sermayeden çok az bir kayıpla ortaklıktan çekilebilir.
- Satıcı firma yada kuruluş kütüphanede gerekli donanımın kurulması, bakımı ve personelin sistemin kullanılması için eğitiminde yardımcı olur.
- Kütüphane personelinin, sistemin kullanılması ve araçların işletilmesinin öğrenilmesi sırasında uzmanlaşmış bilgisayar bilgisine sahip olmasına gerek yoktur.

b. Dezavantajları :

- Kütüphane kendisine verilen hizmetlerle yetinmek zorundadır.
- Temel kararların ağı işletim ofisi yada ticari firma tarafından verilmesi nedeniyle, kütüphane kendisini etkileyen önemli olaylar üzerinde denetimi olmadığını hissedebilir.
- Sistem istenmeyen özellikleri içerebilir yada istenen özellikler eksik olabilir.
- Kütüphane diğer kütüphanelerle bir sistemi paylaşarak, bilgisayar sistemi, yazılımın bakım ve sağlama ücretini ödemezken her yıl üyelik ödentisi ve giriş ücreti ödemek zorundadır (Corbin 1985:12-14).

IV.8. SİSTEMİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

Donanım ve yazılımın sağlanması, sinanması, kurulması ve işletime hazır hale getirilmesiyle sistem gerçekleştirilmiş değildir. Elle tutulan bilgilerin bilgisayar ortamına aktarılması, gerçekleştirilen işlerin gözden geçirilmesi ve personelin eğitimi gibi diğer önemli unsurlar göz önüne alınmalıdır (Rush 1986:91).

Elle tutulan kayıtların bilgisayar ortamına aktarılması sorunlu ve zaman alıcı aşamadır. Ürneğin Hastings Law Library kayıtlarını bilgisayar ortamına aktarırken 20 öğrenci çalıştırmıştır (Peritore 1986:70). Tüm verilerin tam ve ayrıntılı olarak bilgisayar ortamına aktarılması otomatikleşmiş sistemin fonksiyonlarını doğru ve etkili olarak gerçekleştirilmesi için zorunludur. Elci sistemde kullanılan dizinlerde bazı bilgiler eksik olabilir ve bazı durumlarda kütüphaneciler varsayım ve düşünceleriyle hareket ederler. Ancak işleri bilgisayarın gerçekleştireceği düşünülürse, bilgilerin eksiksiz ve tam olması zorunludur. Bu nedenle gerçekleştirilen işlemlerin tekrar gözden geçirilmesi ve elci sistemde olmayan fakat otomatikleşmiş sistemin gerektirdiği işlem ve veriler tamamlanmalıdır.

Otomatikleşmiş sistemin gerçekleştirilmesinde önemli bir faktör personelin yeni sisteme yönelik eğitiminin sağlanması olacaktır. Sistem satıcıları her zaman bu görevi üstlenmeyebilmektedirler. Bu nedenle kütüphanenin bir eğitim programı geliştirmesi ve bu programı desteklemesi yararlı olacaktır. Personelin sistemin kullanılması ve işletilmesinin yanında izleme, uyarı hazırlama gibi özel fonksiyonlar üzerine ayrıntılı eğitimleri de sağlanmalıdır (Rush 1986:91-100).

BÖLÜM V

ANKARA'DA BULUNAN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ

V.1. BİLKENT ÜNİVERSİTESİ

Bilkent Üniversitesi 4.11.1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun ilgili maddeleri ve Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği uyarınca kurulmuştur. Eğitim dili İngilizce olan üniversitenin amacı; Batının en gelişmiş üniversitelerinde uygulanan standartta öğretim ve eğitim olanakları yaratmak ve dünya çapında seçkin bir eğitim ve araştırma merkezi oluşturmak (Bkz. Dikeç 1988:70-71) şeklinde belirlenmiştir.

V.1.1. BİLKENT ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ

Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi, 1981 yılında Türkiye ve Uluslararası Çocuk Sağlığı Merkezi Kütüphanesi olarak kurulmuş ve 1985 yılına kadar bu görevini yürütmüştür. Daha sonra kütüphane, üniversite ile birlikte 1986 yılı başında faaliyete geçmek için hazırlanmıştır. Üniversitenin 1986-1987 ders yılında eğitime başlamasıyla kütüphane de hizmet başlamıştır. İlk aşamada Yükseköğretim Kurulu tarafından öngörülen "her fakülte için 50 adet süreli yayına abone olma" işlemi tamamlanmıştır, daha sonra kitap sağlama işlemleri hızlandırılmıştır (Dikeç 1988:73).

Kütüphanenin amaçları şöyle belirlenmiştir;

- Üniversitenin eğitimini destekleyecek her türlü bilgi kaynağını sağlamak, organize etmek ve hizmete sunmak,
- Kütüphanecilik alanındaki gelişmeleri izlemek ve bu gelişmelerin kütüphanede uygulanabilirliği konusunda araştırma/geliştirme çalışmaları yapmak,
- Diğer üniversite kütüphaneleri ile işbirliği kurarak kütüphane hizmetlerini daha yaygın ve etkili hale getirmek (Bkz:Dikeç 1988:73-74).

V.1.1.1. BİNA

Mevcut kütüphane binası bu amaçla yapılmamış, sonradan yapılan düzenlemelerle kütüphane olarak kullanılmaya elverişli hale getirilmiştir. 3700 m² alana sahip 4 katlı binanın alt katı personel çalışma odaları, depo, seminer ve toplantı odası ile gazete okuma köşelerine ayrılmıştır (Dikeç 1988:76).

Giriş katında ise ödünç verme ve fotokopi hizmetleri verilmektedir. Yine katta süreli yayınlar ve kitaplar hizmete sunulmaktadır. İkinci katta ise; 3 okuma salonu ve personel ofisleri bulunmaktadır. 3.kat okuma salonu olarak düzenlenmiştir.

Bina aynı anda 800 okuyucuya hizmet veribilecek kapasiteye sahiptir (Dikeç 1988:76).

V.1.1.2. PERSONEL

Mart 1989 tarihi itibarıyla Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi hizmetlerini 10 kütüphaneci, 20 memur, 5 sekreter, 8 destek personel, toplam 43 kişi ile sürdürmektedir.

Süreli yayın işlemlerinde toplam 3 kişi çalışmakta, bunlardan 1 tanesi kütüphanecilik mezunu, diğerleri ise lise ve dengi okul mezunudur.

Kütüphanede otomasyon konusunda uzmanlaşmış kimse yoktur ancak gerekli uzmanlık Üniversitenin Bilgi İşlem Merkezince sağlanmaktadır.

V.1.1.3. DERNE

Üniversite kütüphanesi olarak 2 yıllık bir geçmişe sahip olan kütüphanenin Mart 1989 tarihi itibarıyla dermesi; yaklaşık 20.000 kitap ve 1074 süreli yayından oluşmaktadır.

Sürelî yayın dermesine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Toplam Sürelî Yayın Sayısı	Aboneliği Devam eden	Çift Kopya Alınanlar	Bağış Olarak Alınanlar	Değişim olarak Alınanlar
1074	897	10	72	8
TÜRKÇE SÜRELİ YAYIN SAYISI: 92				

Yayın sağlama konusunda hiçbir sınırlamanın bulunmadığı kütüphanede gerek personelin gerekse akademik personelin uygun gördüğü yayınların siparişi yapılmaktadır.

V.1.1.4. BÜTÇE

Kütüphane'nin üniversiteden bağımsız bir bütçesi olmayıp marcamı sınırı da yoktur. Derme, personel vb. diğer tüm giderler üniversite bütçesinden karşılanmaktadır.

1988 yılında yapılan sürelî yayın satın alımına yönelik harcama, 122.530.978 TL.dir.

V.1.1.5. SÜRELİ YAYIN İŞLEMLERİ

Sürelî yayınlara ilişkin kayıtlar bağımsız dizin halinde tutulmakta ve sürelî yayınlar kataloglama ve sınıflama işlemine tabi tutulmamaktadır.

Kütüphanenin uyarı hazırlama işlemindeki yaklaşımı; sürelî yayınlar dizinin sistematik olarak gözden geçirilmesi şeklindedir.

Sürelî yayınlar ciltlenmekte ve ciltli dergiler ödünç verme işlemi sırasında kitap gibi işlem görmektedir. Ciltsiz dergiler ise öğrencilere iki adet, akademik personele 4 adet olmak üzere üç gün süreyle ödünç verilmektedir. Son sayı ödünç verilmemekte fakat isteyenlere içindekiler

sayfasının fotokopisi gönderilmektedir.

V.1.1.6. OTOMASYON ÇALIŞMALARI

Bilgi işlem merkezince yapılan teklif üzerine yaklaşık iki yıl önce başlatılan çalışmalar uygulamaya geçirilmiştir.

Bilgi işlem merkezindeki Data General MV20000 marka bilgisayar üzerinde kurulu bulunan sistem sağlama, kataloglama, çevirimiçi katalog, fonksiyonlarını içermekte ve bilgisayara dayalı ödünç verme 1989-90 öğretim yılında deneme amacıyla başlatılacaktır. Ödünç verme çalışmalarına yönelik olarak kitapların ve okuyucuların bar kod kimlikleri hazırlanmıştır. Sistemde yaklaşık 16.000 kitabın bibliyografik bilgileri yer almaktadır.

Yayın sipariş işlemleri de bilgisayara dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Sipariş edilmek istenen yayınlar bilgisayara girilmekte ve aracı firmaya gönderilmek üzere kağıt kopyalara dökülmekte, gelen yayınların bibliyografik bilgileri veri tabanına otomatik olarak aktarılmaktadır.

Kataloglamada akılcı bir yaklaşımla LC MARC Sistemi kullanılmış, LC MARC veri tabanına içeren BIBLIOPILE CATALOG PRODUCTION SYSTEM, oluşturulan sisteme entegre edilmiş, böylelikle dış veri tabanlarından bibliyografik veri transferini olanaklı standart çözüme ulaşılmıştır.

Sürelî yayınların otomasyonu, çalışmalar planlanırken en sona bırakılan fonksiyon olmuştur. Şu anda bir kelime işlem paketi kullanılarak, alfabetik ve konu listeleri oluşturulmaktadır.

Kütüphanede ofis otomasyonu uygulamaları da oldukça gelişmiş durumdadır. IBM uyumlu 10 adet mikro bilgisayarın 5'i sekreterlik işlerinde diğerleri kütüphane hizmetlerini etkinleştirmek amacıyla kullanılmaktadır. 5 Mikro bilgisayarın 4'ünde Compact Disk sürücüsü bulunmakta, bu sistemler, kütüphanenin abone olduğu CD-ROM formundaki Bibliofile, Books In Print, Ulrich's International Periodical

Directory, Whitaker Book Bank, EBSCO Serials Directory'nin kullanımını olanaklı kılmaktadır.

Çevrimiçi katalog sorgulama amacıyla kullanıcılara 5 terminalle hizmet vermektedir. Kütüphaneciler de ana sisteme 5 terminalle ulaşmaktadırlar. Bilgisayar ve oluşturulan sistemin kullanımına yönelik olarak kütüphane çalışmalarına 1'er haftalık kurs düzenlenmiştir.

V.2. GAZİ ÜNİVERSİTESİ

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 4.maddesinde belirtilen amaçları gerçekleştirmeye çalışan Gazi Üniversitesi, 2809 sayılı kanunla 1982 yılında kurulmuştur (Gazi Üniversitesi... 1985).

V.2.1. GAZİ ÜNİVERSİTESİ MERKEZ KÜTÜPHANESİ

İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Kütüphanesi'nin temelini oluşturduğu Merkez Kütüphane, 1982 yılından buyana hizmet vermektedir.

Kütüphanenin amaçları şöyle belirlenmiştir;

Üniversitenin ilgili alanına giren konularda bilimsel araştırma, yayın, öğretim faaliyetleri için gerekli olan bilgi kaynaklarını toplamak, bunları belirli kurallar içinde düzenleyerek öğretim elemanları ve öğrencilerin istifadesine sunmak(Bkz: Gazi Üniversitesi 1985).

V.2.1.1. BİNA

Merkez kütüphane 2000 m² özerk bir bina olarak inşa edilmiş, 2 okuma salonu, 2 zürelî yayın salonu, 4 ofis, 1 reserve salonuna sahiptir.

Fonksiyonel bir yapıya sahip olmayan bina etkin kullanımlar için uygun değildir.

Eski öğretim kurumlarına ait kütüphaneler ileride yaptırılması düşünülen modern kütüphane binası içinde Merkez Kütüphaneye katılacaktır (Gazi Üniversitesi 1985).

V.2.1.2. PERSONEL

1 Müdür, 12 kütüphaneci, 7 memur ve 3 destek personel ile hizmetlerini vermekte olan kütüphanenin süreli yayın bölümünde 4 kişi çalışmakta, bunlardan 3'ü kütüphanecilik bölümü mezunu diğeri ise lise ve dengi okul mezunudur.

Mevcut personel arasında otomasyon konusunda uzmanlığa sahip kimse yoktur.

V.2.1.3. DERME

Merkez kütüphane, yaklaşık 40.000'i kitap, 11.000'i süreli yayın olmak üzere 51.000 ciltlik bir dermeye sahiptir. Süreli yayın dermesine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Toplam Süreli Yayın Sayısı	Aboneliği Devam Eden	Çift Kopya Alınanlar	Bağış Olarak Alınanlar	Değişim Olarak Alınanlar
1390	761	10	300	35
Türkçe Süreli Yayınlar :412				

V.2.1.4. BÜTÇE

Kütüphanenin yayın satın alımı için bütçesinden ayrıldığı pay 1989 yılı için 700.000.000 TL. dir. Bu payın 414 Milyon TL.sı süreli yayın alımına ayrılmıştır.

Kütüphane bütçesinden otomasyon çalışmaları için herhangi bir pay ayrılmamıştır.

V.2.1.5. SÜRELİ YAYIN İŞLEMLERİ

Sürelî yayınlara ilişkin kayıtların bağımsız dizin halinde tutulduğu kütüphanede uyarı hazırlama işlemi, oluşturulmuş dizinin sistematik bir şekilde gözden geçirilmesiyle gerçekleştirilmektedir.

Sürelî yayınlar ciltlenmekte ve sınıflandırılmaktadır. Bunlar üç gün süreyle 3 adet olarak ödünç verilmektedir.

Sürelî yayınların son sayısı ödünç verilmemekte ve doluşuma sunulmaktadır, ancak isteyenlere içindekiler sayfasının fotokopisi çekilerek gönderilmektedir.

Sürelî yayın listeleri yıllık olarak hazırlanmaktadır.

V.2.1.6. OTOMASYON ÇALIŞMALARI

Otomasyona geçmeyi planlayan kütüphanede şu anda ön çalışmalar yürütülmektedir. Üniversite tarafından verilen ödenekle kütüphaneye bilgisayar kazandırma çalışmaları devam etmektedir. Ancak gerek personel gerekse bütçe olanaklarının kısıtlı oluşu çalışmaların hızla gelişmesini engellemektedir.

Sürelî yayınlara yönelik olarak; bir stajyer programcı tarafından listeleme yazılımı hazırlama çalışmaları yürütülmektedir.

V.3. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

8 Temmuz 1967 tarihinde 892 sayılı kanun ile kurulan Hacettepe Üniversitesinde, tıp ve tıp dışı olarak gruplandırabileceğimiz bilim dallarında eğitim ve öğretim gerçekleştirilmektedir. Üniversite Hacettepe, Beytepe ve Zonguldak kampüsü olmak üzere 3 ana kampüste toplanmıştır.

Öğretim dili genel olarak Türkçe olan Üniversite'de bazı fakültelerde İngilizce ve Almanca eğitim-öğretim yapılmaktadır (Hacettepe Üniversitesi 1984:37-38).

V.3.1. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANELERİ

Hacettepe Üniversitesi bünyesinde Tıp Merkezi Kütüphanesi ve Beytepe Merkez Kütüphanesi olmak üzere iki büyük kütüphane bulunmaktadır. Her iki kütüphanenin kullanıcıları, dermesinin niteliği, personeli, ayrı binalarda hizmet vermesi onlara farklı kütüphane özelliği kazandırmaktadır.

V.3.1.a. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP MERKEZİ KÜTÜPHANESİ

Hacettepe Tıp Merkezi'nde bulunan kütüphanenin amacı;

Hacettepe Kampüsündeki bilim dallarına ilişkin her türlü yayın ve bilgi kaynaklarından seçkin bir koleksiyon oluşturma ve bu koleksiyonu okuyucuların öğretim ve öğrenimlerine yardımcı olacak, araştırmalarını kolaylaştıracak biçimde ve belirli bir düzende hizmete sunmak (Bkz: Hacettepe Üniversitesi 1984/85:45).

şeklinde belirlenmiştir.

V.3.1.b. BEYTEPE MERKEZ KÜTÜPHANESİ

1975 yılında tıp dışı ile ilgili konular Hacettepe Kampüsü Kütüphanesi dermesinden ayrılarak kurulan kütüphane 1977 yılında kendi kütüphane binasına taşınmıştır (Hacettepe Üniversitesi 1984:47). Beytepe kampüsünde hizmet veren kütüphane üniversitenin tıp dışı eğitim, öğretim ve araştırma çalışmalarını desteklemektedir.

V.3.1.1. BİNA

Tıp Merkezi Kütüphanesi başlangıçta müze olarak kurulmuş, daha sonra kütüphaneye dönüştürülmüştür. Gereksinin duyuldukça yeni eklemelerin yapıldığı 2 katlı hizmet

binası hizmet vermeye ve derme denetimi için yetersiz hale gelmiştir. Binada aynı anda 325 kullanıcıya oturma olanağı sağlanmaktadır.

Beytepe Merkez Kütüphanesi ise bağımsız kütüphane binasına sahip olup, 5.500 m²'lik bir alana hizmet vermektedir. Kütüphanede aynı anda 500 kullanıcıya oturma olanağı sağlanmaktadır.

V.3.1.2. PERSONEL

Toplam 36 çalışan ile hizmetlerini yürüten tıp kütüphanesinde 5 kütüphanecilik bölümü mezunu bulunmaktadır. Süreli yayın işlemlerinde 3 kişi çalışmakta, bu kişilerden 2'si yüksek okul mezunu 1'i lise ve dengi okul mezunudur. Bu kişilerin yanı sıra 1 kütüphaneci de bu gruba rehberlik etmektedir.

Mevcut personel içinde otomasyon konusunda uzman 1 doktoralı kütüphaneci bulunmaktadır.

Beytepe Merkez Kütüphanesi ise 28 kişi ile hizmet vermekte, bu kişilerden 6 tanesi kütüphanecilik bölümü mezunudur. Sürekli yayın işlemlerinde 3 kişi çalışmakta, bunlardan 1'i kütüphanecilik bölümü mezunu diğerleri ise lise ve dengi okul mezunudur.

Mevcut personel içinde otomasyon konusunda uzmanlığa sahip kimse yoktur, ancak otomasyon çalışmalarını Tıp Merkezi Kütüphanesi'nce yürütülmektedir.

V.3.1.3. DERME

Tıp Merkezi Kütüphanesi'nin dermesi yaklaşık 40.000 cilt kitap, 60.000 cilt süreli yayın ve kitap dışı materyallerden oluşmaktadır.

Beytepe Merkez Kütüphanesi'nde ise 66.000 cilt kitap, 55.000 cilt süreli yayın ve büyük miktarda mikrofiş bulunmaktadır.

Her iki kütüphanenin süreli yayın dermesine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

	Toplam Süreli Yayın Sayısı	Aboneliği Devam Eden	Çift Kopya Alınanlar	Başış Olarak Alınanlar	Değişim Olarak Alınanlar
Tıp Merk.	~ 1700	388	-	53	28
Beytepe	~ 1000	300	-	144	-
Türkçe Süreli Yayın Sayısı		Tıp 102	Beytepe 134		

V.3.1.4. BÜTÇE

1989 yılında yayın satın alımı için 800.000.000 TL. lık ödenek ayrılmış, bu ödenek ikiye bölünerek her iki kütüphanenin kullanımına sunulmuştur.

Beytepe Merkez Kütüphanesi kendisine ayrılan 400.000.000 TL.'lik ödeneğin 275.000.000 TL.sını süreli yayın alımına, Tıp Merkezi ise yaklaşık 2/3'ini süreli yayın alımına ayırmıştır.

V.3.1.5. SÜRELİ YAYIN İŞLEMLERİ

Süreli yayın kayıtlarının ayrı bir dizin halinde tutulduğu kütüphanelerde, Tıp Merkezi Kütüphanesi süreli yayınları bu yıl aldığı bir kararla ödünç vermemektedir. Beytepe Merkez Kütüphanesinde ise ciltli dergiler yalnızca akademik personele ödünç verilmektedir.

Uyarı işlemi ise her iki kütüphanede, süreli yayınlar dizininin sistematik olarak gözden geçirilmesiyle gerçekleştirilmektedir.

Her iki kütüphanede son sayılar dolaşıma sunulmamaktadır. Süreli yayın kataloğu ise, her iki kütüphaneyi de içeren toplu kataloğ biçiminde en son 1982 yılında bilgisayara dayalı olarak hazırlanmıştır.

V.3.1.6. OTOMASYON ÇALIŞMALARI

1969 yılında Kütüphane ve Bilgi İşlem Merkezi'nin ortaklaşa başlattığı proje, 1970 yılında sağlama işlemlerinin bilgisayara dayalı olarak gerçekleştirilmesi, 1972 yılında da kitap ve süreli yayınlar dolaşım izleme sisteminin gerçekleştirilmesi boyutlarına erişmiş, ancak donanım yetersizliği nedeniyle proje tam olarak uygulamaya konmadan bitirilmek zorunda kalmıştır (Gürsoy 1984:8).

Hacettepe Üniversitesi'nin ilk projesinin bir ürünü 1971 yılında süreli yayın kataloğu bilgisayar aracılığıyla hazırlanmış ve 1982 yılına kadar basımı sürdürülmüştür (Tunçkanat 1988:110).

1986 yılında otomasyon projesi tekrar gündeme gelmiş, ve BİLGİERİŞ adı verilen sistem, 1 yazılım uzmanı, 1 uzman kütüphaneci ve 4 bilgisayar mühendisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir (Tunçkanat 1988:111).

Yazılım çalışmaları Nisan 1986 yılında başlamış Kasım 1987'ye kadar DG/DESKTOP-30 üzerine "kitap ve benzeri" türdeki kaynaklara ilişkin yazılımlar üretilmiştir. Bu yazılımlar, "kitap ve benzeri" türdeki bir belgenin sipariş edilmesinden ödünç verilmesine kadar tüm işlemleri gerçekleştirmektedir (Tunçkanat 1988:115).

1988 yılında BİLGİERİŞ'in ikinci seri çalışmaları başlamış, "süreli yayın ve benzeri" türdeki kaynakların sağlanması ve ödünç verilmesine yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Ağustos 1987'de bibliyografik bilgiler bilgisayar ortamına aktarılmaya başlanmıştır (Tunçkanat 1988:116).

Şu anda tamamlanmış bulunan sistem, Temmuz 1989'da kütüphanecilere tanıtımı yapılmıştır.

Tıp Merkezi Kütüphanesi, Haziran 1989 tarihinde, çeviriniçi tarama işlemini gerçekleştirme amacıyla DIALOG Bilgi Erişim Sistemi'ne üye olmuştur.

V.4. ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Türkiye ve Orta Doğu ülkeleri kalkınma çabalarında eksikliği duyulan bilim adamlarını ve yetişmiş elemanları sağlama ihtiyacından doğan Orta Doğu Teknik Üniversitesi 8 Kasım 1956 yılında Ankara'da kurulmuştur. Şehir içinde kiralanmış küçük bir binada ilk olarak Mimarlık Fakültesi kurulmuş, bir yıl sonra Mühendislik, Fen ve Edebiyat ve İdari İlimler Fakültelerinin ilk bölümleri açılmıştır. Bir süre Türkiye Büyük Millet Meclisinin bahçesinde barakalarda ve servis binalarında faaliyet gösteren Orta Doğu Teknik Üniversitesi 1963 yılında bugünkü kampusuna taşınmıştır (Bkz: ODTÜ... 1985:7).

V.4.1. ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ

Ekim 1956 yılında Birleşmiş Milletlerin başlattığı mimarlık konusunu içeren bir derme ile kurulan ODTÜ Kütüphanesi, UNESCO tarafından desteklenmiş, bugün ülkemizin en gelişmiş kütüphanelerinden biri durumuna gelmiştir (ODTÜ...1983).

ODTÜ Kütüphanesi de Yükseköğretim Kanununda belirtilen esaslar çerçevesinde hizmetlerini yürütmektedir.

V.4.1.1. BİNA

1966 yılında temeli atılan bugünkü kütüphane binasının birinci bölümü (ana giriş, ana okuma salonu ve ödünç verme ünitesinin bulunduğu yer) 1967'de ikinci bölümü ise 1975 yılında tamamlanmıştır. Kütüphanenin Mimarlık Fakültesi'ndeki geçici yerinden bugünkü binasına taşınması 1967 yazında gerçekleşmiştir.

Kütüphane ana kütesini oluşturan ve dermeyle ofislerin yer aldığı kısmın açık turnike şeklindeki girişinde, gerek ısı kaybının önlenmesi, gerekse emniyetin sağlanması amacıyla 1983 yılı başında döner kapılar kullanıma açılmıştır.

12058 m² kullanım alanına sahip kütüphanede 8 okuma salonu, 5 gösteri, sergi ve toplantı salonu bulunmaktadır (ODTÜ Kütüphane ?).

V.4.1.2. PERSONEL

ODTÜ Kütüphanesi hizmetlerini 1 daire başkanı, 3 başkan yardımcısı, 22 kütüphanecilik bölümü mezunu ve diğer görevlerde çalışan 32 kişi ile toplam 58 kişi ile vermektedir.

Sürelî yayın işlemlerinde 3 kütüphanecilik bölümü mezunu, 1 kişi de diğer yükseköğretim mezunu çalışmaktadır.

Kütüphanede otomasyon konusunda uzmanlaşmış kimse yoktur, ancak Bilgi İşlem Merkezince gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

V.4.1.3. DERME

% 80'ini İngilizce yayınların oluşturduğu dermede 280.000 cilt kitap, 90.000 ciltli dergi ve oldukça zengin gör-ışit materyal bulunmaktadır.

Sürelî yayın dermesine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Toplam Sürelî Yayın Sayısı	Aboneliği Devam Eden	Çift Kopya Sağlanan	Bağış Olarak Sağlanan	Değişim Olarak Sağlanan
1919	1919	8	208	68
Türkçe Sürelî Yayın Sayısı: 82				

V.4.1.4. BÜTÇE

Kütüphane 1989 yılında yayın satın alımı için bütçeden 800.000.000 TL.'lık bir ödenek ayırmış, bu ödenekteki süreli yayın payı ise yaklaşık 470.000.000 TL'dir. Bütçede sıkışıklık olması halinde kitap alımı durdurulmakta bina karşın süreli yayınların sağlanmasına devam edilmektedir.

Kütüphane bütçesinden otomasyon çalışmaları için herhangi bir fon ayrılmamıştır.

V.4.1.5. SÜRELİ YAYIN İŞLEMLERİ

Süreli yayınlara ilişkin kayıtlar bağımsız dizin halinde tutulmakta ve ciltli süreli yayınlar sınıflandırılmaktadır.

Kütüphanenin uyarı hazırlama işlemindeki yaklaşımı, süreli yayınlar dizininin sistematik olarak gözden geçirilmesi şeklindedir.

Süreli yayınlar ciltlenmekte ve ciltli dergiler 2 adet olarak 1 hafta süreyle ödünç verilmektedir. Son sayılar kütüphaneye ulaştınca ödünç verilmekte ve dolaşıma sunulmamaktadır, ancak isteyenlere içindekiler sayfasının fotokopisi gönderilmektedir.

Süreli yayın listeleri bilgisayarla 2 ayda bir üretilmektedir.

V.4.1.6. OTOMASYON ÇALIŞMALARI

Kütüphanede otomasyon çalışmaları 1979 yılında Bilgi İşlem Merkezi ile birlikte başlatılmış ve halen birlikte yürütülmektedir.

Otomasyon çalışmalarının ilk yıllarında olduğu gibi ODTÜ'de de süreli yayın listelerinin bilgisayara dayalı olarak hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapılmış, şu anda listeler bilgisayarla üretilmektedir. Kütüphanede bulunan bir terminal aracılığıyla cildi tamamlanan dergilerin günleme işlemleri yapılmaktadır.

1984 yılında Bilgi İşlem Merkezi'nce yapılan olurluk çalışmasında, kütüphanenin otomasyon projesinin gerçekleştirilebileceğinin ancak, BİM'in mevcut personel ve donanım olanaklarının böyle bir projeyi yürütmek için yeterli olmadığı belirtilmiştir. Yine BİM tarafından yapılan "ODTÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Otomasyon Ön Olurluk Raporu"nda (ODTÜ...1988:1-4) konu tekrar ele alınmış, çözüm seçenekleri, BİM'nce bir yazılım hazırlanması, anahtar teslim bir sistem satın almak ve Bilkent Üniversitesi yazılımını satın alıp uyarlamak olarak belirtilmiştir.

Günde yaklaşık 2.500 kitabın ödünç verildiği kütüphanede kütüphaneciler en fazla ödünç vermede otomasyona geçememekten şikayet etmektedirler. Kütüphanecilerin bu sorunlarına çözüm bulma amacıyla yüksek lisans düzeyinde iki çalışma tamamlanmış ve bir tanesi de yapılmaktadır. Gerçekleşmiş olan bu çalışmanın sonuçları şimdilik uygulamaya konulmamıştır.

BÖLÜM VI

DEĞERLENDİRME

Çalışmamızın bu bölümünde üniversite kütüphanelerine uygun sistemin yapısını belirlemeye yardımcı olacak değerlendirme yapılacaktır. Değerlendirme, üniversite kütüphanelerimizin derme, süreli yayın işlemleri, personel, bütçe ve otomasyon çalışmaları açısından yapılacak benzerlik ve farklılıklar belirlenecektir.

Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerinin sahip olduğu süreli yayın sayıları arasında sistem tipini etkileyebilecek önemli bir fark yoktur. Ancak aboneliği devam eden süreli yayın sayıları bakımından Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri diğer kütüphanelere göre oldukça az sayıda yayına sahiptir. Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi kütüklerde yer alacak tutanak sayısında fazla farklılığın olmaması olası denetim sisteminin derme hacminin tüm kütüphaneler için yeterli olabileceğini göstermektedir (Bkz: Tablo-1).

TABLO-1

Süreli Yayın Derme Bilgileri

Kütüphane Adı	Toplam Süreli Yayın Sayısı	Aboneliği Devam Edenlerin Sayısı	Çift Kopya Sağlanan	Bağış Olarak Sağlanan	Değişim Olarak Sağlanan	Türkçe
Bilkent	1074	897	10	72	8	92
Gazi	1890	761	10	300	35	412
H.Ü.Tıp	1700	388	-	53	28	102
Beytepe	1000	300	-	144	-	134
ODTÜ	1919	1919	8	208	68	82

ODTÜ Kütüphanesinde tüm süreli yayınların aboneliği devam etmekte, Bilkent Üniversitesi Kütüphanesinde Türkiye ve Uluslararası Çocuk Sağlığı Merkezi'nce sağlanmış tap dergileri gözönüne alınmazsa tüm süreli yayınların aboneliği devam etmektedir. Diğer üç kütüphanede aboneliği devam eden süreli yayınların toplam süreli yayınlara oranı % 40'ların altına düşmüştür (Bkz: Tablo-2). Bu nedenle mikro bilgisayara dayalı bir sistem kütüphanelerin gereksinimlerini karşılayabilir.

TABLO-2

Aboneliği Devam Eden Süreli Yayınların
Toplam Süreli Yayınlar Oranı

Aboneliği Devam eden Süreli Yayınların Mevcutlara Oranı	Türkçe Süreli Yayınların Mevcutlara Oranı
Bilkent % 100	% 85
Gazi % 40	% 21.7
H.Ü.Tıp % 22	% 6
H.Ü.Beytepe % 30	% 14.4
ODTÜ % 100	% 4.3

Türkçe süreli yayınların toplam süreli yayınlara oranını % 4.3 ile % 21.5 arasında değişmektedir (Bkz:Tablo-2). Türkçe yayın oranınının yüksek olduğu kütüphanelerde bağlı oranı da paralellik göstermektedir (Bkz: Tablo-3). Bu da dermenin küçük bir parçasında (% 10) ISSN gibi uluslararası denetim unsurlarının kullanılamayacağını göstermektedir.

Dikkat çeken bir başka bulgu ise değişim yoluyla sağlanan yayınların toplam süreli yayın sayısına oranının oldukça düşük olmasıdır (Bkz:Tablo-3).

TABLO-3

Bağış ve Değişim Yoluyla Sağlanan Yayınların
Toplam Süreli Yayın Sayısına Oranı

Bağış Olarak Sağlanan Süreli Yayınların Mevcutlara Oranı	Değişim Olarak Sağlanan Süreli Yayınların Mevcutlara Oranı
Bilkent % 6.7	% 0.7
Gazi % 15.9	% 1.8
H.Ü.Tıp % 3.1	% 1.6
H.Ü.Beytepe % 14.4	% 0.0
ODTÜ % 10.8	% 3.5

Tüm üniversite kütüphanelerinde süreli yayın bölümünde çalışanların mevcut personele oranı % 7 ile % 17 arasında değişmektedir. Süreli yayın işlemlerinde çalışan kütüphanecilerin toplam kütüphanecilere oranı ise % 10 ile % 23 arasındadır (Bkz: Tablo-4). Aboneliği devam eden süreli yayın sayısının azlığı gözönüne alınırsa süreli yayın işlemlerinde çalışan profesyonel iş gücü oranının yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Bu da süreli yayın dene-timinin profesyonel iş gücü gerektirdiğinin bir ifadesidir.

TABLO-4

Tüm Üniversite Kütüphanelerinde
Sürelî Yayın Bölümünde Çalışanların Mevcut Personele Oranı
ve Sürelî Yayın Bölümünde Çalışan Kütüphanecilerin Toplam
Kütüphanecilere Oranı

Sürelî Yayın Bölümünde Çalışanların Mevcut Personele Oranı	Sürelî Yayın Bölümünde Çalışan Kütüphanecilerin Toplam Kütüphanecilere Oranı
Bilkent % 7	% 10
Gazi % 17	% 23
H.Ü.Tıp % 11	% 20
H.Ü.Beytepe % 10	% 16
ODTÜ % 7	% 12

İncelenen kütüphaneler içinde H.Ü.Tıp Merkezi Kütüphanesi dışında hiç bir kütüphanede otomasyon konusunda uzmanlığa sahip kimse yoktur. Kütüphanelerin otomasyonuna yönelik çalışmalar Bilgi İşlem Merkezi çalışanlarınca yürütülmektedir.

Araştırmamıza konu olan tüm üniversite kütüphanelerinde otomasyon çalışmalarının planlanması yada uygulamaya geçirilmesine rağmen, kütüphane çalışanlarının bilgisayar kullanımı ve kütüphane otomasyonu üzerine eğitimlerinin gerçekleştirilmediği görülmüştür. Yalnızca Bilkent Üniversitesi'nde 1 hafta süreyle bilgisayar kullanımı ve yine 1 hafta süreyle oluşturulmuş olan sistemin kullanımına yönelik kurslar düzenlenmiştir.

Yayın satın alımı için ayrılan bütçedeki süreli yayın alımının payı % 59 ile % 80 arasında değişmektedir (Bkz: Tablo-5). Sürelî yayın satın alımı için ayrılan pay oldukça büyük miktarlara ulaşmaktadır.

TABLO-5
Yayın Satın Alımı İçin Ayrılan Ödenekte
Sürelî Yayınların Payı

Bilkent	Belirli Bir Ödenek Ayrılmamıştır.
Gazi	% 59
H.Ü.Tıp	% 80
H.Ü.Beytepe	% 68.7
ODTÜ	% 58.75

Tüm kütüphaneler süreli yayın kayıtlarını bağımsız dizin halinde tutmakta ve uyarı hazırlamada sistematik yaklaşımı kullanmaktadırlar. Ciltleme işlemi tüm kütüphanelerde gerçekleştirilmekte, dolayına sunma işlemi hiç bir kütüphaneye gerçekleştirilmemektedir. Alternatif olarak Hacettepe Üniversitesi kütüphaneleri dışında tüm kütüphaneler son sayının içindekiler sayfasının fotokopisini isteyenlere göndermektedir. Üçünç vermede farklı yaklaşımlar gözlemlenmiştir ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphanesi bu yıl aldığı bir kararla süreli yayınları üçünç vermemektedir.

Listelemenin bilgisayara dayalı olarak gerçekleştirildiği ODTÜ Kütüphanesi ve Bilkent Kütüphanesi dışında tüm kütüphanelerde süreli yayın listeleri düzensiz olarak hazırlanmakta, Hacettepe Üniversitesi kütüphanelerinde ise en son 1982 yılında hazırlanmıştır.

Bilkent Üniversitesi dışındaki üniversitelerimizin bütçeden kaynaklanan sorunları bulunmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarakta kütüphaneler otomasyon çalışmalarına yönelik fonlar ayıramamaktadırlar.

Mevcut kütüphane binaları, gerek fonksiyonel kullanım, gerekse bilgisayar sistemlerini kurabilmek için ısı, nem, havalandırma v.b. olanaklar açısından ayrı bir sorunu oluşturmaktadır.

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilgisayar 1960'lı yıllarda kütüphanelere girmiş ve birçok kütüphane işlemi bilgisayara dayalı olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Süreli yayın denetim işlemi dışındaki işlemlerde bilgisayar kullanımı hızla yaygınlaşırken, süreli yayınların otomasyonu 1980'li yılların başında gündeme gelebilmiştir. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bilgisayarlar, ülkemiz kütüphanelerinde de öncelikle süreli yayın kataloglarının hazırlanmasında kullanılmıştır.

Üniversite kütüphanelerimizde otomasyon çalışmaları planlama veya uygulama aşamasına gelmiştir. Bu nedenle otomasyonu en güç modül kabul edilen süreli yayınların bilgisayarla denetiminin irdelenmesi, buna bağlı olarakta sorunun çözümüne yardımcı olabilecek sistemlerin tanıtılması ivelilik göstermektedir.

Araştırmamız kapsamında incelenen kütüphanelerde bilgisayar donanımı ve yardımcı sistemleri bulundurabilecek ve hizmete sunacak mekansal olanaklar hazır değildir.

Kütüphanelerin hiç biri otomasyon projelerine yönelik mali fonlar oluşturmamıştır. Bilgi işlem merkezlerinin olanakları ile çalışmalar yürütülmektedir. Otomasyon çalışmalarının güçlü maddi desteklere gereksinimi olduğu gözönüne alınırsa yapılmakta ve yapılacak olan çalışmaların başarılı olabilmesi güç görünmektedir. Bu nedenle kütüphanelerin öncelikli olarak ele alması gereken konu, gerekli mali kaynakların araştırılması ve yaratılması olmalıdır.

Araştırmamız kapsamında incelenen kütüphanelerde henüz bilgisayara dayalı kütüphane sistemini kurabilecek ve kullanabilecek nitelikte iş gücü bulunmadığı anlaşılmıştır. Özellikle yazılım geliştirmek için gerek bilgisayara gerekse bilgisayara dayalı kütüphane sistemleri

üzerine yeterli bilgi ve deneyime sahip proje grubu oluşturmak oldukça güç gözükmektedir. Bunun yanı sıra kütüphanelerde bu çalışmalarını planlayacak, yürütecek, uygulayacak birimler oluşturulmamakta ve buna bağlı olarakta gerekli eğitim çalışmalarını yapılmamaktadır.

Ülkemiz kütüphanelerinin derme hacimleri, gelişmiş ülke kütüphanelerinin derme hacimleri karşısında nicel açıdan oldukça gerilerde kalmaktadır. Süreli yayın derme hacimleri için de aynı durum söz konusudur. Araştırmamıza konu olan kütüphanelerde yayın satın alımı için ayrılan ödenek, her bir Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı için 800 milyon Türk lirasıdır. Süreli yayınların bu ödenekteki payı 2/3 düzeyindedir. Yayın fiyatlarındaki artış, enflasyon gibi unsurlar gözönüne alınırsa yayın satın alımı için ayrılan ödenekler büyük oranda arttırılmadığı sürece derme hacimlerinde büyüme olması güç gözükmektedir. Bu nedenle gerekli donanım sağlanmasında büyük sistemlerin düşünülmesi ekonomik gözükmemektedir.

Araştırmamız kapsamında incelenen kütüphanelerde, H.Ü.Tıp Kütüphanesi'nin süreli yayınların ödünç verilmesini bu yıl iptal etmiş olmasının dışında farklı uygulama ve yaklaşımlar bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra bilgisayar ortamında tutulacak süreli yayın kaydı arasında da büyük fark yoktur. Bu nedenle aynı yapıdaki bir sistem Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerinin kullanımını için uygun olacaktır.

Otomasyona geçmeye karar veren tüm kütüphanelerin olduğu gibi Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerinin sistem kurma biçimi açısından başlangıçtaki seçenekleri; yeni bir sistem geliştirmek, herhangi bir sistemi uyarlamak, bir kütüphane kooperatifine katılmak ve anahtar teslim bir sistem satın almaktadır.

Araştırmamızın ortaya koyduğu sonuçlardan anlaşılacağına göre üniversite kütüphanelerimizin yerel olarak sistem geliştirmek ve dolayısıyla herhangi bir sistemi

uyarlayacak nitelikte çalışanlarının olmadığı şeklindedir. Bunun yanı sıra yeniden yazılım geliştirmenin anahtar teslim sistemlere göre daha pahalıya malolması, kurulmasının daha fazla zaman alması ve sonuçta ortaya çıkacak sistemin ne derece başarılı olacağını bilinememesi, gerek ekonomik sıkıntıları olan gerekse uygun nitelikte çalışanları bulunmayan üniversite kütüphanelerimiz için yazılım uyarlamak, seçenek dışı kalmaktadır.

Bir diğer seçenek olan "kütüphane kooperatiflerine katılmak" henüz ülkemiz kütüphaneleri için oldukça erken ve uygulaması güç bir seçenektir. Henüz elci veya bilgisayara dayalı sistemlere yönelik bir takım standartların oluşturulmadığı ve kullanılmadığı ülkemizde bu tür ortaklıklara katılmak teknik açıdan güç olduğu kadar, pek de ekonomik olmayacaktır.

Hipotezimizde de belirttiğimiz gibi istenilen nitelikte personele ve yeterli mali desteklere sahip olmayan kütüphanelerimiz için anahtar teslim sistem sağlamak en uygun yol olacaktır.

Anahtar teslim olarak sağlanacak süreli yayınlara denetim sistemlerine yönelik olarak kütüphanelerimizin seçenekleri; tümleşik bir sistem kurma, bağımsız bir sistem kurma ve karma bir sistem kurma şeklindedir.

Tümleşik sistemlerin kurulması kütüphane otomasyonunda yeni eğilimdir. Ancak kütüphane otomasyonu, bilgisayar kullanımı vb. konularda yeterli eğitimin verilmediği, sağlanmadığı ve buna ek olarak entegre bir projeyi destekleyecek mali fonların bulunmadığı kütüphanelerimizin tüm işlemlerinde aynı anda otomasyona geçmesi günümüz koşullarında güç gözükmektedir.

Süreli yayınlara derme hacimlerinin oldukça düşük olması ve tümleşik sistem kurmanın yeni eğilim olduğu gözönüne alınırsa, bağımsız sistemler de seçenek dışı kalmaktadır.

Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı çalışmaların modüller bir yaklaşımla ele alınıp, kütüphanelerin diğer işlemlerde de otomasyona geçmeye hazır hale geldiğinde modüllerin birleştirilmesi gerekliliği, hipotezimizde belirttiğimiz gibi karma sistemleri araştırma kapsamında incelenen kütüphaneler için uygun kalmaktadır.

Gözardı edilmemesi gereken bir başka durum ise bilgisayar teknolojisinin kaydettiği gelişmelerdir. Hergeçen gün bilgisayarların hız, kapasite ve işlem güçleri giderek artmakta, fiyatları ve fiziksel özellikleri ise küçülmektedir. Bilgisayar teknolojisinin hızlı gelişimi, üniversite kütüphanelerinin derme hacimleri, bütçe ve personel olanakları dikkate alınırca büyük boy sistemlere dayalı sistemler akılcı ve ekonomik gözükmemektedir. Bunun yanı sıra büyük boy sistemlerin bakımının daha pahalı ve daha uzun zaman alması kütüphane hizmetlerinin verilmesini etkileyebilecek olumsuz bir etkidir.

Mikro bilgisayarların giderek güçlenmesi ve bunların birbirine bağlanmasıyla oluşturulan yerel ağ teknolojisinin de kütüphane uygulamalarında hızla yaygınlaşması, mikro bilgisayarlara dayalı sistemleri araştırmamız kapsamında incelenen kütüphanelerin seçeceği durumuna getirmektedir.

Sonuç olarak; Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerinin süreli yayın dermelerinin denetiminde anahtar teslim mikro bilgisayara dayalı karma denetim sistemlerini kullanmaları bütçe, personel ve derme hacimleri açısından uygun olduğu anlaşılmıştır.

Çalışmamızın sonuçları ışığında, önerilerimizi şöyle sıralayabiliriz;

Kütüphaneler çalışmalara başlamadan önce otomasyon çalışmalarına yönelik mali kaynaklar yaratmalıdır. Kararlılık ve sürekli destek isteyen otomasyon projelerinin planlanması, yürütülmesi, uygulanması ve sonra da kurulan

sistemin bakım ve beslenmesi için mali kaynaklar oluşturulmalıdır.

Kütüphane çalışanlarının eğitimi kurulacak sistemin başarısına etkileyecek bir başka unsurdur. Sistemin planlanması, kullanımı, kullanıcıların eğitimi, sistemin yönetimi gibi alt unsurlar gözönüne alınırsa eğitim konusunun önemi daha açık anlaşılacaktır. Bu nedenle kütüphaneler gerek sistemin kullanımına gerekse içeriğine yönelik hizmet içi eğitim programlarını hazırlamalı, desteklemeli ve yürütmelidir.

Kütüphanelerde otomasyon çalışmalarını yürütecek, yönetecek, sorumluluğunu taşıyacak birimler kurulmalı ve bu birimlerde uygun niteliklere sahip insan gücü istihdam edilmelidir.

Otomasyon çalışmalarının her bir kurumca bağımsız olarak yürütülmesi, tekrarlanan emek, masraf ve boşa harcanan zaman demektir. Bu nedenle özellikle üniversite kütüphanelerimizin ortak bir grub kurmaları, hemen hemen benzer uygulama ve olanaklara sahip kütüphanelerimiz için daha verimli sonuçlar yaratacaktır.

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, süreli yayınların denetimine yönelik uluslararası standart ve çalışmalara katılıp, ulusal uygulamalara destek vermelidir.

Otomasyon çalışmalarının hızla yaygınlaşmaya başlaması ülkemizde kütüphanecilik bölümleri konuya ağırlık vermeli, ders programlarında gerekli düzenlemelere gitmelidir.

KAYNAKÇA

ADVANCES IN LIBRARIANSHIP

- 1971 C.2.Ed.By.Melvin J.Voizt
New York, Seminer Press.

AKMAN, Toygar

- 1975 Otomasyon Sistemi ve Bilgi Bankaları.
Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma
Enstitüsü.

Bilgisayar Çağdaş Teknoloji Ansiklopedisi

- 1984 C 1. İstanbul, İletişim Yayınları.

BLOOMBERG, M. ve G.E.EVANS

- 1981 Introduction to Technical Services for
Library Technicians. 4th ed.
Littleton, Libraries Unlimited.

BROWN, C.D. ve S.S.LYNN

- 1980 Serials: Post Present and Future.
Birmingham, EBSCO.

BROWN, H.B. ve J.PHILLIS

- 1981 "Price Indexes for 1981. U.S.Periodical
and Serial Service."
Library Journal.

BURNETT, S.L. ve M.J.PETIT

- 1984-85 "The Use of Microcomputers of George Mason
University Law Library."
Law Library Journal 77(1).

CORBIN, John

- 1985 Managing the Library Automation Project.
Phoneix, Orya Press.

CORBIN, R.A.

- 1982 "The University of California San Diego Automated Serials System."
In the Management of Serials Automation.
Ed. by P. Gellatly, New York, Haworth Press.
22-42.

Dbase III Plus.

- 1986 Çev.Cemal Altan ve Davut Akova.
Ankara Ekonomist Yayınevi.

DİKEÇ, Münevver

- 1988 Bilgisayara Dayalı Kütüphane ve Bilgi Sistemleri: Bilkent Üniversitesi İçin Alternatif Bir Sistem Seçimi ve Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

A Directory of Library and Information Retrieval Software For Microcomputers. 3 rd ed.

- 1988 Compiled by Hilary Dyer and Alison Gunson

Electronic Publishing: The New Way to Communicate: Proceedings of the Symposium on Electronic Publishing, 5-7 November, 1986.

- 1987 Luxembourg. Ed. by Franko Mastroddi. London, Kogan Page.

FOSTER, A.J.

- 1984 "Automated Serial Control: An Overview."
In, Serials 83, Proceedings of the UK Serials Conference, 21 March 1983.
Ed. by R.M.Burton. Durham, Stratford-Upon-Avon, UKSG.

FRENCH, C.S.

- 1986 Oliver and Chapman's Data Processing.
Eastleigh D.p.Publication.

Gazi Üniversitesi

- 1985 1985/86 Kataloğu.
Ankara.

GRENFELL, David

- 1965 Periodicals and Serials:Their Treatment in
Special Libraries. 2nd ed.
London, ASLIB.

GÜRSOY, Ersay

- 1975 Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinde
Bulunan Süreli Yayınlar Katalogunun Bilgisayar
Katkısıyla Geliştirilmesi.
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara,
Hacettepe Üniversitesi.
- 1984 Türkiye'de Kütüphane Otomasyonunda Sorunlar.
(Metin Teksirdir) Ankara.

Hacettepe Üniversitesi

- 1984 1984/85 Kataloğu.
Ankara.

Hacettepe Üniversitesi

- 1989 Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans ve
Doktora-Sanatta Yeterlik Tezleri Yazım ve
Basım Yönergesi.(Enstitü Kurulunun 13.2.1989
gün ve 1 sayılı oturumunda kabul edilmiştir.
Metin teksirdir).

KAPTAN, Saim

- 1977 Bilimsel Araştırma Teknikleri.
Ankara, Tekişik Matbaası.

KARASAR, Niyazi

- 1984 Arastırmalarda Rapor Hazırlama.
Ankara, Taş Kitapçılık.

KELSEY, Mary Jane

- 1987 "Innovacq Fiscal Control Module at Yale Law
Library."
The Serials Librarian. 13 (1).

KIMBER, R.T.

- 1974 Automation in Libraries. 2nd ed.
New York Pergamon.

KORTH, H.F. ve A.SILBERSCHATZ

- 1986 Database System Concepts.
New York, Mc Graw-Hill.

KÜKSAL, Aydın

- 1981 Bilisim Terimleri Sözlüğü.
Ankara, Türk Dil Kurumu.

LEGGATE, P. ve H.DYER

- 1986 "The Microcomputers in the Library:V.
Circulation Control and Serials Control."
Elektronik Library. August 4(4).

Library and Information Science Abstracts.

- 1969 London, Library Association.

Library Literature.

- 1936 New York, H.W.Wilson.

Library Tecnology Reports.

- 1965 Chicago, American Library Association.

LINKIS, Germaine C.

- 1986 "Technica Services in 1984 and 1985: Serials."
Library Resources and Technical Service. 30 (3).

MATTHEWS, Joseph R.

- 1985 Directory of Automated Library Systems.
New York-London Neal-Schuman.

McKINLEY, Margaret

- 1985 "Management of Serials Automation: Two
Libraries in Transition."
Drexel Library Quarterly.

Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedisi. C.9.

- 1979 İstanbul, Meydan.

Microsoft Coorporation

- 1984 Computers DOS User's Manual.

ODTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı

- 1988 Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphane ve
Dokümantasyon Daire Başkanlığı Otomasyon Ön
Olurluk Raporu. (Metin Teksirdir) Ankara.ODTÜ.

ODTÜ Kütüphanesi

- 1983 ODTÜ Kütüphane Etkinlikleri.
Ankara, ODTÜ.

ODTÜ Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

- 1985 Öğrenci Rehberi.
Ankara, ODTÜ, 1.

OSBORN, Andrew D.

- 1980 Serial Publication: Their Place and Treatment
in Libraries. 3rd ed.
Chicago, American Library Association.

PAUL, Huibert

- 1982 "Automation of Serials Checkin: Like Growing Bananas in Greenland. Part.I."
Serials Librarian. Winter 1981/Spring 1982.
 6 (6/3), Part II Serials Librarian. Summer
 6 (4).

- 1985-86 "Serial and Automation: Yesterday Today and Tomorrow."
The Serials Librarian. Fall /Winter.

PERITORE, Laura

- 1986 "Innovacq and Serials Automation at Hastings Law Library."
The Serials Librarian. Oct. 11 (2).

PIZER, Irwin H.

- 1984 "Looking Backward, 1984-1959: Twenty-five Years of Library Automation- a Personal View."
 Bulletin of Medical Library Associattion.

RUSH, James E.

- 1986 "Automated Serials Control System." Serials Review. Summer/Fall.

The Serials Librarian.

- 1976 New York, Haworth Press.

Serials Review

- 1975 Ann Arbor, Pierian Press.

SWIHART, S.J. ve B.F.HEFLEY

- 1973 Computer Systems in the Library: A Handbook for Managens on Designers.
 New York, Melville Publication.

TEDD, Lucy A.

- 1985 An Introduction to Computer-based Library Systems.
New York, John Wiley.

TONKERY, D. ve M. JOHNSON

- 1987 "Serials Automation Options: Standalone vs Integrated Systems."
Serials Review.

TONEA, Yaşar A.

- 1988 "Kütüphanelerde Bilgisayar Kullanımı."
Türk Kütüphaneciliği.
- 1987 "Turkish University Libraries."
LIBRI. 37(4).

TUNCER, Nilüfer

- 1986 "Kütüphanelerde Bilgisayar Kullanımının Getirdiği Suranlar"
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 35 (2).

TUNÇKANAT, Hansın

- 1988 "Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphane Otomasyonu Projesi."
Türk Kütüphaneciliği. 2 (3).

- 1979 Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri Bilgisayara Yönelik Süreli Yayınlar Sistemi.
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

TURABIAN, Kate L.

- 1973 A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations. 4th ed.
Chicago, University of Chicago.

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni

1952-1986 Ankara, Türk Kütüphaneciler Derneği.

Türk Kütüphaneciliği

1987 Ankara Türk Kütüphaneciler Derneği.

Türk Standartları Enstitüsü1975 Sürekli Yayın Adlarının Kısaltılması için
Milletlerarası Kurallar. T.S. 191.
Ankara.Türkiye Bibliyografyası

1935 Ankara, Milli Kütüphane.

Türkiye Makaleler Bibliyografyası

1952 Ankara, Milli Kütüphane.

Ulrich's International Periodical Directory. 23 rd ed.

1984 New York, Bowker.

Ulrich's International Periodical Directory. 24 th ed.

1985 New York, Bowker.

Ulrich's International Periodical Directory. 26 th ed.

1987-88 New York, Bowker.

WINGHELL, Costance M.

1951 Guide to Reference Books. 7 th ed.
Chicago, American Library Association.

WOODS, Rollo G.

1986 "Library Automation in British Universities."
Program.

YURDADOĞ, Berrin U.

1974 Kitaplık Bilim Terimleri Sözlüğü.
Ankara, Türk Dil Kurumu.

EK-1

OTOMATİKLEŞMİŞ SÜRELİ YAYIN DENETİM SİSTEMLERİ

SİSTEMİN ADI: ADLIB

SATICI : Advanced Library Concepts Inc.
1188 Bishop Street, Suite 1511, PO Box 4586
Honolulu, Oahu, Hawaii, 96813, USA

İŞLETİM SİSTEMİ: PICK

DONANIM : IBM, Microdata Prime Digital Equip. Corp.
MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi katalog,
Üdünç verme, Süreli yayın denetim.

SİSTEMİN ADI: ADLIB2

SATICI : Databasix
Strawberry Hill House, Old Bath Road,
Newbury, Berkshire, RG13 1NG, UK

İŞLETİM SİSTEMİ: UNIX

DONANIM : UNIX uyumlu makinalar.
FİYAT : £ 12.480 (Donanım, yazılım, dokümantasyon ve eğitim)
MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi katalog,
Üdünç verme, Süreli Yayın Denetim, Thesaurus Denetim.

SİSTEMİN ADI: ALC BASIC LIBRARY SERIES

SATICI : Advanced Library Concepts Inc.

İŞLETİM SİSTEMİ: PC DOS

DONANIM : IBM PC XT-, IBM PC AT
FİYAT : 10.400 \$ (Donanım ve yazılım), 3.800 \$
(Yazılım)

MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi katalog,
Üdünç verme, Süreli Yayın Denetim.

NOT : Sistem, seri 1000, 2000, 3000, 4000 olarak isimlendirilmekte ve 500.000 cilt yayına kadar destek vermektedir.

SİSTEMİN ADI : ALIS

SATICI : Data Phase Inc.
9000 W. 67 st.
Shawnee Mission, KS 66202

İŞLETİM SİSTEMİ: MISS/Tandem

DONANIM : Data General ve Tandem

FİYAT : -

MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi katalog,
Ödünç verme, Süreli Yayın Denetim.SİSTEMİN ADI : ATLAS

SATICI : Data Research Associates, Inc.
4225 Laclede Ave. St. Louis, MO 63108

İŞLETİM SİSTEMİ: VMS

DONANIM : Digital Equip. Corp.

FİYAT : -

MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi katalog,
Ödünç verme, Süreli Yayın Denetim.SİSTEMİN ADI : BIBLIOTECH

SATICI : BIBLIOTECH Library Software Systems
15 Main St., Kingston, NJ 08528

İŞLETİM SİSTEMİ: Çeşitli işletim sistemleri altında çalışır.

DONANIM : Digital Equip. Corp.

FİYAT : -

MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi katalog,
Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.SİSTEMİN ADI : BLISS

SATICI : BIBLIO-TECHNIQUES
828 E. Seventh Ave., Olympia, WA 98501

İŞLETİM SİSTEMİ: IBM OS/VSI, OS/MVS.

DONANIM : IBM veya Uyumlu sistemler.

FİYAT : -

MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi katalog,
Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : ELS

SATICI : BLCMP Library Services LTD.
Main Library, University of Birmingham
Birmingham, B15 2TT, UK.

İŞLETİM SİSTEMİ :

DONANIM : Data General

MODÜLLER : Kooperatif bir sistem olan ELS'teki tüm sistemler üye kütüphaneler tarafından geliştirildi ve denetlendi. Sistem Katalog, Süreli Yayınlar, Ödünç Verme, Çevirimiçi katalog ve sağlama modüllerini içermektedir. Her bir modül bağımsız olarak kullanılabilir.

SİSTEMİN ADI : BOOKSHELF

SATICI : Logical Choice Computer Services Ltd.
3 Newtec Place, Magdalen Road, Oxford
OX4 1RE, UK.

İŞLETİM SİSTEMİ : PICK

DONANIM : Altos, Crystal, GA (En az 128 KB RAM)

FİYAT : -

MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi Katalog, Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

NOT : Mikro bilgisayara dayalı karma bir sistemdir.

SİSTEMİN ADI : BOOK TRAK

SATICI : Richmond Software Corporation
PO Box 5587, San Mateo, CA 94402, USA

İŞLETİM SİSTEMİ :

DONANIM : Apple II Plus, Apple IIe.

FİYAT : 1400 \$

MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Ödünç Verme, Sürekli Yayın Denetim.

NOT : BOOKTRAK I isimli hard diske dayalı ödünç verme sistemi 3.000-250.000 yayını kontrol edebilmektedir. (Fiyatı 850 \$ dir.)

SİSTEMİN ADI : CALS
 SATICI : CALS Service Group.
 İŞLETİM SİSTEMİ : CICS
 DONANIM : IBM
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi Kata-
 loğ, Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : CARD DATALOG
 SATICI : DTI Data Trek Inc.
 167 Saxony Road, Encinitas, California
 92024, USA
 İŞLETİM SİSTEMİ : CP/M-, MP/M, MS-DOS
 DONANIM : IBM veya uyumlu sistemler.
 FİYAT : Süreli Yayın Modülü 2.000 ₺ (Bir CARD
 DATALOG MODÜLÜ+kelime işlem yazılımı+
 yazıcı ve 10 MB hard diske sahip bir
 mikro bilgisayara iceren başlanğıç pa-
 ketinin fiyatı 5.795 ₺ dir)
 MODÜLLER : Sağlama, Katalog, Ödünç Verme, Süreli
 Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : CALM : COMPUTER AIDED LIBRARY MANAGEMENT
 SATICI : Pyramid Computer Systems Ltd.
 9 Church St., Reading, Berkshire, RG1
 2SB, UK,
 İŞLETİM SİSTEMİ : PC DOS, PC NET.
 DONANIM : IBM PC XT, IBM PC AT, IBM PC veya uyum-
 lular, Televideo PM16
 FİYAT : £ 1.750-'dan başlıyor.
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Ödünç Verme, Sü-
 reli Yayın Denetim.

NOT : Sistem 40 karakterlik 18 anahtar kelimeli 100.000 yayını ve 100.000 kullanıcıyı desteklemektedir. CALM sistemleri birbirleriyle iletişime girebildiği gibi BLCMP ve BLAISE LOCAS gibi büyük sistemlerle iletişime girebilmektedir.

SİSTEMİN ADI : CATSUP
SATICI : Carleton University

İŞLEMİN SİSTEMİ :
DONANIM : Honeywell
FİYAT : -
MODÜLLER : Kataloqlama, Çevirimiçi Katalog, Üdüncü Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : CHECKMATE
SATICI : CLASS

1415 Koll Circle, Suite 101, San Jose, CA, USA
İŞLETİM SİSTEMİ : PC DOS
DONANIM : IBM PC, IBM PC XT
FİYAT : 2.500 \$
NOT : Sistem yalnızca süreli yayınların denetimini amaçlamaktadır. Sistemin floppy disk versiyonu 2.000 süreli yayını, 6.000 veya daha fazlasını hard disk versiyonu denetleyebilir. Sistem izleme, uyarı hazırlama, dolaşıma sunma, sağlama, tarama vb. fonksiyonları sağlamaktadır.

SİSTEMİN ADI : CHECKMATE MTS
 SATICI : CLASS
 İŞLETİM SİSTEMİ : XENIX
 DONANIM : TRS Model 16 (En az 8 MB hard disk)
 FİYAT : 4500 \$
 NOT: : Sistem yalnızca süreli yayın denetimini gerçekleştirir ve CHECKMATE'in çok kullanıcılı versiyonudur. EBSCO veri tabanı istenirse kullanıcının sistemine aktarılır.

SİSTEMİN ADI : CLS (COLUMBIA LIBRARY SYSTEM. Eski adı
 OCELOT LIBRARY SYSTEM.)
 SATICI : Columbia Computing Services Ltd.
 2174 Hamilton St., Regina, SK, Canada
 S4P 2E6
 İŞLETİM SİSTEMİ : MS-DOS
 DONANIM : IBM PC AT, IBM PS/2 veya uyumlu sistemler.
 FİYAT : -
 MODÜLLER : MARC Tutanak Arabirimi, Üdünç Verme,
 Kataloqlama, Sağlama, Süreli Yayın Denetim.
 NOT : Tümülek bir kütüphane sistemi olan CLS'in modülleri bağımsız olarak ta kullanılabilir. Sistem Kuzey Amerika'da 200, Avusturya'da 35, Hindistan ve Tayland'da 1'er, Hollanda'da 9 kullanıcıya sahiptir.

SİSTEMİN ADI : DOBIS
 SATICI : IBM
 10401 Fernwood Rd., Bethesda, MD 20034
 İŞLETİM SİSTEMİ : DOS/VSE, OS/VS
 DONANIM : IBM
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Çevirimiçi katalog, Üdünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

NOT : Büyük boy bilgisayara dayalı tümleşik bir sistemdir.

SİSTEMİN ADI : EASY DATA INTEGRATED LIBRARY SYSTEM

SATICI : EASY DATA SYSTEMS LTD.
1385 W. Eighth Ave., Suite 600
Vancouver, B.C. Canada V6H 3V9

İŞLETİM SİSTEMİ : DOS

DONANIM : Data Point

FİYAT : -

MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Ödünç Verme,
Sürelî Yayın Denetim, MARC Tutanak
Arabirimi.

NOT: : Sistemin mikro bilgisayara dayalı ver-
siyonunun ismi MICRO LIBRARY'dir.

SİSTEMİN ADI : EMILS

SATICI : Electric Memory Ltd.
656 Munras Ave. Box 1349
Monterey, CA 93942 USA

İŞLETİM SİSTEMİ : MPE

DONANIM : HEWLETT-PACKARD

FİYAT : -

MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Çevirimiçi Kata-
log, Ödünç Verme, Sürelî Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : GS 2000

SATICI : GAYLORD LIBRARY SYSTEMS INC.
Gaylord Brothers, Inc. Box 61
Syracuse, NY 13201 USA

İŞLETİM SİSTEMİ : DEC and IBM Assenbler, RSX III, IAS,
DOS/VE

DONANIM : Digital Equip. Corp., IBM

FİYAT : -

MODÜLLER : Sağlama, Ödünç Verme, Sürelî Yayın
Denetim.

SİSTEMİN ADI : GEAC Library Information System
 SATICI : GEAC COMPUTERS
 350 Steelcase Rd., W.
 Markham, Ontario, Canada L3R 1B3
 İŞLETİM SİSTEMİ : GEAC
 DONANIM : GEAC
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi Kata-
 log, Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : GEORGETOWN LIBRARY INFORMATION SYSTEM
 SATICI : Georgetown University
 İŞLETİM SİSTEMİ : Intersystems ISM-11 (ANS MUMPS)
 DONANIM :
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi Kata-
 log, Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : IALPS
 SATICI : H.C.E. Automated Library Systems
 Box 18265, Fort Worth, TX 76118 USA
 İŞLETİM SİSTEMİ : IRX, VRX
 DONANIM : NCR, IBM
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi Kata-
 log, Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : INMACIC BIBLIO
 SATICI : HEAD COMPUTERS LTD.
 Oxted Mill, Spring Lane, Oxted, Surrey,
 RH8 9PB UK
 İŞLETİM SİSTEMİ : CP/M, CP/M-86, MS-DOS, PC-DOS
 DONANIM : IBM ve Uyumlu sistemler.
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Katalog, Ödünç Verme, Süreli
 Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : INNOVAQ

SATICI : Innovative Interfaces Inc.
 2131 University Avenue, Suite 334,
 Berkley, California 94704, USA

İŞLETİM SİSTEMİ : Innovative "P-System"

DONANIM : ZIELOG

FİYAT : 46.400 \$ (Donanım da içermektedir.)

MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi Kata-
 log, Ödünç Verme, Çevirimiçi Sipariş,
 Süreli Yayın Denetim.

NOT : Anahtar teslim sistem 3 terminali
 desteklemektedir. UTLAŞ veri tabanı ile
 iletişime girebilmektedir.

SİSTEMİN ADI : KAMBIS

SATICI : KARMAC B.V.
 PO Box 212, 8200 AE Lelystad, Netherland

İŞLETİM SİSTEMİ : PC DOS

DONANIM : IBM PC, IBM PC XT, IBM PC AT.

FİYAT : 55.000 Dfl.

MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi Kata-
 log, Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : LENDING LIBRARY

SATICI : G and G Software Ltd.
 The Old Cider House, Golant, Fowey,
 Cornwall, PL23 1LN, UK.

İŞLETİM SİSTEMİ : MS-DOS, UNIK

DONANIM : MS-DOS ve UNIK Uyumlu sistemler

FİYAT : £6.000

MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi Kata-
 log, Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

NOT : 20.000 kitap ve 2.000 kullanıcı için
 20 MB disk, 500.000 kitap ve 10.000 kul-
 lanıcı için 120 MB disk kapasitesi
 gerekmektedir.

SİSTEMİN ADI : LIBRARY MANAGEMENT SYSTEM
 SATICI : TOP SYSTEMS LTD.
 Pao Benny Segal Attn. 237020, B Wilson
 St. Tel-Aviv, 65220, Israel
 İŞLETİM SİSTEMİ : MS DOS, Infoshare (novell)
 DONANIM : İşletim sistemlerine uyumlu sistemler.
 FİYAT : -
 MODÜLERLER : Sağlama, Katalog, Ödünç Verme, Süreli
 Yayın Denetim, Thesaurus Denetim.
 NOT : Sistemi çok kullanıcı olarak kullanmak
 olanaklıdır.

SİSTEMİN ADI : LIDAS
 SATICI : Central Management Library, PAO
 Stephen Hume
 Management and Personnel Office,
 Whitehall, London, SW1A 2AZ, UK.

İŞLETİM SİSTEMİ :
 DONANIM : Terminal görevi görebilecek herhangi
 bir mikro bilgisayar.
 FİYAT : -
 NOT : Sistem yalnızca süreli yayınlara yöne-
 liktir.

SİSTEMİN ADI : LINE
 SATICI : FAXON
 15 Southwest Park, Westwood, MA 02090,
 USA
 İŞLETİM SİSTEMİ :
 DONANIM : Akıllı terminal görevi görebilecek her
 hangi bir mikro bilgisayar.
 FİYAT : -
 NOT : Sistem yalnızca süreli yayınlara yöne-
 liktir.

SİSTEMİN ADI : LIS
 SATICI : Georgetown University Medical Center.
 Washington DC, 2007, USA
 İŞLETİM SİSTEMİ : MUMPS
 DONANIM : DEC 11 23 Serisi, DEC 11 73 Serisi.
 FİYAT : 45.000 \$ 'dan 55.000 \$'a kadar değiş-
 mektedir.
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloglama, Ödünç Verme,
 Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : LS2000 SERIALS CONTROL
 SATICI : OCLC EUROPE
 2nd Floor, Lloyds Bank Chambers, 75
 Edmund St. Birmingham, B3 3MA, UK.
 İŞLETİM SİSTEMİ : PC DOS
 DONANIM : IBM PC, OCLC M300 Workstation
 FİYAT : -
 NOT : Süreli yayın denetimini amaçlayan
 bağımsız bir sistemdir. SC350 alt
 sistemiyle de birleşebilmektedir.

SİSTEMİN ADI : METAMICRO
 SATICI : Metamicro Library Systems Inc.
 1818 San Pedro, San Antonio, Texas
 78212, USA
 İŞLETİM SİSTEMİ : UNIPLEX
 DONANIM : SWTP S Plus
 FİYAT : 5000 \$ 'dan 10.000 \$'a
 NOT : Yalnızca süreli yayın denetimini amaç-
 layan bu sistem oldukça güçlü indiskeleme
 modülüne sahiptir.

SİSTEMİN ADI : MICROCOMPUTERISED PERIODICAL
MANAGEMENT SYSTEM

SATICI : Avery International Research Center
325 North Altadena Drive, Pasadena,
CA, 91107 USA

İŞLETİM SİSTEMİ :

DONANIM : Apple IIe

NOT : Yanlızca süreli yayınları denetlemeyi
amaçlayan bu sistemle 600'e kadar süreli
yayın denetim altında tutulabilir.

SİSTEMİN ADI : MICRO LIBRARY

SATICI : Sydney Library Products
SPS House, 40 Broadgate, Beeston,
Nottingham, NG9 2PW, UK.

İŞLETİM SİSTEMİ : PC DOS, MS DOS

DONANIM : IBM PC XT, IBM PC AT ve uyumlu sistemler.

FİYAT : Kataloqlama/Sorgulama £ 3.000
Ödünç Verme, Sağlama, Süreli Yayın
Denetim £ 6.000
MARC Arabirimi £ 750
Tüm sistem £ 9.750

MODÜLLER : A Modülü (ana sistem); kataloqlama/sor-
güleme B Modülü; Ödünç Verme, Sağlama,
Süreli Yayın C Modülü; MARC Arabirimi

NOT : Tek kullanıcılı, çok kullanıcılı veya
ağ içinde kullanılabilir.

SİSTEMİN ADI : MICROLINK CHECK-IN

SATICI : FAXON
15 Southwest Park, Westwood, MA 02090,
USA

İŞLETİM SİSTEMİ : PC DOS

DONANIM : IBM PC

FİYAT : Yaklaşık 6.000 \$

NOT : Sistem yanlızca süreli yayınların

denetimine yöneliktir.

SİSTEMİN ADI :NOTIS
 SATICI :NORTHWESTERN UNIVERSITY
 University Library
 1935 Sheridan Rd., Evanston, IL 60201,USA
 İŞLETİM SİSTEMİ:VSE veya MVS, w/ CICS/VS
 DONANIM :IBM 43XX,30XX, 370 serileri ve tüm Amdahl
 modelleri
 FİYAT :-
 MODÜLLER :Sağlama, Kataloglama, Çevirimiçi katalog,
 Ödünç Verme, Sürüli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI :OCELOT SERIALS MODULE
 SATICI :ABALL SOFTWARE INC.
 2268 Osler St., Regina, Saskatchewan,
 Canada
 İŞLETİM SİSTEMİ:MS DOS 2.X, MS DOS 5.X
 DONANIM :IBM PC, XT, AT ve uyumlu sistemler.
 FİYAT :-
 NOT :Karma bir sistem olan OCELOT LIBRARY
 SYSTEM'in süreli yayın modülüdür.

SİSTEMİN ADI :SC 350
 SATICI :OCLC
 6565 Frantz Road, Dublin, OH 43017, USA
 İŞLETİM SİSTEMİ:PC DOS
 DONANIM :IBM PC, OCLC M300 workstation
 FİYAT : -
 NOT :Bağımsız bir sistem olan SC 350, 20.000'e
 kadar süreli yayını destekleyebilmektedir.
 Sistem MARC uyumludur.

SİSTEMİN ADI : OLIS
 SATICI : REPUBLIC GEOTHERMAL INC.

İŞLETİM SİSTEMİ : MPE IV
 DONANIM : Hewlett-Packard
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Üdüñ Verme,
 Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : PC MAX
 SATICI : McGregor Subscription Service Inc.
 2. South Seminary
 Mount Morris, Illinois 61054, USA

İŞLETİM SİSTEMİ : PC DOS, MS DOS
 DONANIM : IBM,XT, AT veya uyumlu sistemler.
 FİYAT : 1.000 \$
 NOT : McGregor Subscription Service tarafın-
 dan kendi müşterileri için hazırlanmış,
 mikrobilgisayara dayalı süreli yayın
 sistemidir. Sistem servise üye olmayan-
 lara da satılmaktadır.

SİSTEMİN ADI : PEARL 4.0
 SATICI : Blackwell Technical Service Ltd.
 North Hinksey Lane, Botley, Oxford,OX2
 OLY, UK.

İŞLETİM SİSTEMİ : NUMPS
 DONANIM : DEC PDP 11, VAX veya Plessey DEC uyumlu
 sistemlerde çalışır.(IBM PC versiyonu
 geliştirilmektedir.)
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Çevirimiçi katalog,
 Üdüñ Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : PERCS
 SATICI : Central Information Service, University
 of London.
 Senate House, Malet St., London WC1E
 7HU, UK
 İŞLETİM SİSTEMİ : PC DOS, MS DOS
 DONANIM : Apricot, Sirius, IBM PC, XT, AT ve uyum-
 lular
 FİYAT : £ 750
 NOT : En fazla 1400 derginin denetim altında
 tutulabildiği sistemdir.

SİSTEMİN ADI : PERIODICALS
 SATICI : Counting House Programs C/O James
 Thompson 123 Green End Road, Hemel
 Hempstead, Herts, UK
 İŞLETİM SİSTEMİ : -
 DONANIM : COMODORE 8.000 serisi.
 FİYAT : £ 100
 NOT : Yalnızca süreli yayın denetimini içerir.

SİSTEMİN ADI : PERIODICALS CONTROL
 SATICI : Maxwell Library Sistem
 271 Great Rd., Suite 21, Acton, MA
 01720, USA
 İŞLETİM SİSTEMİ : -
 DONANIM : Apple II veya III
 FİYAT : -
 NOT : Yalnızca süreli yayın denetimini içerir.

SİSTEMİN ADI : PERLINE
 SATICI : Blackwell N.A.
 Boley International Sub. Agency
 Great Neck, NY 11022, USA
 İŞLETİM SİSTEMİ : LUMPS
 DONANIM : DEC Professional

FİYAT : 12.500 ₺ (4 sistem dahil)
 NOT : Sistem PERLINE süreli yayın denetim sisteminin mikro bilgisayara dayalı versiyonudur.

SİSTEMİN ADI : PUEBLO LIBRARY SYSTEM
 SATICI : Pueblo Library District
 100 E. Abriendo Ave. Pueblo, CO 81004
 İŞLETİM SİSTEMİ : OS/3
 DONANIM : Sperry Corp.
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Çevirimiçi Katalog, Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : REMO
 SATICI : READMORE
 140 Cedar St., New York, NY 10006, USA
 İŞLETİM SİSTEMİ : PC DOS, MS DOS
 DONANIM : IBM ve uyumlu sistemler
 FİYAT : 2.890 ₺
 NOT : Sistem, yalnızca süreli yayın denetimine yönelik olup, bağımsız ve ağ versiyonu bulunmaktadır. Süreli yayın sayısı donanım ve hard disk kapasitesiyle sınırlıdır. (Örneğin 10 MB hard disk, 5.000 süreli yayınının 3 yıllık bilgilerini kapsar.

SİSTEMİN ADI : SERIALS MANAGEMENT SYSTEM
 SATICI : Serials Management Services Ltd.
 Cannon House, Folkestone, Kent, CT19
 5EE, UK
 İŞLETİM SİSTEMİ : PC DOS
 DONANIM : IBM PC ve uyumlu sistemler
 FİYAT : Dawson müşterilerine £ 2.250
 Müşteri olmayanlara £ 2.750
 NOT : Sistem yalnızca süreli yayın denetimini içerir.

SİSTEMİN ADI : SIMS
 SATICI : Sedna Corp., 2380 Wycliff St., St. Paul,
 MN 55114, USA
 İŞLETİM SİSTEMİ : SIMS-1
 DONANIM : Digital Equip. Corp.
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Çevirimiçi Katalog,
 Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : UCLA TPS
 SATICI : UCLA

İŞLETİM SİSTEMİ : VS
 DONANIM : IBM
 FİYAT :-
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Çevirimiçi Katalog,
 Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : ULISYS
 SATICI : Universal Library Systems
 1571 Bellevue Ave., West Vacouver,
 British Columbia, Canada
 İŞLETİM SİSTEMİ : VMS
 DONANIM : Digital Equip. Corp.
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Çevirimiçi Katalog,
 Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : UNICORN COLLECTION MANAGEMENT SYSTEM
 SATICI : Sirsi Corp.
 8106 B South Memorial Parkway,
 Huntsville, Alabama 35802, USA
 İŞLETİM SİSTEMİ : UNIX
 DONANIM : ZILOG
 FİYAT : -
 MODÜLLER : Sağlama, Katalog, Elektronik posta,

Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

Not : Sistem tümleşik olarak kullanılabildiği gibi modüller bağımsız olarak da kullanılabilir.

SİSTEMİN ADI : UNIVERSITY OF MINNESOTA PERIODICALS
MANAGEMENT

SATICI : University of Minnesota.
Duluth, MN 55812, USA

İŞLETİM SİSTEMİ: TERAK

FİYAT : -

NOT : Sistem yalnızca süreli yayın denetimini amaçlar.

SİSTEMİN ADI : URICA

SATICI : McDonnell Douglas Information Systems Ltd.
Boundary Way, Hemel Hempstead
Hertfordshire HP2 7MU, UK

İŞLETİM SİSTEMİ: PICK

DONANIM : PICK uyumlu sistemler.

FİYAT : -

MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Çevirimiçi Katalog,
Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : VTLS

SATICI : Virginia Polytechnic Institute and State
University.

Newman Library. Blacksburg, VA 24061

İŞLETİM SİSTEMİ: MPE/3000

DONANIM : Hewlett-Packard

FİYAT : -

MODÜLLER : Sağlama, Kataloqlama, Çevirimiçi Katalog,
Ödünç Verme, Süreli Yayın Denetim.

SİSTEMİN ADI : ZEUS
SATICI : Dr.Karl Thomas GMBH
Biberach an der Riss, West Germany
İŞLETİM SİSTEMİ : -
DOMANIM : Wang
FİYAT : -
NOT : Yanlızca süreli yayın denetimini amaçla-
mıştır, Sistem 1100 süreli yayını, yak-
laşık 1000 kullanıcının dolayım bilgi-
lerini tutar.

BILKENT UNIVERSITY
LIBRARY

March 28, 1988

Information Management
Consultants, Inc.
225 W.34th St.
New York, NY 10001
USA

Dear Sirs:

Bilkent University was established in 1985 as the only privately funded institution of higher education in Turkey. None of the library's operations are automated as yet.

The Library currently receives some 700 journals. We would be grateful to receive information on your system for serials together with any materials demonstrating its operation.

Thank you in advance for your attention.

Sincerely yours,

Dr Phyllis L. Erdoğan
Librarian

EK-3

ANKET SORULARI

KÜTÜPHANENİN ADI:

- 1- Dermenizde kaç adet süreli yayın bulunmaktadır?
 - 2- Bunlardan kaçının aboneliği devam etmektedir?
 - 3- Türkçe süreli yayınlarınız kaç adettir?
 - 4- Şift kopya alınan süreli yayın var mıdır? Varsa adeti?
 - 5- Diğ kaynaklı yayınlar için aracı firma kullanıyor musunuz?
 - 6- Bağış olarak sağladığınız süreli yayın adeti ne kadardır?
 - 7- Değişim yoluyla sağladığınız süreli yayın var mıdır? Varsa adeti?
 - 8- Süreli yayın kayıtlarının tutulmasında uygulamanız aşağıdakilerden hangisidir?
 - () Genel kütüphane katalogunda süreli yayın kayıtlarının yer alması ve bu kayıtların kopyası durumunda bir listenin hazırlanması.
 - () Güncel bilgileri içeren kayıtların bir dizinde, eski ciltlere ilişkin genel kütüphane katalogunda bulundurulması.
 - () Süreli yayınlara ilişkin kayıtların tutulduğu bağımsız süreli yayın dizininin oluşturulması.
 - () Diğer. (Açıklayınız)
- şeklindedir.
- 9- Süreli yayınları sınıflıyor musunuz?

- 10- Uyarı hazırlama (claim) işleminde yaklaşımınız aşağıdakilerden hangisidir?
- () Posta açarken gelmeyen sayıları belirliyoruz.
- () Süreli yayınlar dizini sistematik olarak gözden geçiriyoruz.
- () Faturaları öderken belirliyoruz.
- () Diğer. (Açıklayınız)
- 11- Süreli yayınları ciltliyor musunuz?
- 12- Süreli yayınları hangi sıklıkta ve kaç adet olarak ödünç veriyor sunuz?
- 13- Bir süreli yayının son sayısı kütüphaneye ulaşınca,
- () İsteyenlere içindekiler sayfasının fotokopisini çekip gönderiyoruz.
- () Doluşuma (route) sunuyoruz.
- () Diğer (Açıklayınız)
- 14- Süreli yayın kataloglarını hangi sıklıkta hazırlıyor sunuz?
- 15- Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerine ilişkin süreli yayınlar toplu kataloguna gereksiniminiz var mı?
- Konuya ilişkin işbirliği çalışmalarına yaklaşımınız,
- () Programda yer almak isteriz.
- () Ünderlik etmek isteriz.
- () Böyle bir çalışmaya gereksinim duymuyoruz.
- () Yararlı olacağına inanmıyoruz.
- 16- Kütüphanenizde kaç kişi çalışıyor?
- 17- Süreli yayın işlemlerinde kaç kişi çalışıyor?.....
-kişi kütüphanecilik bölümü mezunu
-kişi diğer yüksek okul mezunu.

..... kişi lise ve dengi okul mezunu.

..... kişi diğer.

- 18- Bu kişilerden otomasyon konusunda uzman olanlar var mıdır? Varsa kaç kişi?
- 19- Bu kişilerden bilgisayar kullanımı ve kütüphane otomasyonu konusunda kurslara katılan var mıdır?
- 20- Yayın satın alımı için bütçenizden ayırdığınız ödenek ne kadardır?
- 21- Süreli yayın alımının bu ödenekteki payı ne kadardır?
- 22- Kütüphanenizde otomasyon çalışmaları,
 Başlamıştır, Planlıyoruz, Düşünüyoruz,
 Gerek yok.
23. 22.soruya yanıtınız "Başlamıştır" ise, süreli yayın konusunda yapılan çalışmaları belirtiniz?
- 24- 22.soruya yanıtınız "Planlıyoruz" ise şu anda hangi aşamada sınız?
- 25- 22.soriya yanıtınız "Gerek yok" ise gerekçenizi kısaca açıklayınız.
- 26- 22. soruya yanıtınız "Düşünüyoruz" ise,
 Süreli Yayın Denetimi ilk ele alacağımız modüldür.
 Süreli Yayın Denetimi son ele alacağımız modüldür.
 Süreli Yayınların Bilgisayarla denetimine gerek yoktur.
 Diğer fonksiyonlarla birlikte aynı anda ele alınacaktır.
- 27- Otomasyon çalışmaları için bütçenizden ayırdığınız fon var mıdır? Varsa miktarını belirtiniz.

- 28- Kütüphanenizde bilgisayar donanımına sahip misiniz?
Yanıtınız evet ise, sisteminizin özelliklerini belirtiniz.
- 29- Üniversitenin bilgi işlem merkezinden yararlanabiliyor musunuz?
- 30- Süreli Yayınlarla ilişkin sorunlarınızı ana hatlarıyla belirtiniz.

EK-4

SÖZLÜK

Alfasayısal karakter (Alphanumeric characters): Alfabe harfleri ve 0'dan 9'a kadar olan n sayılar. Küçük ve büyük harfleri de içerir.

Ana bilgisayar (Host) : Bir bilgisayar ağında ana veya merkez bilgisayar.

Anahtar Teslim Sistem (Turnkey System): Bilgisayara ne yapacağını bildiren emirler listesi.

BASIC: Dartmouth College'de geliştirilen, yaygın olarak kullanılan yüksek düzeyli programlama dili. Öğrenilmesi ve kullanılması kolaydır.

Bellek (Memory-Storage): Veri ve komutların saklandığı yer. Bazı bellekler bilgisayar üzerinde bazıları da manyetik disk veya bantlar gibi yardımcı gereçlerdedir. Bilgisayar üzerindeki belleğe ana veya iç bellek denir.

Bellenim (Firmware): Yazılımdan farklı olarak, bilgisayarın çalışmasında devresel program komutları. (Firmware tamamıyla ne yazılım ne de donanım özelliği gösterir, ancak her iki özelliği de bünyesinde bulundurur.)

Bilgi alanı (Field): Bilgi öğeleri topluluğu. Örneğin adres bilgi alanı cadde şehir vb. bilgi öğelerini içerir.

Bilgi ögesi (Data element): Yayın tarihi, soyadı gibi bir birim olarak işlem gören bilgi parçası.

Bilgisayar (Computer): Veri ve komutları işleyen ve saklayan elektronik bir araç.

Bit (İkil) : Binary Digit'in kısaltılmış şekli. 0 veya 1 olan, bir bilgisayar devresinin tanıyabileceği en küçük bilgi birimi.

Byte : Bir karakter veya diğer bilgi öğelerini tek bir birim olarak birleştiren bitler grubu. Farklı sayıda bit'ten oluşabilmesine rağmen, bir byte genelde 8 bit'ten oluşur. Bir byte bir karaktere eşittir.

CD-ROM : Compact Digital-Read Only Memory'nin kısaltılmış şekli. Yeni bir yüksek yoğunluklu, ucuz optik depolama medyası.

COBOL : Common Business Oriented Language'in kısaltılmış şekli. İş uygulamalarında yaygın olarak programlama dili.

Çevre Birimi (Peripheral): Monitör, klavye, disk sürücü, teyp sürücü, yazıcı, çubuk kod okuyucu vd. gibi herhangi bir araç. Bu araçlar bilgisayarın merkezi işlem birimine kablo vb. ile bağlanırlar.

Çubuk Kod (Barcode): Harf vesayıları biraraya getiren ince ve kalın çubuklar veya çizgiler dizisi.

Derleyici (Compiler): Yüksek düzeyli dili makina diline çeviren komutlar seti. İşletim sisteminin bir parçasıdır.

Disk işletim sistemi(DOS-Disk Operating System): Disk Operating System'in kısaltılmış şekli. İşletim sistemi bir bilgisayarsa, nasıl çalışacağını ve verileri nasıl işleyeceğini söyler.

Disk sürücü (Disk Drive): Bilgisayarın bilgileri sakladığı ve eriştiği optik veya manyetik diskleri çalıştıran (işleten) araç (düzen). Bilgisayar donanımının tümleşik bir parçası olabilir veya kablolarla bilgisayara bağlanabilir. Bir bilgisayar birden fazla disk sürücüsüne sahip olabilir.

Doğrudan erişimli bellek(Random Access Memory): Verilerin yüklenildiği bellek. Doğrudan erişim, verilere belirli ögeden erişim demektir.

Doğrudan erişimli kütük (Random Access File): Tutanakların belirli bir ögeye göre düzenlendiği ve bu ögeye göre tutanakların erişildiği kütük yapısı.

Donanım (Hardware): Klavye, monitör, yazıcı, teyp sürücü, merkezi işlem birimi vb.gibi bilgisayar sisteminin fiziksel bileşenleri.

Floppy Disk : Kişisel, mikro vb. bilgisayarlar için ucuz manyetik depolama medyası. Floppy diskler birkaç standart ölçüde olabilmektedirler ve genellikle koruyucu zarf içinde yerleştirilirler.

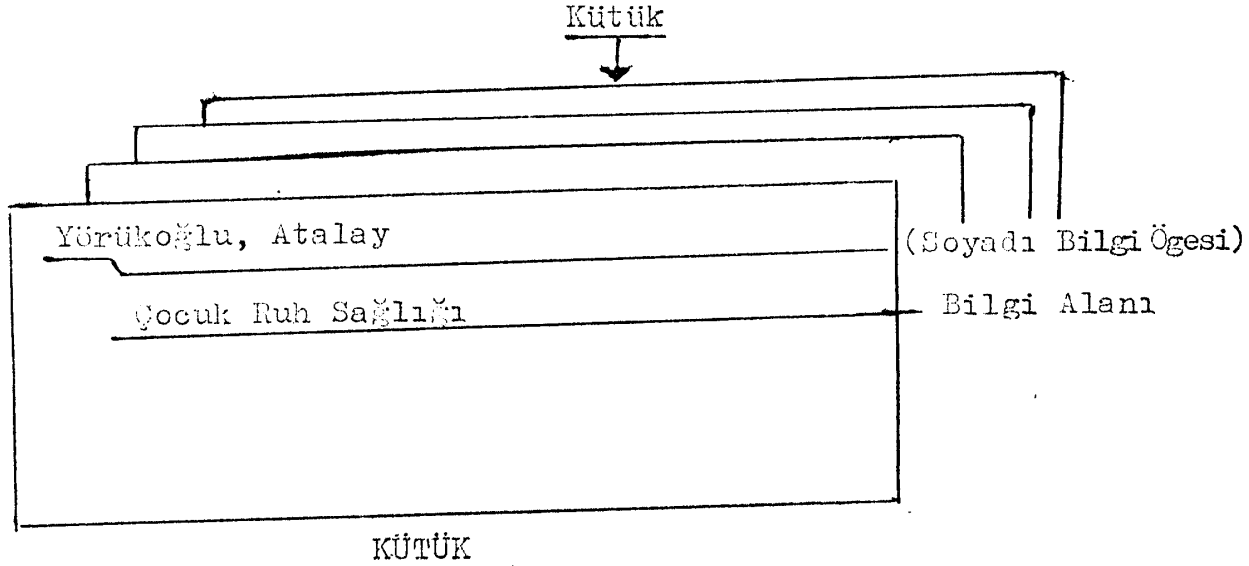
Gigabyte : 1 Milyar karakter.

Hata (Bug): Bir bilgisayar programındaki hata.

İşletim Sistemi (Operating System): Bilgisayara, uygulama komutlarını nasıl yürüteceğini, girdi ve çıktıyı nasıl gerçekleştireceğini, verileri nasıl saklayacağını ve erişeceğini bildiren program komutları seti.

Kilobyte: 1000 karakter. Bellek veya diğer depolama araçlarının kapasite ölçüsü olarak kullanılır. 256 K'lık kişisel bilgisayar belleğini belirtirken olduğu gibi K olarak kısaltılır.

Kütük (File): Bilgisayarda bir birim olarak saklanılan organize edilmiş bilgi koleksiyonu. Bir kütük tanımlanabilir, fakat içine herhangi bir bilgi konulmadığında posta kutusu gibi boştur. (Kütük tutanaklardan oluşmuş koleksiyondur. Bilgi ögesi, bilgi alanı, tutanak ve kütük kavramlarını aşağıdaki gibi gösterebiliriz.

Makina dili (Assembly Language): Alçak düzey programlama dili, bazen makina dili de denir.

Manyetik Teyp-bant (Magnetic Tape): Yüksek yoğunluklu , düşük ücretli bilgi depolama medyası (Manyetik bant da denilir ve değişik uzunaluklarda olabilir.).

Megabyte: 1 milyon karakter. Genel disk kapasitesi ölçüsü. Örneğin 10 Megabyte disk sürücü . MB olarak kısaltılır.

Merkezi İşlem Birimi (Central Processing Unit): Bilgisayarın kalbi, işlemlerin çoğunu yapmakla yükümlü birim. Sık sık CPU (KİB) olarak kullanılır.

Mikro Bilgisayar (Microcomputers): Merkezi işlem birimi ve bir/birden fazla disk sürücüsü içeren bilgisayar. Mikro bilgisayarlar küçük ve ucuzdur, bununla beraber birçok mini bilgisayarın sahip olduğu işlem gücüne eşittir. Genellikle aynı anda bir kullanıcıya izin verirler.

Mini Bilgisayar-orta boy bilgisayar (Minicomputer): Merkezi işlem birimi ve bir veya daha fazla disk veya teyp sürücü gibi çevresel gereci içeren bilgisayar. Mini bilgisayarlar mikrolardan daha güçlüdür, bazıları mainframe (büyük boy) bilgisayarlar kadar güçlü olabilmektedirler. Birden fazla terminalin aynı anda kullanımına izin verebilirler.

Modem: Modulation DEModulation'ın kısaltılmış şekli. Mikro bilgisayar veya terminalden uzak bilgisayara bağlantı kuran araç (Telefonla birlikte kullanılır . .).

Monitör (CRT): Cathode Ray Tube'in kısaltılmış şeklidir. Genellikle Visual Display Unit veya VDU olarak isimlendirilir. (Ekran veya Monitör. ()).

Optik Disk (Optical Disk): Optik sayısal disk veya CD-ROM gibi yüksek yoğunluklu optik veri depolama aracı. Optik disklerin çoğu yalnızca okunabilir, bazıları bir kez yazılır defalarca okunur (Write-once-read-mostly "WORM"). Optik disklerde veriler laserle okunur ve yazılır.

Program: Bilgisayara ne yapacağını bildiren emirler listesi.

Sabit Disk (Hard Disk): Kendi disk sürücüsüne sahip, genellikle taşınamayan yüksek yoğunluklu manyetik depolama aracı.

Salt Okunur Bellek (Read Only Memory): Kullanıcı tarafından yazılamayan veya değiştirilemeyen bellek. Bilgisayar belleğinin yalnızca okunabilir bölümü, CD-ROM'lar gibi bazı dış bellekler de salt okunur bellektir.

Sistem (System): Bir dizi işlem veya fonksiyonu birlikte gerçekleştiren bilgisayar programları topluluğu. Bir sistem birden fazla alt sistemden oluşur.

Tutanak (Record): Mantıksal olarak birbiriyle ilişkili veya ayrı bilgi alanlarından oluşmuş bilgi alanları topluluğu. (Bkz. Kütük).

Uzak İletişim (Telecommunications): Bir dizi işlem veya fonksiyonu birlikte gerçekleştiren bilgisayar programları topluluğu. Bir sistem birden fazla alt sistemden oluşur.

Veri Tabanı Yönetim Sistemi(Database Management System): DBMS (VİYS) olarak kullanılır. Bilgi kütüklerinin kullanılmasını sağlayan programlar seti. Verilerin saklanması ve erişilmesi, belli bir gruba giren verilerin ayrıştırılması ve bunların değişik şekillerde birleştirilmesi işlemlerini içerebilir.

Video Disk : Verilerin sayısal formdan ziyade örneksel (analog) formda saklayan optik disk. Video diskler oldukça yüksek kapasiteye sahiptir ve maliyeti yüksek olmasına rağmen fazla sayıda üretildiğinde ucuz olarak elde etmek olanaklıdır.

Yazıcı (Printer): Basılı kopya üretmek için merkezi işlem birimine bağlı çevre birimi.

Yazılım (Software): Programcı tarafından yazılan veya değiştirilen, bilgisayarın çalışmasında gerekli, program komutları seti.

Yedekleme (Backup): Floppy diskler gibi yokolabilir bilgi depolama araçlarındaki verilerin ikinci kopyasını oluşturma işlemi, kaybolmaya karşı önlem almak. Yedekleme fazla kopyanın benzer bir medyaya veya farklı bir medyaya aktarılmasıyla gerçekleştirilir.(Floppy'den floppy'e veya sabit diskten floppy'e gibi.) Yedeklemede manyetik bantlar sık kullanılır.

Yonga (Chip): Binlerce elektronik devreyi içeren ince silikon parçası.

